



# **Strategia rozwoju miasta Gliwice do roku 2040**

Projekt, wersja 1.4  
do konsultacji społecznych

Gliwice, czerwiec 2022 r.

## Spis treści

1.	Podsumowanie realizacji dotychczasowej strategii miasta .....	3
2.	Partycypacyjne kształtowanie strategii Gliwice 2040 .....	4
3.	Wnioski z diagnozy strategicznej.....	5
	Kluczowe uwarunkowania zewnętrzne rozwoju Gliwic.....	7
	Gliwice w perspektywie strategicznej.....	13
	Bilans strategiczny.....	26
4.	Kluczowe postanowienia strategiczne .....	29
	Wizja Gliwic 2040 .....	29
	Misja samorządu Gliwic .....	29
	Pożądany scenariusz rozwoju miasta.....	30
	Obszary strategicznej interwencji (OSI) kluczowe dla Gliwic.....	32
5.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej .....	34
	Zabudowa mieszkaniowa, przemysłowa i usługowa .....	34
	Kultura.....	36
	Błękitno-zielona infrastruktura .....	37
	Sport i rekreacja .....	38
	Edukacja, zdrowie i usługi społeczne .....	39
	Układ drogowy .....	40
	Infrastruktura wodno-kanalizacyjna i ciepłownicza.....	41
6.	Priorytety, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań.....	53
	Priorytety strategii Gliwice 2040.....	54
	Cele strategiczne .....	55
	Cele operacyjne.....	55
7.	Projekty kluczowe.....	74
	Szpital Miejski .....	74
	Radiostacja Gliwice .....	74
	Dekarbonizacja gliwickiego systemu ciepłowniczego poprzez utworzenie Parku Zielonej Energii do produkcji energii z odpadów oraz wykorzystanie energii ścieków komunalnych oraz dywersyfikacji centralnego źródła ciepła.....	75
	Gliwicki Obszar Gospodarczy .....	76
	Obwodnica Gliwic .....	77
8.	Spójność z systemem planowania strategicznego .....	79
	Powiązania z obszarami strategicznej interwencji w układzie regionalnym i lokalnym .....	79
	Zgodność z dokumentami strategicznymi w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju .....	81
9.	System realizacji strategii oraz dokumentów wykonawczych .....	84
	Instytucjonalne aspekty wdrażania strategii .....	84
	Monitorowanie rezultatów i zarządzanie ryzykiem .....	85
	Ramy finansowe i źródła finansowania.....	87
10.	Załączniki .....	88
	Załącznik 1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....	89
	Załącznik 2. Informacje historyczne w zakresie mierników realizacji celów strategicznych w układzie porównawczym.....	92
	Załącznik 3. Lista uczestników prac redakcyjnych nad strategią .....	100

## 1. Podsumowanie realizacji dotychczasowej strategii miasta

10 października 2002 r. ówczesna Rada Miejska po raz pierwszy uchwaliła „Strategię Zintegrowanego i Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gliwice na lata 2002-2022”. 20 marca 2014 r. dokonano jej gruntownej aktualizacji – w horyzoncie czasowym do 2022 roku. W dorocznym monitoringu wdrażania postanowień zawartych w dokumencie weryfikowano wskaźniki przypisane do każdego celu operacyjnego. Ostatnią edycję raportu monitoringowego (z kwietnia 2021 r.) kończy sformułowanie mówiące o tym, że dotychczasową strategię można w ogólnym ujęciu uznać za zrealizowaną, oraz że warto z niej czerpać i podtrzymywać osiągnięte rezultaty.

Dzięki konsekwencji oraz współdziałaniu grupy niezależnych podmiotów: aktorów lokalnej sceny gospodarczej, edukacyjnej, społecznej i politycznej – osiągnięto większość celów postawionych na przełomie lat 2013/2014. Nie wszystko zrealizowano zgodnie z pierwotnym planem, jako że uwarunkowania pewnych procesów znacząco zmieniły się na przestrzeni lat. Stąd też podczas realizacji część zamierzeń zrewidowano. Co więcej, utrzymanie niektórych już osiągniętych celów utrudniła pandemia Covid-19.

Zrealizowano praktycznie wszystkie cele dotyczące rozwoju gospodarki. Wątpliwości mogła rodzić pozycja klastrów wywodzących się z Gliwic. Jednak głównym źródłem tych wątpliwości były zmieniające się światowe i krajowe systemy oceniania i porównywania inicjatyw klastrowych.

W puli celów dotyczących zaradności mieszkańców wobec wyzwań społecznych i ekonomicznych zrealizowano większość celów. Niesatysfakcjonujące okazało się podejście do restrukturyzacji szkolnictwa zawodowego z wykorzystaniem formuły kursów kwalifikacyjnych zawodowych (KKZ). Mimo wielkich nadziei pokładanych kilka lat temu w tym instrumencie, okazało się, że brak jest znaczącego popytu na tego typu usługę edukacyjną. Ponadto wprowadzona w trakcie wdrażania strategii reforma szkolnictwa w kierunku szkół branżowych stworzyła nowe uwarunkowania edukacji zawodowej, co sprawiło, że cel ściśle związany z KKZ stracił na znaczeniu. Nie zrealizowano również celu operacyjnego związanego z utworzeniem systemu personalizowanej informacji o mieście dostępnego za pośrednictwem urządzeń mobilnych.

Cele związane z procesami metropolizacyjnymi w pewnej mierze warunkowane były rozwojem oferty Areny Gliwice. Ich osiągnięcie zachwiała pandemia Covid-19. Natomiast z wyprzedzeniem i naddatkiem zrealizowano cele związane z tworzeniem zróżnicowanej oferty mieszkaniowej w centrum miasta i na terenach rezydencjalnych. Zrealizowano również cele dotyczące umacniania atrakcyjnej oferty edukacyjnej w mieście. Aczkolwiek nie udało się wykreować możliwości zrealizowania w mieście pełnego cyklu kształcenia: szkoła podstawowa – liceum, w co najmniej 2 językach obcych. Nie było prawnej możliwości

zorganizowania publicznego kształcenia w całości w języku obcym. Jednocześnie w mieście nie uruchomiły swojej działalności tzw. szkoły międzynarodowe.

Przygotowując strategię Gliwice 2040 uwzględniono szczegółowe wnioski z kolejnych edycji raportów monitoringowych. Postanowiono także położyć większy nacisk na udział mieszkańców i specjalistów z różnych dziedzin w opracowaniu nowego dokumentu strategicznego.

Jednocześnie konieczna stała się zmiana metodyki opracowania nowej strategii (Gliwice 2040) względem dotychczasowej. 13 listopada 2020 r. weszły w życie przepisy wprowadzone ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw. Zmiany objęły ponad 20 aktów prawnych, w tym kilka bezpośrednio wiążących się z funkcjonowaniem samorządu terytorialnego. Między innymi sformułowano w nich nowe ramowe zasady tworzenia strategii lokalnych, które zostały uwzględnione w pracach nad niniejszym dokumentem.

## 2. Partycypacyjne kształtowanie strategii Gliwice 2040

Decyzję o przystąpieniu do przygotowania strategii Gliwice 2040 i sposobie organizacji prac podjęła Rada Miasta Uchwałą XXIII/456/2021 z dnia 18 lutego 2021 r. w sprawie przystąpienia do opracowania projektu Strategii rozwoju miasta Gliwice do roku 2040 „Gliwice 2040”.

Opracowanie kolejnej odsłony strategii rozwoju Gliwic oznaczało nowe podejście do włączenia mieszkańców w dyskusje na temat przyszłości miasta. Prezydent zaprosił wszystkich zainteresowanych gliwiczian, przedsiębiorców, aktywistów do włączenia się w prace nad dokumentem na każdym etapie jego przygotowywania.

Szczególne forum dla prezentowania pomysłów, oczekiwań i dylematów były spotkania w dzielnicach. Ich pierwszą rundę (wiosną 2021 r.) – ze względu na obostrzenia sanitarne związane z pandemią koronawirusa – zrealizowano w formule on-line. Siedem ponaddwugodzinnych sesji na platformie telekonferencyjnej, ponad 300 uczestników, gorące dyskusje o stanie dzielnic i inspirujące pomysły na przyszłość miasta – to najkrótsze podsumowanie tych wydarzeń. Zgłoszone przez uczestników spotkań pomysły, spostrzeżenia, odczucia i opinie zostały wykorzystane podczas opracowania strategii, a szczegółowe rozwiązania (których co do zasady nie ujmuje się w dokumencie strategicznym) zostały odnotowane – do przeanalizowania na etapie wdrożeniowym.

Letnie miesiące 2021 r. stały się okazją do powtórzenia spotkań z mieszkańcami. Stoiska informacyjne i punkty konsultacyjne pojawiały się w wielu uczęszczanych miejscach wszystkich gliwickich dzielnic. W sumie zrealizowano 22 spotkania terenowe. Podczas ich trwania osoby odpowiedzialne za prace nad strategią prowadziły rozmowy z gliwiczankami

oraz gośćmi miasta. Odbywały się także spotkania z seniorami, młodzieżą szkolną i studentami. Dzieci wzięły udział w konkursie plastycznym, a opinii dorosłych zasięmano w ankietach dotyczących: mobilności i środowiska, przestrzeni oraz spraw społecznych.

Przedstawiane propozycje równolegle poddawano pod dyskusję w grupach roboczych. W otwartej procedurze naboru prezydent Gliwic wyłonił grupę ponad 100 osób szczegółowo rozpatrujących zagadnienia przyporządkowane do czterech obszarów tematycznych: gospodarka, społeczeństwo, środowisko, przestrzeń. Doświadczeni moderatorzy organizowali pracę grup, opracowując proponowane zapisy wizji rozwoju miasta, celów strategicznych i celów operacyjnych. Zaproponowane zapisy strategii Gliwice 2040 są więc wynikiem konsensusu uzyskanego w grupach roboczych, na kanwie wniosków zgłaszanych przez mieszkańców.

O strategii rozmawiano również podczas innych spotkań. Między innymi temat ten dwukrotnie był przedmiotem debaty na forum Rady Konsultacyjnej przy Regionalnej Izbie Przemysłowo-Handlowej w Gliwicach oraz spotkania z grupą opiniotwórczych osób w regionie. Odbył się również warsztat z wóldarzami sąsiadujących miast i gmin oraz powiatu gliwickiego. W pierwszej kolejności rozmawiano wtedy o przedsięwzięciach ponadlokalnych i roli Gliwic jako centralnego miasta w podregionie.

Wiosną i latem 2022 r. projekt strategii został poddany konsultacjom społecznym, o których mowa w Ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz w Ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie. Dokonano ocen oddziaływania strategii na środowisko oraz ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii. W konsultacjach, oprócz zebrania głosów lokalnych interesariuszy, zasięgnięto również opinii: sąsiednich miast i gmin, powiatu gliwickiego, Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego, Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, a także Zarządu Województwa Śląskiego.

Rada Miasta Gliwice przyjęła strategię Uchwałą [.....] z dnia [...] 2022 r.

### **3. Wnioski z diagnozy strategicznej**

Gliwice są miastem na prawach powiatu położonym w południowo-zachodniej Polsce, w województwie śląskim, na zachodnim krańcu konurbacji określanej w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” (dalej: strategia Śląskie 2030) jako Metropolia Górnośląska. Są drugim co do istotności powiązań funkcjonalnych (po Katowicach) miastem tej metropolii. Gliwice należą do związku metropolitalnego Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia. Miasto plasuje się na dwiętnastym miejscu pod względem powierzchni, jak

i liczby ludności w Polsce oraz na czwartej pozycji pod względem liczby mieszkańców w województwie śląskim. W układzie wewnętrznym miasto podzielone jest na 21 dzielnic. W 2021 r. Gliwice zamieszkiwało wg danych GUS 176 tys. osób. Niemniej, ranga akademicka miasta, rynek pracy otwarty na osoby z zagranicy oraz imigracja rodzin ukraińskich przybywających do Polski po rosyjskiej agresji na Ukrainę, sprawiają, że faktyczna liczba osób na co dzień przebywających w Gliwicach jest, jak się szacuje, wyższa.

Pozycję strategiczną Gliwic, z perspektywy zewnętrznej, można opisać przez odwołanie się do ustalonych w strategii Śląskie 2030 tzw. obszarów strategicznej interwencji (OSI). Koncepcja wyznaczania OSI została wprowadzona w Polsce do wszystkich dokumentów opisujących rozwój – począwszy od poziomu krajowego, skończywszy na lokalnym. W województwie śląskim określono OSI w dwóch ujęciach. W pierwszym, funkcjonalnym („z punktu widzenia organizacji procesów rozwojowych oraz podstawowych typów ośrodków osadniczych”), Gliwice należą do subregionu centralnego oraz są kwalifikowane jako obszar miejski. Ujęcie drugie jest nazywane tematycznym, a wyznaczone w nim OSI „odpowiadają na najważniejsze problemy i potencjały zarysowane w diagnozie strategicznej województwa”. W strategii Śląskie 2030 zidentyfikowano 5 OSI w ujęciu tematycznym przyporządkowanych do dwóch opisanych poniżej grup.

W grupie OSI tzw. konkurencyjnych określono ośrodki wzrostu oraz obszary cenne przyrodniczo. Gliwice są widziane jako jeden z trzech ważnych ośrodków wzrostu w województwie (obok Bielska-Białej i Częstochowy; podczas gdy Katowice uznawane są za najważniejszy ośrodek wzrostu). Natomiast w odniesieniu do walorów przyrodniczych miasto zakwalifikowano do grupy o najniższym poziomie ich występowania w regionie.

Grupę OSI tzw. problemowych w województwie śląskim tworzą:

- gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze, do których nie zaliczono Gliwic;
- gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza, wśród których Gliwice skategoryzowane zostały w ramach III obszaru problemowego, co oznacza największą skalę występowania zjawiska na tle województwa;
- gminy w transformacji górniczej – Gliwice uznawane są za obszar transformacji górniczej ze względu na występowanie negatywnych zjawisk przestrzennych związanych z eksploatacją węgla kamiennego.

Niniejsza synteza ustaleń diagnostycznych bazuje na: danych gromadzonych corocznie na potrzeby opracowania kolejnych edycji Raportu o stanie miasta (w związku z wymogami stawianymi w art. 28aa Ustawy o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 r.); wykonanej w 2000 r. Diagnozie strategicznej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gliwic (w związku z zapisami art. 10e Ustawy o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 r. oraz art. 10a Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r.); a także na informacjach jakościowych zebranych w procesie partycypacyjnego opracowania strategii (o czym jest mowa w rozdziale 2. powyżej). W materiałach źródłowych zawarte są

szczegółowe zestawienia przytaczanych tu danych i podawane są pełne odwołania do źródeł danych pierwotnych.

## Kluczowe uwarunkowania zewnętrzne rozwoju Gliwic

### Popyt na usługi wyższego rzędu zgłaszany przez mieszkańców Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz południowej Polski.

Obszar Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii skutecznie zrywa z wizerunkiem wyłącznie przemysłowego centrum kraju. Mieszkańcy GZM wykonują coraz bardziej zróżnicowaną pracę i coraz intensywniej przemieszczają się zarówno w układzie wewnętrznym kilkunastu sąsiadujących ze sobą miast, jak i pomiędzy innymi ważnymi ośrodkami metropolitalnymi kraju i całego świata. Przy jednoczesnym rosnącym poziomie zamożności, oznacza to wzrost oczekiwań i potrzeb związanych z usługami wyższego rzędu między innymi w zakresie kultury, sportu, medycyny. Stanowi to impuls do licznych rynkowych i publicznych procesów rozwojowych, ale też wiąże się z nakładami na inwestycje i ich późniejsze utrzymanie.

### Rozwój nowoczesnych modeli biznesu w zakresie przemysłów kreatywnych.

Jednym z przejawów usług wyższego rzędu są aktywności w ramach tzw. przemysłów kreatywnych, których produkty są silnie zależne od umiejętności artystycznych lub technologicznych. Obecnie sztuka i nauka są nie tylko domenami wymagającymi finansowania publicznego, ale również stały się równoprawnymi uczestnikami rynku. Klienci są gotowi na finansowanie w różny sposób rozwoju firm należących do przemysłów kreatywnych oraz kupowanie ich produktów. Podnosi to poczucie współodpowiedzialności za atrakcyjność i innowacyjność miast.

### Edukacja i nauka stanowiące podstawę rozwoju miast.

Współcześnie praktycznie niemożliwe jest osiągnięcie trwałej przewagi miasta w zakresie innowacyjności i atrakcyjności bez zakorzenienia w nim wysokiej rangi szkolnictwa, głównie wyższego, oraz ośrodków naukowych o silnym ukierunkowaniu badawczo-rozwojowym. To dzięki tego rodzaju działalnościom, miasta przyciągają nowych mieszkańców, odwiedzających oraz inwestorów. One stają się impulsem do pobudzania życia kulturalnego i tworzenia zróżnicowanej oferty usług. W tym kontekście, rosnąca pozycja globalna Politechniki Śląskiej, Instytutu Onkologii oraz licznych instytutów naukowych i firm prowadzących działalność badawczo-wdrożeniową otwierają przed Gliwicami coraz to nowe możliwości rozwoju bazującego na dobrze ugruntowanym własnym potencjale, relatywnie niezależnym od wahań koniunkturalnych czy politycznych. Są także warunkiem przyciągania do miasta osób młodych i odwracania negatywnego trendu demograficznego.

### Wsparcie publiczne dla szeroko rozumianych procesów rozwoju nowych technologii.

Uważa się, że Europa coraz częściej przegrywa rywalizację technologiczną i gospodarczą z innymi kontynentami. Jednocześnie relatywnie wysokie koszty pracy stanowią o tym, że jedyną dziedziną gospodarki, w której nasz kontynent może odnosić sukcesy w rywalizacji globalnej, są sektory o wysokiej wartości dodanej. Co za tym idzie, w polityce europejskiej i krajowej – mimo wielu niekorzystnych zjawisk wywołanych brexitem, pandemią koronawirusa i wojną na Ukrainie – nieustannie kładzie się nacisk na akcelerację nowych technologii, czy to w wymiarze polityki przemysłowej, czy wsparcia start-upów, czy też wspierania proinnowacyjnych inwestycji w sektorze publicznym. Ponieważ to miasta są naturalnymi ośrodkami rozwoju technologii, pozytywne efekty tej polityki w pierwszej kolejności widoczne są na obszarach miejskich.

### Moda na miejskość, miejski styl życia i korzystanie z usług zlokalizowanych w pobliżu miejsca zamieszkania.

W badaniach socjologicznych powszechnie zwraca się uwagę na renesans miejskości. Co prawda nadal towarzyszą mu intensywne procesy suburbanizacji i zagęszczania zabudowy na terenach innych niż śródmiejskie, jednak nie stoi to w sprzeczności z kultywowaniem miejskiego stylu życia, spędzaniem czasu wolnego w centralnych częściach miast i zainteresowaniem społecznym estetyką przestrzeni publicznych. Wraca znaczenie lokalności – renomą i zaufaniem cieszą się lokalne biznesy oraz aktywności osadzone w tożsamości i kulturze konkretnych miast. Ich symbolika staje się coraz częściej nie tylko modą, ale wręcz powodem do dumy.

### Wzrost świadomości w zakresie partycypacji społecznej w procesach rozwojowych miast i ich dzielnic.

Mieszkańcy miast coraz częściej skłonni są nie tylko do wyrażania opinii w sprawach dotyczących ich codziennego życia w mieście, ale również do współkształtowania procesów rozwojowych. Rosnący przeciętny poziom wykształcenia i zróżnicowanie zawodowe sprawiają, że ludzie skłonni są przekładać swoje kompetencje profesjonalne na aktywność na rzecz swojego miasta. Szybki i bezpośredni dostęp internetowy do informacji i wiedzy, będący w zasięgu większości mieszkańców miast, sprzyja interakcji, wymianie myśli i przenoszeniu debaty na działania w sferze realnej, w tym na eksperymentowanie w przestrzeni miasta. Co za tym idzie, mieszkańcy oczekują poważnego traktowania przez władze ich wkładu w rozwój miast.

### Zmniejszanie wykluczenia cyfrowego społeczności, w tym przyspieszenie masowej cyfryzacji w wyniku pandemii koronawirusa.

Pandemia koronawirusa stała się istotnym impulsem, dzięki któremu mieszkańcy krajów rozwiniętych generalnie podnieśli poziom swoich umiejętności cyfrowych oraz zwiększyli



skłonność do korzystania z różnych usług świadczonych drogą cyfrową. Tam, gdzie bezpośrednia interakcja człowieka z drugim człowiekiem nie jest kluczowa, prawdopodobnie najczęściej wybieraną formą kontaktu pozostanie ten prowadzony w sferze wirtualnej. W wielu innych sytuacjach już obecnie obserwowany jest szybki powrót do kontaktów osobistych. Niemniej liczne relacje będą wciąż realizowane hybrydowo, a ich uczestnicy nie zrezygnują z udogodnień jakie niesie cyfryzacja. Będą też o wiele lepiej niż przed pandemią przygotowani do korzystania z nowych usług realizowanych w cyberprzestrzeni.

**Rozwój korytarzy TEN-T, zapewniający jeszcze lepszą dostępność transportową Gliwic w skali europejskiej.**

Mimo postępującej cyfryzacji wciąż jednak niezastąpiona pozostaje dostępność fizyczna obszarów miejskich. O ich pozycji od stuleci stanowią dobre połączenia z innymi ośrodkami. W przestrzeni europejskiej kluczową rolę nadano rozwojowi sieci TEN-T. To ona, transportem kolejowym, drogowym, lotniczym, wodnym i kombinowanym scala terytorium kontynentu i łączy najważniejsze miasta. Dla Gliwic, które objęte są TEN-T w układzie drogowym i kolejowym oraz położone są w pobliżu lotniska w Pyrzowicach, rozwój całej sieci stanowi trwałe zakorzenienie w globalnym układzie powiązań pomiędzy najważniejszymi ośrodkami rozwoju.

**Rosnące bezpieczeństwo ekologiczne technologii związanych z energetycznym wykorzystaniem odpadów komunalnych, osadów ściekowych, itp.**

Świat kładzie coraz większy nacisk na technologie pozwalające pozyskiwać energię ze źródeł uważanych niegdyś za niekonwencjonalne i mało bezpieczne dla człowieka. Obecnie energetyczne przetwarzanie odpadów i osadów komunalnych staje się niekwestionowanym standardem, a dostępne i przewidywane przyszłe technologie gwarantują bardzo niski poziom ryzyka wystąpienia ewentualnych zjawisk niekorzystnych dla środowiska. Wobec rosnącej ilości odpadów i osadów generowanych przez mieszkańców miast zagospodarowanie na cele energetyczne tych ich frakcji, które nie nadają się do ponownego wykorzystania, staje się jedyną uzasadnioną ścieżką postępowania.

**Dostępność technologii związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, przy jednoczesnym wzroście ich skuteczności.**

Poziom rozwoju i upowszechnienia technologii generowania energii ze źródeł odnawialnych jest na tyle zaawansowany, że stały się one relatywnie dostępne dla inwestorów różnej rangi. Jednocześnie zostały na tyle zweryfikowane w działaniu, iż w świadomości społecznej maleje poczucie ryzyka ich awaryjności lub niskiej skuteczności. Ponadto na rynku swoje miejsce znalazły doświadczone firmy wykonawcze i serwisowe. Sprzyja to inwestowaniu w te niegenerujące niekorzystnych emisji i posiadające ograniczony ślad węglowy rozwiązania na obszarach miejskich.

### Priorytet wsparcia dla kwestii środowiskowych w polityce Unii Europejskiej, przekładający się na dostępność środków na te cele.

W warunkach europejskich, w tym polskich, opisane powyżej technologie, jak i technologie gospodarki obiegu zamkniętego i inne rozwiązania proekologiczne – w tym głównie odnoszące się do adaptacji do zmian klimatu i zachowania bioróżnorodności – stanowią główny obszar wsparcia publicznego. Wynika to wprost z wiodącej obecnie politycznej idei Europejskiego Zielonego Ładu i wydaje się być niekwestionowanym priorytetem inwestycyjnym Unii Europejskiej na nadchodzące lata. Co za tym idzie, miasta stają przed możliwością współfinansowania lub korzystnego kredytowania swoich przedsięwzięć na rzecz ochrony środowiska. W województwie śląskim dodatkowe znaczenie w tym kontekście będzie miało uruchomienie Funduszu Sprawiedliwej Transformacji wspierającego zmiany strukturalne w regionach węglowych, w duchu zielonej gospodarki.

### Szybko rosnąca świadomość znaczenia odporności miast na sytuacje nieprzewidziane.

Pandemia koronawirusa, susze i pożary oraz gwałtowne opady deszczu i związane z nimi podtopienia i powodzie w różnych miejscach świata, a także przybierająca na sile skala cyberprzestępczości i rozprzestrzeniania fałszywych informacji oraz bezpośrednio zagrożenie polskiej infrastruktury krytycznej (obejmującej m.in. systemy: zaopatrzenia w energię, surowce energetyczne i paliwa, łączności, sieci teleinformatycznych, zaopatrzenia w żywność i w wodę, ochrony zdrowia) w związku z rosyjskimi działaniami wojennymi wobec Ukrainy sprawiły, że jeszcze wyraźniej niż do tej pory zarysowała się potrzeba prowadzenia ciągłych działań ukierunkowanych na tzw. rezyliencję, czyli odporność miast do reagowania na nieprzewidziane, gwałtowne, niekorzystne sytuacje. Mogą one być pochodzenia naturalnego lub mieć źródło w aktywności człowieka. Zawsze wymagają gotowości do reakcji po stronie władz publicznych oraz świadomości mieszkańców obszarów gęsto zaludnionych, co do prewencji oraz prawidłowych wzorców zachowań w sytuacjach zagrożenia.

### Rosnąca podaż technologii miasta inteligentnego.

Na powyższym tle za rozwiązania pierwszego wyboru często uważane są technologie związane z koncepcją miasta inteligentnego. Zakłada się w niej, że społeczeństwo jest w stanie bardziej odpowiedzialnie się organizować oraz eksponować swoje potrzeby i sygnalizować zagrożenia, jeśli infrastruktura miasta jest odpowiednio ucyfrowiona, a zarządzający nią potrafią sprawnie korzystać z danych i współdzielić je z mieszkańcami. Obecnie trudno już znaleźć takie obszary funkcjonowania miast, dla których nie istniałyby rozwiązania typu *smart*. Rozwój sieci 5G jeszcze bardziej je upowszechni. Wiele wdrożeń wymaga i będzie wymagać sporych nakładów inwestycyjnych, jednak docelowo przełoży się na realne oszczędności lub zwiększony poziom bezpieczeństwa. W dużej mierze miasta mogą liczyć na współfinansowanie środkami Unii Europejskiej lub podejmować działania z zakresu partnerstwa publiczno-prywatnego, aby zakupić nowe rozwiązania. Jednocześnie muszą mieć świadomość, że postępująca cyfryzacja wymaga szczególnej uwagi w odniesieniu do

aspektów cyberbezpieczeństwa i ochrony danych wrażliwych. Powszechne są bowiem obawy społeczne artykułowane wobec technologii inteligentnego miasta.

### Negatywny wpływ nieoczekiwanych zjawisk oraz decyzji politycznych na szczeblu centralnym na budżety samorządu terytorialnego.

Skala możliwości inwestycyjnych samorządów lokalnych w Polsce zawęża się. Zmiany w systemie podatkowym w zakresie podatku od osób fizycznych (jakie miały miejsce w ostatnich latach), obciążenia budżetów w okresie pandemii, a następnie wydatki związane z pomocą humanitarną dla emigrantów z Ukrainy, przy jednoczesnym opóźnieniu na poziomie krajowym startu wydatkowania środków unijnych z Krajowego Programu Odbudowy oraz perspektywy finansowej 2021-2027 sprawiają, że pula środków będąca w dyspozycji samorządów jest coraz mniejsza. Natomiast nowowprowadzane rządowe schematy rekompensujące mają znamiona uznaniowe zastępując systemowe, co utrudnia wieloletnie planowanie budżetów. Dodatkowo inflacja zmniejsza siłę nabywczą posiadanych zasobów finansowych. W tych warunkach samorzady ostrożniej planują przedsięwzięcia rozwojowe.

### Intensywna krajowa i europejska konkurencja w grupie strategicznej miast kojarzonych jako miejsca rozwoju nowych technologii i ośrodki kultury.

Duże i ważne obszary miejskie mają olbrzymią siłę przyciągania i utrzymywania obecności najważniejszych globalnych inwestorów, uznanych instytucji kultury oraz utalentowanych nowych mieszkańców, dzięki czemu zyskują kolejne elementy budujące ich przewagę nad mniejszymi ośrodkami. Te drugie muszą poszukiwać swoich nisz kulturalnych i gospodarczych, aby utrzymać pozycję oraz zapobiegać odpływowi mieszkańców i zmniejszonemu zainteresowaniu potencjalnych chętnych do osiedlenia się. Generuje to cały wachlarz presji rewitalizacyjnych i finansowych związanych z tworzeniem unikatowych warunków dla rozwoju kultury i biznesu. Wymaga także otwartego podejścia do współpracy władz lokalnych ze środowiskami biznesowymi, bazującego na komplementarności i współdzieleniu ryzyka inicjowania odważnych przedsięwzięć rozwojowych. Nawet duże miasta, które nie mają wiodącej pozycji metropolitalnej, muszą za wszelką cenę unikać pułapki zatrzymania się w rozwoju i utknięcia między grupą kluczowych, a przeciętnych obszarów zurbanizowanych.

### Oddziaływanie kryzysów światowych na przedsiębiorczość lokalną oraz funkcjonowanie firm silnie włączonych w globalne łańcuchy dostaw.

Wiele procesów gospodarczych zostało w ostatnich kilkunastu miesiącach zatrzymanych lub rozchwianych – głównie w wyniku pandemii koronawirusa, ale również przez wzgląd na rosyjskie działania wojenne na Ukrainie i związane z nimi ograniczenia w wymianie handlowej z Azją i destabilizację rynków energii oraz wybranych rynków surowcowych. Skracanie łańcuchów dostaw stało się nową narracją polityczną i faktyczną potrzebą

biznesową. Jeśli się utrzyma, zmieni geografie przemysłu na świecie. Dotknie to w szczególności sposób regionów i miast silnie zależnych gospodarczo od eksportu produkowanych na swoim terytorium dóbr. Prawdopodobnie straty te nie zostaną zrównoważone rosnącymi zamówieniami z rynku wewnętrznego. Również biznesy lokalne będą w najbliższych latach odbudowywały swoją pozycję i rezerwy finansowe, które utraciły w wyniku pandemii. Głównie dotyczy to usług związanych ze spędzaniem czasu wolnego.

#### Rosnące oczekiwania społeczne w zakresie standardu i dostępności usług publicznych.

Bardziej świadome społeczeństwo oczekuje coraz wyższego standardu usług dostępnych na terenach miejskich. Wiele tych oczekiwań bezpośrednio dotyczy sfery organizowanej przez samorządy lokalne. Muszą one ponosić duże koszty stałe związane z utrzymaniem infrastruktury komunalnej, a dodatkowo stają przed niełatwymi wyborami związanymi z zakresem działalności, której standard nie jest regulowany ogólnymi przepisami (np. kultury, sportu, opieki nad zabytkami, kształtowania przestrzeni publicznych, animowania rozwoju gospodarczego itp.). Decyzje dotyczące zaangażowania środków na wsparcie tych dziedzin rodzą często niezadowolenie społeczne, szczególnie kiedy obejmują nieuniknione zmniejszenie skali istniejących inicjatyw.

#### Rosnąca skala zjawisk pogodowych generujących konieczność interwencji specjalistycznych służb w mieście.

Dodatkowe koszty są również coraz powszechniej generowane w wyniku potrzeby likwidacji konsekwencji gwałtownych zjawisk pogodowych, w pierwszej kolejności deszczów nawalnych. Poza działaniami naprawczymi wymagane są także inwestycje w rozwiązywanie narosłych w ostatnich dziesięcioleciach źródeł problemów – czyli m.in. w tworzenie terenów małej retencji oraz zbiorników retencyjnych i regulowanie stosunków wodnych, dywersyfikowanie źródeł zaopatrzenia w wodę, zazielenianie miasta. Adaptacja do zmian klimatu staje się coraz ważniejszym wyzwaniem dla władz lokalnych.

#### Konieczność ponoszenia dużych nakładów na zbilansowanie energetyczne i środowiskowe standardu usług komunalnych.

Wyzwania środowiskowe w miastach wiążą się także z nieuniknionymi potrzebami radzenia sobie z jakością powietrza, zagospodarowaniem strumienia odpadów, czystością wody i stosownym oczyszczaniem ścieków; ale również z zachowaniem bioróżnorodności i utrzymaniem odpowiedniej puli terenów zapewniających tzw. usługi ekosystemowe. Technologicznie coraz mniej kwestii rodzi problemy dla samorządów lokalnych oraz podmiotów świadczących usługi komunalne. Niemniej wdrażanie nowych rozwiązań wymaga znaczących, wieloletnich nakładów inwestycyjnych oraz skutecznego zapewnienia montażu finansowego. Przy zewnętrznych presjach na budżety lokalne staje się to coraz trudniejsze.

### Wzrost znaczenia kryteriów środowiskowych w decyzjach lokalizacyjnych ludzi i firm.

Dobre środowiskowe warunki funkcjonowania są obecnie jednym z najistotniejszych czynników decydujących o wyborach ludzi i firm co do stałego związania się z wybranym miastem. W polskich warunkach szczególnego znaczenia nabiera jakość powietrza, która jest problematyczna dla wielu miast, głównie na południu kraju. Jest ona kluczowa przede wszystkim dla obecnych i potencjalnych mieszkańców. Inwestorzy biznesowi zwracają dodatkowo uwagę na kwestie skażenia gruntu czy stabilności geologicznej. Stosowanie zaawansowanych technologii w gospodarce wymaga osadzenia ich w odpowiednich warunkach środowiskowych, co czasem bywa trudne do spełnienia w warunkach Metropolii Górnośląskiej oraz sąsiadującej z nią Aglomeracji Rybnickiej.

### Skłonność inwestorów, szczególnie prywatnych, do tworzenia ofert mieszkaniowych na terenach zielonych, przekładająca się na rozlewanie się zabudowy mieszkaniowej.

Potrzeby środowiskowego komfortu zamieszkania, czy też prestiżu zamieszkiwania na terenach rezydencjalnych są wybranymi czynnikami, które wpływają na rozlewanie się zabudowy mieszkaniowej. Tego zjawiska nie można oceniać jednoznacznie negatywnie, ponieważ w pewnych aspektach jest ono przejawem rozwoju miasta. Nie zmienia to jednak faktu, że obecnie generuje w polskich miastach znaczące obciążenia i straty środowiskowe oraz rosnące koszty zapewnienia na tych terenach usług publicznych, głównie świadczonych przez samorząd lokalny. Zazwyczaj nie równoważą one pozytywnego efektu podatkowego związanego z wykorzystaniem terenów na cele mieszkaniowe i zakorzenianiem mieszkańców o relatywnie wysokich dochodach. Nie sprzyjają również procesom rewitalizacji obszarów śródmiejskich, ponieważ często są im przeciwstawne.

## Gliwice w perspektywie strategicznej

### Ważny ośrodek miejski w skali regionu i kraju.

Będące czwartym pod względem liczby ludności miastem województwa śląskiego (po Katowicach, Częstochowie i Sosnowcu), Gliwice odgrywają ważną rolę jako uczestnik wspólnych przedsięwzięć realizowanych z samorządami centralnej części województwa śląskiego. Są aktywnym oraz wpływowym uczestnikiem prac w ramach Związku Miast Polskich, Śląskiego Związku Gmin i Powiatów, Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego. W europejskiej nomenklaturze statystycznej Gliwice są głównym miastem podregionu gliwickiego. Stanowią ośrodek centralny nie tylko dla gmin miejskich i wiejskich w bezpośrednim otoczeniu, ale również dla dużej części Metropolii Górnośląskiej. W odbiorze społecznym Gliwice mają wiele cech pożądanych w ośrodku miejskim wysokiej rangi. W prowadzonych przed pandemią koronawirusa badaniach społecznych mieszkańcy wysoko oceniali warunki życia w Gliwicach.

### Wysoka, w odniesieniu do obszaru Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii i regionu, atrakcyjność mieszkaniowa.

Z perspektywy rynku nieruchomości Gliwice są jedną z najbardziej atrakcyjnych lokalizacji mieszkaniowych na obszarze Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. W badaniach NBP, obejmujących ceny ofertowe i transakcyjne mieszkań, Gliwice wraz z Katowicami, Tychami i Mikołowem tworzą czołówkę miast o najwyższych cenach. Z kolei wg danych GUS, w ostatnich latach w Gliwicach oddano do użytku istotną część zasobu nowych mieszkań w regionie. Inne dane GUS wskazują, że Gliwice wraz z Katowicami przodują w regionie w zakresie największej łącznej wartości transakcji na rynku nieruchomości mieszkaniowych oraz łącznej wartości transakcji na rynku wtórnym i pierwotnym. Niemniej – jak zawsze – taki pozytywny oddźwięk rynkowy kładzie się cieniem na powszechnej dostępności mieszkań. Dla dużej grupy obecnych i potencjalnych mieszkańców znajdują się one poza zasięgiem. Stąd też pojawiają się oczekiwania, iż samorząd lokalny powinien prowadzić bardziej zróżnicowaną politykę mieszkaniową, w której poza inwestycjami prywatnymi duże znaczenie odgrywałyby również inwestycje w rozwój komunalnego zasobu mieszkaniowego.

### Trwały negatywny trend demograficzny.

Gliwice, podobnie jak wszystkie duże miasta województwa śląskiego, odnotowują trwały spadek liczby mieszkańców. Jednocześnie otoczone są obszarem trwającej suburbanizacji. W badaniach Instytutu Rozwoju Miast i Regionów wykazano, że silna koncentracja wysokiej aktywności budowlanej w stosunku do istniejącej zabudowy ma miejsce na południowy- i północny-wschód od Gliwic, a przeciętnej na zachód od miasta. Przyrost naturalny w Gliwicach jest ujemny, przy czym wskaźniki urodzin żywych i zgonów w mieście są nieomal równe średniej wojewódzkiej. Ujemne jest również saldo migracji (obliczane na podstawie zameldowań na pobyt stały). W strukturze ludności miasta dominują osoby między 30. a 44. rokiem życia. Liczna jest również grupa mieszkańców w wieku między 55 a 69 lat. W ostatnich latach rośnie obciążenie demograficzne miasta. Liczba ludności Gliwic w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym jest wyższa od wskaźnika obliczonego dla województwa śląskiego. Cały czas rośnie odsetek populacji w wieku senioralnym. Z drugiej strony dane statystyczne nie do końca znajdują potwierdzenie w obserwacjach z życia codziennego. Napływ mieszkańców długo- i krótkookresowych jest powodowany dużą dynamiką rynku pracy, akademicką rangą miasta oraz licznymi inwestycjami mieszkaniowymi. Niemniej fluktuacje te nie są odnotowywane w statystykach. Przyjmuje się, że faktyczny obraz sytuacji demograficznej jest nieco lepszy niż wynika to z danych.

### Relatywnie zwarta zabudowa i historycznie ukształtowana struktura funkcjonalna.

Gliwice cechują się dużą zwartością zabudowy w historycznie ukształtowanym układzie dzielnic. Nowe budynki mieszkalne w znacznej mierze dogęszczają istniejącą zabudowę. Jednocześnie w mieście wiele nieruchomości objętych jest ochroną jako obiekty zabytkowe. Głównie są to budynki mieszkalne i użyteczności publicznej. W dobrym stanie zachowany jest

układ urbanistyczny miasta średniowiecznego oraz inne zespoły zabudowy i układy zieleni komponowanej. W większości dzielnic znajdują się wszelkie niezbędne obiekty infrastruktury podstawowej dla codziennego życia (obiekty handlowe, szkoły i przedszkola, placówki podstawowej opieki zdrowotnej, obiekty rekreacyjne). Ewentualne braki występują jedynie w dzielnicach o bardzo małej liczbie ludności, położonych na obrzeżach miasta. Przystanki publicznego transportu zbiorowego w dużej mierze znajdują się w granicach dojścia pieszego od zabudowań mieszkalnych, a czasy dojazdu do śródmieścia są relatywnie krótkie. Większe maksymalne odległości występujące w Bojkowie, ale też w Wójtowej Wsi i Brzezince. Są pochodną tego, iż te dzielnice poza zwartą zabudową w ciągu głównych ulic charakteryzują się dużą ilością terenów zielonych, na których nie tylko historycznie istnieje, ale też coraz intensywniej pojawia się zabudowa rozproszona. Problem dostępności do wybranych usług może się w tych lokalizacjach pogłębiać – aż z czasem nowa struktura zabudowy ukształtuje się na tyle, by realne i opłacalne stało się wprowadzanie na te tereny kolejnych prywatnych i publicznych usług dla mieszkańców oraz powiązanej z nimi infrastruktury.

### Wykształcenie mieszkańców i wysoki poziom edukacji na wszystkich poziomach.

Od początków rozwoju przemysłu na terenach Górnego Śląska, Gliwice stanowią istotny ośrodek edukacji. Po drugiej wojnie światowej – wraz z rozwojem Politechniki Śląskiej, Instytutu Onkologii oraz szeroko rozumianego kształcenia i działalności badawczo-rozwojowej – w strukturze społecznej miasta istotną rolę zaczęli odgrywać wysoko wykształceni mieszkańcy. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 wskazują, iż Gliwice (na równi z Częstochową) zajmowały dekadę temu drugą pozycję w regionie po Katowicach ze względu na odsetek mieszkańców z wyższym wykształceniem. Gliwice posiadają szeroką ofertę edukacyjną. Przyciągają do szkół ponadpodstawowych młodzież z sąsiadujących miast i gmin (około 40% uczniów tych szkół zamieszkuje poza Gliwicami), a na uczelnie – w tym głównie do Politechniki Śląskiej – studentów z całego kraju i nie tylko. Poza siecią publicznych szkół podstawowych miasto prowadzi również licea ogólnokształcące (11 dla młodzieży, 2 dla dorosłych), technika (8 placówek), 6 szkół branżowych pierwszego stopnia (w tym specjalną) oraz jedną szkołę specjalną przysposabiającą do pracy. W Gliwicach działają również szkoły niepubliczne oraz publiczne Akademickie Liceum Ogólnokształcące Politechniki Śląskiej w Gliwicach. Kształcenie w technikach i szkołach branżowych jest silnie powiązane z profilem firm w mieście i regionie i odpowiada aspiracjom rozwojowym Gliwic w zakresie gospodarki (np. związanym z automatyką, logistyką czy lotnictwem). Wyniki egzaminów maturalnych wskazują, że w gliwickich szkołach rokrocznie zdawalność jest wyższa od średniej wojewódzkiej. W mieście realizowane jest kształcenie dwujęzyczne z językiem niemieckim oraz językiem angielskim. Realizowany jest także program matury międzynarodowej. W gliwickich szkołach od lat realizowane są też liczne inicjatywy związane z kształtowaniem postaw przedsiębiorczych i społecznych, podejmowane często we współpracy z organizacjami pozarządowymi i firmami zlokalizowanymi w mieście. W Gliwicach ma swoją siedzibę Politechnika Śląska. Uczelnia znalazła się w gronie 10 najlepszych polskich szkół wyższych,

które zostały laureatami konkursu „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza”, a co za tym idzie uzyskała status uczelni badawczej. Politechnika Śląska, realizując poszczególne kierunki kształcenia, często stawia na współpracę w ich realizacji ze środowiskiem gospodarczym, w tym prowadzi studia dualne (łącznie teorię zdobywaną na zajęciach na uczelni z praktyczną nauką zawodu u pracodawców) oraz liczne kierunki o profilach praktycznych. Prowadzone są także kierunki kształcenia w języku angielskim oraz liczne pojedyncze przedmioty w językach obcych. Na terenie Gliwic studiować można również w oddziałach Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa oraz Wyższej Szkoły Humanitas.

### Wysoka pozycja rozwojowa miasta, w szczególności w aspekcie gospodarczym.

W Gliwicach zlokalizowane jest pełne spektrum działalności gospodarczych. Począwszy od górnictwa węgla kamiennego, przez liczne zakłady przemysłowe (w tym objęte statusem specjalnej strefy ekonomicznej – w ramach Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej), skończywszy na firmach technologicznych (lokowanych głównie na obszarze tzw. Nowych Gliwic i w infrastrukturze Parku Naukowo-Technologicznego „Technopark Gliwice”) oraz licznych usługodawcach działających na rzecz firm i mieszkańców. W sektorze usług ważną rolę odgrywają firmy logistyczne i informatyczne. Istotnym zapleczem gospodarki są Politechnika Śląska oraz instytucje badawcze mające swoją siedzibę w mieście. W ostatnich latach notowano niskie i jedno z najniższych w województwie śląskim poziomy bezrobocia. W mieście zatrudnienie znajduje duża liczba mieszkańców regionu; miejski rynek pracy ma zdecydowanie charakter ponadlokalny. Gliwice są miastem o wysokim w skali regionu poziomie przeciętnych wynagrodzeń brutto. Cały czas, mimo pandemii koronawirusa i innych czynników ryzyka występujących w gospodarce, cieszą się dużym zainteresowaniem inwestorów. Pochodną rozwoju gospodarczego Gliwic jest wysoki – mimo wielu impulsów zewnętrznych negatywnie wpływających w ostatnich latach na finanse samorządu terytorialnego – poziom dochodów budżetu lokalnego. Stabilna sytuacja finansowa miasta znajduje odzwierciedlenie w wysokich ratingach. Jednocześnie trzeba mieć na uwadze, że w perspektywie strategii zapewne zakończy działalność kopalnia Sośnica. Podnoszone są także często obawy co do przyszłości starego kompleksu przemysłowego w Łabędach.

### Dobrze rozwinięty ekosystem innowacji, w relacji do rangi miasta.

Mającą swoją siedzibę w Gliwicach Politechnika Śląska oraz liczne instytuty naukowe zlokalizowane w mieście tworzą podstawę dla budowania przez miasto pozycji silnego ośrodka działalności innowacyjnej. Jej drugim filarem jest dynamiczny rozwój nowoczesnej działalności gospodarczej. Konsekwentnie prowadzona polityka otwartości na biznes i wspierania innowacji sprawiła, że w mieście działa wiele firm technologicznych i należących do branż kreatywnych. Ich liczba cały czas wzrasta, a Gliwice powszechnie postrzegane są jako technologiczny biegun Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Dzięki temu struktura gospodarki lokalnej jest stabilna i powiązana z perspektywicznymi sektorami. Spółki z udziałem miasta, tj. Technopark Gliwice oraz Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości



Rynkowej (GAPR) udzielają wsparcia w zakresie funkcjonowania lub zakładania firm technologicznych. Na kanwie aktywności Technoparku uruchomiono fundusz kapitału zaangażowanego Akcelerator Technologiczny Gliwice, który dokonuje inwestycji kapitałowych w nowopowstałe firmy technologiczne, między innymi z obszarów elektroniki, urządzeń medycznych, IT i nowych materiałów. Z kolei GAPR zarządza uznanym na arenie międzynarodowej klastrem MedSilesia. Grupuje on najważniejsze innowacyjne przedsiębiorstwa z branży medycznej i wszystkie kluczowe jednostki naukowe ze Śląska. Ponadto na terenie Gliwic i z udziałem podmiotów z Gliwic prowadzonych jest wiele działań w ramach klastra Silesia Automotive & Advanced Manufacturing koordynowanego przez Katowicką Specjalną Strefę Ekonomiczną. Również silnie związany z Gliwicami jest Śląski Klaster Internetu Rzeczy Sinotaic. Pod względem instytucjonalnym i funkcjonalnym gliwicki ekosystem innowacji posiada wszelkie cechy ekosystemów charakteryzujących większe polskie ośrodki miejskie.

### Silny ośrodek leczenia onkologicznego.

Od 1947 roku w Gliwicach nieustannie rozwijany jest ośrodek leczenia nowotworów. Aktualnie stanowi on oddział Narodowego Instytutu Onkologii, będący jedną z najlepszych placówek onkologicznych w Europie. Nie tylko ściśle ze względu na działalność leczniczą, ale przede wszystkim z uwagi na szeroko zakrojoną aktywność naukową, badawczą i wdrożeniową oraz liczne projekty o charakterze innowacyjnym. W strukturze gliwickiego ośrodka działa 5 klinik, 11 zakładów klinicznych i naukowych, Centrum Diagnostyki i Leczenia Chorób Piersi oraz Przychodnia Przykliniczna z 14 poradniami specjalistycznymi. Rocznie udzielanych jest w nich około 200 tys. porad i zabiegów ambulatoryjnych oraz hospitalizowanych jest ok. 35 tys. pacjentów. Na nadchodzące lata przewidywana jest budowa nowego obiektu klinicznego, w którym znajdą kompleksową opiekę chorzy na raka piersi, płuca, nowotwory urologiczne i ginekologiczne. Zakłada się także wdrażanie kolejnych przełomowych technik leczenia onkologicznego, dostępnych do tej pory w niewielu ośrodkach na całym świecie.

### Zasoby przestrzenne umożliwiające rozwój.

Miasto posiada w swoich zasobach znaczne ilości terenów pozwalających na jego dalszy rozwój gospodarczy. Największe powierzchnie znajdują się w dzielnicach Bojków, Ostropa i Wójtowa Wieś. Są one położone w sąsiedztwie węzłów autostradowych: Gliwice Sośnica (A1, A4, DK44), Gliwice Bojków (A1, DK78) oraz Gliwice Centrum (A4, DK88). Obszar ten jest częściowo zabudowany i nadal obserwuje się duże zainteresowanie nim inwestorów poszukujących w okolicy terenów przeznaczonych pod działalność usługowo-produkcyjną. Istotne dla rozwoju tego obszaru jest inwestowanie w lotnisko i funkcje okołolotniskowe. W tym zakresie inwestycje na rzecz miasta prowadzi Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej. Ponieważ ze względu na lokalizację względem układu drogowego i kolejowego dużą rolę w gospodarce Gliwic odgrywa logistyka, poza rozwojem

lotniska, trzeba mieć także na uwadze możliwości związane z wodnym transportem śródlądowym. Na terenie gliwickiego portu działa Śląskie Centrum Logistyki, będące multimodalnym hubem zapewniającym możliwość przenoszenia ładunków pomiędzy transportem kołowym, kolejowym i wodnym śródlądowym (Port Gliwice jest początkiem drogi wodnej do portów morskich w Szczecinie i Świnoujściu, która jednak nie jest intensywnie wykorzystywana gospodarczo). Gliwice dysponują także dużymi obszarami przeznaczonymi pod zabudowę mieszkaniową. Największe tereny znajdują się w dzielnicach: Brzezinka, Wójtowa Wieś, Bojków oraz Ostropa. Rozbudowa układu obwodnicowego miasta – co ważne, w jego granicach – udrażnia dostęp do kolejnych terenów o różnym przeznaczeniu rozwojowym.

### Duża aktywność obywatelska.

Na tle innych miast województwa śląskiego Gliwice postrzegane są jako miejsce, w którym żywa jest kultura zaangażowania obywatelskiego w różne formy debaty o sprawach społecznych i samodzielnego podejmowania wielu aktywności zarówno dotyczących spraw lokalnych, jak i ogólnopolskich. Liczne środowiska – niejednokrotnie stojące wobec siebie w opozycji – eksponują swoje racje. Dyskurs podejmowany jest na rzecz rozwiązywania problemów dotyczących konkretnych dzielnic, a także w sprawach fundamentalnych – jak prawa człowieka czy demokracja. Powszechna cyfryzacja przeniosła część inicjatyw z przestrzeni fizycznej, do cyfrowej. Umożliwiła też włączenie większej liczby indywidualnych mieszkańców. Nie zanikają przy tym zorganizowane formy społeczeństwa obywatelskiego. Aktywność organizacji pozarządowych na przestrzeni ostatnich lat w niewielkim stopniu, aczkolwiek systematycznie rośnie. Wzrasta liczba organizacji korzystających ze wsparcia Centrum 3.0 – Gliwickiego Ośrodka Działań Społecznych oraz liczba organizacji realizujących zadania na zlecenie miasta. Z kolei płatnicy podatku od osób fizycznych coraz więcej środków przekazują w ramach tzw. 1% Organizacjom Pożytku Publicznego z siedzibą w Gliwicach. Narzędziem pobudzania aktywności mieszkańców jest Gliwicki Budżet Obywatelski, na który rokrocznie desygnowana jest większa pula środków. Każdego roku składanych jest około 300 wniosków, z których ponad 70 jest realizowanych. Do najczęściej finansowanych typów projektów należą: zajęcia rekreacyjne, kulturalne, edukacyjne; zagospodarowanie terenów zielonych, stawianie i doposażenie obiektów rekreacyjnych; budowa, remonty i modernizacje dróg, ścieżek rowerowych, parkingów, chodników i oświetlenia.

### Ograniczone zaangażowanie w budowanie wspólnot.

Jednocześnie osoby aktywne w działaniach na rzecz miasta wyrażają opinię, że w Gliwicach brakuje wspólnotowości. Większość dzielnic posiada swoją tożsamość i tradycję, a także układ urbanistyczny sprzyjający integracji społecznej. Nie przekłada się to jednak na znaczące zaangażowanie w sprawy dzielnicowe. Mieszkańców najczęściej integruje sprzeciw wobec kwestii uznawanych za zagrożenie dla najbliższego otoczenia ich miejsca zamieszkania. Nie zmienia to faktu, że jednocześnie społecznicy organizują liczne działania, istotne dla

wybranych grup społecznych, kwartałów zabudowy, osiedli, szkół czy parafii. Natomiast wiele przedstawianych opinii wskazuje na jednoczesne poczucie zbyt małego zaangażowania oddolnego, jak też niewystarczającego poświęcenia uwagi sprawom dzielnicowym oraz potencjałowi wspólnot dzielnicowych z perspektywy całego miasta.

### Odczucie niewykorzystanego potencjału miejskości.

Gliwiczanie uważają, że ich miasto jest ośrodkiem o potencjale wyróżniającym się na tle środkowej części Polski południowej i nie tylko. Posiada olbrzymie, wielokulturowe dziedzictwo, jest przykładem sukcesu transformacji starej gospodarki przemysłowej, cechuje się otwartością na nowości. Na tym tle często odczuwają niedostatek miejskiego stylu życia. Podkreślają, że w odniesieniu do rangi miasta powinno w nim być więcej możliwości spędzania wolnego czasu, a przestrzenie publiczne powinny bardziej sprzyjać integracji i przebywaniu zarówno w części śródmiejskiej, jak i w centralnych częściach dzielnic. Na tym tle pojawiają się typowe konflikty przestrzenne, eksponowane w debatach o ograniczaniu ruchu samochodowego na rzecz intensyfikacji ruchu pieszych i wprowadzania zieleni śródmiejskiej. Stawiane są także oczekiwania co do większej aktywności biznesu w kreowaniu oferty gastronomicznej i rozrywkowej. Jednocześnie trzeba zwrócić uwagę, że w mieście rośnie liczba obiektów i skala usług związanych ze spędzaniem czasu wolnego i miejskim stylem życia – zarówno tych oferowanych przez samorząd lokalny, jak i posiadających czysto biznesowe fundamenty.

### Niewspółmierne do rangi miasta dopasowanie i upowszechnienie oferty kulturalnej.

Na tle dobrej pozycji rozwojowej miasta, w odczuciu wielu środowisk wzmocnienia wymagają skala oraz upowszechnienie jego oferty kulturalnej. Na przestrzeni ostatnich lat instytucje publiczne oraz organizacje pozarządowe i firmy stworzyły wiele wydarzeń cyklicznych o charakterze kulturalnym, bądź kontynuowały już istniejące sprawdzone projekty (m.in.: Czwartki jazzowe z gwiazdą, Podwieczorki muzyczne w Willi Caro, cykl koncertów Alternative Night, Festiwal Winter Reggae, Międzynarodowy Festiwal Dni Muzyki Organowej, Noc Świętojańska, Letnie kino plenerowe, Gliwicki Festiwal Bachowski, Międzynarodowy Festiwal Artystów Ulicy – Ulicznicy, Międzynarodowy Festiwal Jazz w Ruinach, cykl koncertów Parkowe Lato, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Dawnej Improwizowanej All'improvviso, PalmJazz Festiwal, Festiwal Filharmonia oraz Międzynarodowy Gliwicki Festiwal Gitarowy, Międzynarodowy Plener Malarski Moje Miasto, Festiwal Punk Generation, ArtNoc – gliwicka noc otwartych galerii, Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego Polish Happy Jazz Fest). Wydarzenia te przyciągają do miasta międzynarodowych artystów; trudno jednak uznać je za wizytówkę miasta, przynoszącą mu w powszechnej percepcji renomę o skali chociażby ogólnopolskiej. Podnoszone są również głosy, że brakuje oferty skierowanej do osób w wieku około 20-40 lat. W skali lokalnej i ponadlokalnej, liczne przedsięwzięcia upowszechniające kulturę podejmują Teatr Miejski w Gliwicach, w tym Kino Studyjne „Amok”, Centrum Kultury Victoria, Muzeum w Gliwicach

oraz Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach. Duże nadzieje wiązane są z rosnącym znaczeniem Areny Gliwice na mapie dużych wydarzeń kulturalnych Europy Środkowej. Pandemia koronawirusa bez wątpienia utrudniła start tej nowoczesnej hali widowiskowo-sportowej, mogącej pomieścić 17 tysięcy widzów. Niemniej wraz ze znoszeniem ograniczeń na scenę Areny wracają kolejne ważne wydarzenia muzyczne. Wiele oczekiwania jest również stawianych względem rozciągniętej w czasie rewitalizacji Ruin Teatru Miejskiego Victoria. Miejsce to traktowane jest jako posiadające potencjał animowania oferty kreatywnej i kulturalnej w mieście.

### Zróżnicowana oferta miasta w zakresie sportu.

Gliwice dysponują dobrą infrastrukturą sportowo-rekreacyjną. W mieście znajduje się 29 ogólnodostępnych, zewnętrznych boisk oraz 7 stadionów sportowych. Ich lokalizacja odpowiada strukturze rozmieszczenia ludności w mieście. Podobnie jest z placami zabaw oraz siłowniami na wolnym powietrzu i innymi urządzeniami do rekreacji, których liczba rosła w ostatnich latach. Publiczne obiekty rekreacyjne znajdują się w odległości dojścia pieszego od każdego budynku mieszkalnego w mieście. Niemniej mieszkańcy podkreślają, że obiekty służące uprawianiu sportu są często intensywnie wykorzystywane, oraz że nie jest łatwo wynająć na cele amatorskie np. infrastrukturę szkolną. Do innych obiektów rekreacyjnych zlokalizowanych w mieście należą hale sportowe, korty tenisowe, 6 krytych pływalni i Kąpielisko Leśne, a także lodowisko i lodowisko mobilne. Przy Radiostacji działa park sensoryczny. Pod bieżącą opieką Miejskiego Zarząd Usług Komunalnych są duże parki śródmiejskie, skwery i inne tereny zielone. W wymiarze ponadlokalnym, a wręcz ponadregionalnym, najważniejszym obiektem jest Arena Gliwice, która jest jedną z najnowocześniejszych i największych hal widowiskowo-sportowych w Polsce. Przygotowano ją do przeprowadzania zawodów sportowych między innymi w lekkoatletyce, tenisie, siatkówce, koszykówce, piłce ręcznej, halowej piłce nożnej oraz boksie, a także organizacji koncertów muzycznych, wystaw, imprez interdyscyplinarnych i innych. Może ona pomieścić 17 tysięcy widzów. Poza Areną Gliwice, miasto dysponuje także 10-tysięcznym stadionem dostosowanym do wymogów PZPN-u i UEFA. Jest on macierzystym boiskiem Gliwickiego Klubu Sportowego Piast SA, występującego w Ekstraklasie. Na terenie miasta niezmiennie działa około dziewięćdziesięciu klubów sportowych. Rośnie liczba wydarzeń sportowych, w tym o zasięgu międzynarodowym. Corocznie przez kluby sportowe i stowarzyszenia organizowane są także liczne imprezy sportowo-rekreacyjne.

### Ograniczone możliwości rozwoju powszechnego dostępu do ochrony zdrowia.

Jak w każdym dużym mieście, w Gliwicach zlokalizowanych jest wiele różnej skali działalności związanych z ochroną zdrowia. Co do zasady sieć aptek i ośrodków podstawowej opieki zdrowotnej zaspokaja potrzeby wszystkich dzielnic (za wyjątkiem Czechowic). Obecnie na terenie Gliwic działają cztery szpitale: Szpital Miejski nr 4, Szpital Vito-Med Sp. z o.o., Szpital Wielospecjalistyczny Sp. z o.o. oraz opisywany wcześniej Narodowy Instytut Onkologii im.

Marii Skłodowskiej-Curie – Państwowy Instytut Badawczy Oddział w Gliwicach. Przy czym ostatni z wymienionych zdecydowanie pełni funkcje ponadlokalne. Jest on jednym z krajowych liderów leczenia onkologicznego i stoi przed wyzwaniem ciągłego poszerzania skali swojej działalności naukowej i klinicznej, w tym o wykorzystanie technologii dostępnych w niewielu ośrodkach na świecie. Natomiast Szpital Miejski nr 4, świadczący obecnie usługi w trzech lokalizacjach, stoi przed wyzwaniem zmiany infrastrukturalnej, która pozwoli w kolejnych latach rozwijać się w zgodności z najlepszymi standardami medycznymi oraz gwarantować pacjentom dostęp do szerokiego zakresu usług medycznych. W tym kontekście planowana jest budowa nowego obiektu szpitalnego. Miasto realizuje wiele działań związanych z profilaktyką, edukacją zdrowotną oraz promocją zdrowia, a także z przeciwdziałaniem uzależnieniom i chorobom cywilizacyjnym. Statystycznie rośnie też dostępność do lekarzy. Aczkolwiek wpływ na to ma również malejąca populacja, jak i zmieniające się standardy kontraktowania usług w systemie NFZ. Mieszkańcy Gliwic obciążeni są przeciętną wyższą śmiertelnością na choroby nowotworowe względem średniej regionalnej. Natomiast nieco korzystniej na tle regionu wypada śmiertelność w związku z chorobami układu krążenia.

### Symptomy wykluczenia społecznego w wybranych dzielnicach i grupach społecznych.

W ogólnej perspektywie Gliwice nie są uważane za miasto obciążone znaczącymi problemami społecznymi. Stabilna sytuacja gospodarcza przekłada się na bardzo dobre parametry rynku pracy, co redukuje najważniejszy potencjalny czynnik ryzyka wykluczenia społecznego – bezrobocie strukturalne. Analiza danych o osobach bezrobotnych, prowadzona w układzie dzielnicowym, wskazuje, że w ciągu roku w dłuższym bądź krótszym okresie czasu bez pracy pozostaje w większości poniżej 2% osób w nich zameldowanych. Największy ich odsetek występuje w dzielnicach: Baildona oraz Bojków. Osoby napływające do grupy bezrobotnych nie pozostają w niej na długo. Relatywnie stała jest pula osób uznawanych za długotrwale bezrobotne, choć i ta grupa ulegała w ostatnich latach zmniejszeniu. Inne wskaźniki opisujące ryzyko wykluczenia społecznego związane są z pomocą społeczną i opiekuńczą. Na przestrzeni ostatnich lat zmalała łączna liczba przyznanych świadczeń z tytułu pomocy społecznej. Przy czym obecnie największa pula tychże przyznawana jest mieszkańcom trzech dzielnic: Baildona, Szobiszowice, Śródmieście. Podobnie jest w przypadku przyznawanych świadczeń rodzinnych i wychowawczych (innych niż powszechnie świadczenia „Dobry start” oraz „500+”) – w tym przypadku również intensywnie udzielane jest wsparcie w dzielnicach Baildona i Szobiszowice. Uwidacznia się także intensywność pomocy udzielanej w Sośnicy, Zatorzu i Ligocie Zaborskiej. W powiązaniu z danymi stanowiącymi o tym, że największy spadek liczby ludności odnotowywany jest w dzielnicach: Baildona, Politechnika, Sośnica, Trynek i Zatorze, można wskazać, że pas dzielnic Szobiszowice – Zatorze – Baildona – Sośnica – Ligota Zaborska jest najsilniej obciążony ryzykiem wykluczenia społecznego. Nowym wyzwaniem dla miasta staje się z kolei kwestia integracji cudzoziemców. W ostatnich latach odnotowywano wzrost zgłoszeń meldunkowych od cudzoziemców. Największą grupę przyjeżdżających do Gliwic stanowią obcokrajowcy

narodowości ukraińskiej (dominacja ta była widoczna również przed rosyjską agresją wiosną 2022 r.), a w dalszej kolejności białoruskiej, hinduskiej, japońskiej i gruzińskiej.

Z perspektywy samorządu lokalnego najistotniejsze jest udane włączenie dzieci-obcokrajowców w polski system edukacji szkolnej. Kluczowe są również zagadnienia z zakresu polityki społecznej i mieszkaniowej.

### Powolna transformacja w kierunku zrównoważonej mobilności i adaptacji do zmian klimatu.

W poprzedzających latach w Gliwicach świadomie podejmowano decyzje o przeznaczeniu terenów rolniczych na cele mieszkaniowe i gospodarcze. Jest to długookresowa polityka przejawiająca się ciągłą otwartością na inwestycje, będące jednym z filarów gwarantujących stabilność budżetu lokalnego. Pozwala także osłabiać wpływ trendu suburbanizacyjnego, który powodowałby większą skalę wyprowadzek dotychczasowych mieszkańców Gliwic poza miasto w poszukiwaniu komfortowego miejsca do zamieszkania w zabudowie o charakterze podmiejskim – bez zmiany miejsca ich pracy oraz realizacji innych życiowych funkcji. Oznaczałoby to zmniejszanie przychodów z PIT, z jednoczesnym narastaniem kongestii w układzie zewnętrznym. Te procesy rozwojowe powodują zmiany zachowań komunikacyjnych mieszkańców oraz zwiększają skalę uszczelnienia terenu, co stanowi obciążenie środowiskowe. Wraz z wyprowadzeniem ruchu tranzytowego poza miasto – dzięki autostradom A4 i A1, a także dzięki uruchomieniu gliwickiego odcinka DTŚ – zmniejszyło się obciążenie centralnych dzielnic miasta ruchem pojazdów. W nieodległej przyszłości do kolejnego zmniejszenia ruchu samochodowego mają przyczynić się inwestycje w budowę centrum przesiadkowego przy dworcu PKP i przebudowę Placu Piastów, a także kontynuacja budowy obwodnicy miasta. Jednakże w Gliwicach jak w całej Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii wciąż nie zachodzi w znaczącej skali oczekiwana konwersja z transportu prywatnego na publiczny transport zbiorowy. Choć dostępność do przystanków autobusowych nie jest zła, często podnoszone są argumenty iż za wyborem transportu prywatnego przemawia nieadekwatne wytrasowanie przejazdów transportu publicznego. Różne opinie budzi również przyjęty kilkanaście lat temu model promienistego układu połączeń (do Śródmieścia), minimalizujący przemieszczanie pomiędzy dzielnicami w układzie okrężnym. W Gliwicach rozbudowywana jest sieć tras i dróg rowerowych oraz ciągów rowerowo-piesznych. Znajdują się one we wszystkich dzielnicach miasta. Jednak nie wszystkie te szlaki są ze sobą połączone. Istnieje również wiele barier utrudniających bezpieczny przejazd (np. przekraczanie ruchliwych ulic). Ciągłym przekształcaniem podlega system Gliwickiego Roweru Miejskiego, który docelowo ma zostać zastąpiony przez system Roweru Metropolitalnego. Operatorzy komercyjni oferują także wynajem hulajnóg elektrycznych. Z kolei z perspektywy adaptacji miasta do zmian klimatu kluczowe stają się zagadnienia zieleni miejskiej i gospodarowania wodami opadowymi. Na obszarze Gliwic znajduje się wiele obszarów zieleni komponowanej i niekomponowanej. Jest wiele terenów, na których udział powierzchni biologicznie czynnej jest relatywnie wysoki. Nie zmienia to faktu, że liczni mieszkańcy i eksperci oceniają, że dla komfortu życia i bezpieczeństwa miasta konieczna jest intensyfikacja i dywersyfikacja działań na rzecz zazielenienia i poprawy warunków

retencyjnych. Relatywnie zwarta struktura zabudowy dzielnic sprawia, że w mieście występują obszary silnie uszczelnione. Gliwice należą do grupy polskich dużych miast, w których stwierdzono wysokie ryzyko powodziowe. Stąd też szczególnego znaczenia nabierają działania związane z racjonalnym tworzeniem zbiorników retencyjnych i polderów oraz obszarów błękitno-zielonych służących tzw. małej retencji. Istotnym zagadnieniem jest również kwestia niwelowania i zwiększania odporności miasta na występowanie efektu miejskiej wyspy ciepła, bowiem działania w tym zakresie są często przeciwstawne proinwestycyjnym założeniom rozwojowym miasta. Badania bazujące na satelitarnych pomiarach temperatur powierzchni Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii wskazują na to, że zabudowa przemysłowa, centra handlowe i tereny logistyczne mają najsilniejszy wpływ na lokalne podwyższanie temperatury. Niemniej coraz częściej obserwuje się zainteresowanie inwestorów działaniami obniżającymi negatywny wpływ posiadanej i rozwijanej przez nich infrastruktury na odporność miasta na zmiany klimatu.

### Ugruntowane rozwiązania systemowe w sektorze komunalnym.

Powszechnie dostrzeganą, znajdującą odzwierciedlenie w danych, uciążliwością jest relatywnie duże zanieczyszczenie powietrza. Wg danych o emisji pobieranych ze stacji pomiarowych GIOŚ w ostatnich latach często (i ponad normę) odnotowywano przekroczenia dopuszczalnych stężeń 24h PM10 w roku kalendarzowym, wg pomiarów prowadzonych na stacji zlokalizowanej przy ul. Mewy. Gliwice są również w strefie pomiarów stacji w Zabrze oraz w Knurowie. Tam również odnotowywane są znaczące przekroczenia omawianego parametru. Dane gromadzone dla Gliwic, ale również dla całego województwa śląskiego wskazują, że rokrocznie sytuacja w zakresie jakości powietrza poprawia się. Niemniej należy zwrócić uwagę, że w ostatnich latach średnioroczne temperatury były wyższe niż tzw. temperatury wielolecia. Dbałość o jakość powietrza jest jednym z elementów systemowego podejścia do kwestii ochrony środowiska w Gliwicach. Miasto i jego jednostki posiadają wiele doświadczeń w realizacji zarówno modernizacji infrastruktury, jak i inwestycji związanych z kwestiami prośrodowiskowymi. W obiektach mieszkaniowych i użyteczności publicznej sukcesywnie prowadzone są: zmiany systemu ogrzewania, termomodernizacje oraz inwestycje w fotowoltaikę, pompy ciepła i wymianę oświetlenia. Na drogach i terenach publicznych sukcesywnie wymieniane jest oświetlenie uliczne na energooszczędne (tzw. masterplan oświetleniowy). W mieście realizowane są kolejne edycje programów dotacji celowych dla mieszkańców ukierunkowanych na zwiększenie wykorzystania alternatywnych źródeł energii i likwidację starych systemów ogrzewania węglowego. Równocześnie rozwijana jest sieć ciepłownicza oraz modernizowana jest infrastruktura generacji ciepła i energii elektrycznej w Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej – Gliwice (będącym największym producentem ciepła oraz operatorem najbardziej rozległej sieci ciepłowniczej w mieście). Znacząca część nieruchomości w mieście przyłączona jest do ciepła systemowego lub ma taką możliwość. W Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji odzyskuje się także ciepło z układu chłodzenia kogeneratorów. Przedsiębiorstwo Zagospodarowania Odpadów posiada własną instalację fotowoltaiczną oraz jednostkę kogeneracyjną produkującą

w skojarzeniu energię elektryczną i ciepłą. Farmę fotowoltaiczną posiada również Technopark Gliwice, który dodatkowo korzysta także z pomp ciepła. Spółki komunalne planują rozbudowę zainstalowanej mocy fotowoltaicznej. W ramach działań miejskich jednostek organizacyjnych, moce z OZE generowane są na obiektach użyteczności publicznej, a także w budynkach mieszkaniowych. Za dostarczanie wody pitnej i odprowadzenie zanieczyszczeń ściekowych w mieście odpowiedzialne jest Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji. Niedawno zmodernizowano Centralną Oczyszczalnię Ścieków oraz stacje uzdatniania wody. Zmodernizowano i wybudowano infrastrukturę kanalizacji deszczowej oraz sieci kanalizacji sanitarnej w trzech ostatnich, nie skanalizowanych dzielnicach miasta. Obecnie 99,8 % odbiorców na terenie Gliwic ma dostęp do infrastruktury kanalizacyjnej. Woda dostarczana odbiorcom w Gliwicach pochodzi z dwóch głównych źródeł: własnych ujęć wód głębinowych oraz uzdatnionej wody powierzchniowej i podziemnej zakupionej od Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów w Katowicach. Przedsiębiorstwo Zagospodarowania Odpadów zarządza instalacją przetwarzania odpadów, w ramach której zagospodarowuje w części odpady komunalne. Spółka prowadzi Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych dla mieszkańców. Segregacją odpadów zajmuje się Śląskie Centrum Recyklingu, które zarządza instalacją segregacji odpadów oraz zajmuje się zagospodarowaniem odpadów przeznaczonych do recyklingu. Odpady komunalne zmieszane oraz gromadzone selektywnie odbiera od mieszkańców i transportuje Remondis Gliwice. Spółka odpowiada także za oczyszczanie miasta. O zieleń oraz infrastrukturę rekreacyjną w Gliwicach dba Miejski Zarząd Usług Komunalnych. Organizatorem publicznego transportu zbiorowego jest Zarząd Transportu Metropolitalnego, przy czym miasto jest właścicielem Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej świadczącego na jego zlecenie usługi przewozowe. Należąca do miasta Śląska Sieć Metropolitalna zarządza m.in. strefą płatnego parkowania oraz zapewnia techniczne funkcjonowanie monitoringu miejskiego, natomiast inteligentny system sterowania ruchem (Gliwicki ITS) jest obsługiwany przez Zarząd Dróg Miejskich. Jednostka ta odpowiada również za trasy rowerowe biegnące w pasie drogowym. Pozostałymi zarządza Wydział Usług Komunalnych. Ciągi pieszo-rowerowe zlokalizowane na terenach będących w utrzymaniu Miejskiego Zarządu Usług Komunalnych (np. w parkach) zarządzane są przez tę jednostkę. Ponadto ze względu na fakt, iż Gliwice cechuje bardzo wysoki stopień zagrożenia powodziowego, w mieście realizowane są kolejne inwestycje w zakresie poprawy bezpieczeństwa w tym obszarze.

### Narastające potrzeby infrastrukturalne w zakresie zbilansowania energetycznego i środowiskowego.

Systemowe podejście, o którym jest mowa powyżej, wymusza konsekwentne inwestowanie w utrzymanie stanu wysokiego zaawansowania technologicznego realizowanych procesów. W szczególności jest to istotne w kontekście zapewnienia standardów związanych z bezpieczeństwem ekologicznym miasta. W Gliwicach znacząco rośnie masa gromadzonych odpadów komunalnych. W zakresie recyklingu miasto posiada nowoczesne Śląskie Centrum Recyklingu Sp. z o.o., którego potencjał będzie w kolejnych latach zwiększany. Natomiast



w odniesieniu do odpadów nie nadających się do recyklingu, stanowi to nie lada wyzwanie ze względu na zapewnienie możliwości ich obecnego i przyszłego składowania. Stąd też coraz pilniejsze staje się zaspokojenie potrzeb infrastrukturalnych związanych z rozbudową systemu odzysku, jak i z zapewnieniem możliwości termicznego przekształcania frakcji resztkowej RDF (ang. *Refuse Derived Fuel*). Należy jednocześnie postrzegać to zagadnienie w powiązaniu z rozwojem sieci ciepła systemowego. Zarówno ze względów technologicznych jak i w perspektywie ograniczania zużycia węgla w gospodarce, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej – Gliwice, mając na uwadze skalę prowadzonej działalności, dysponuje nieefektywnym źródłem ciepła. Stąd też opracowana została koncepcja rozbudowy istniejącej ciepłowni, tj. stworzenie Parku Zielonej Energii. Przed miastem stoi także istotne zewnętrzne uwarunkowanie związane z koniecznością dopasowania floty autobusowej do regulacji krajowych i europejskich związanych z niskoemisyjnością środków transportu. Konieczne jest pozyskiwanie przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej nowego taboru spełniającego warunki tzw. ekologicznie czystych pojazdów, w związku z wymaganiami regulacji krajowych i europejskich. Zakup autobusów elektrycznych oznacza jednocześnie budowę od podstaw infrastruktury do zasilania energią elektryczną. Dalszych inwestycji będą również wymagały kolejne etapy wdrażania masterplanu oświetleniowego oraz przedsięwzięć związanych z zarządzaniem wodami opadowymi.

### Cyfryzacja sfery publicznej nieadekwatna do współczesnych możliwości.

Gliwice mają za sobą liczne udane wdrożenia pojedynczych rozwiązań cyfrowych służących szeroko rozumianemu zarządzaniu usługami publicznymi. W zakresie tzw. e-administracji ciągły postęp warunkowany jest w dużej mierze krajowymi rozwiązaniami systemowymi. Sfera ta dotyczy ważnych, jednakże rutynowych działalności administracji samorządowej, a gotowość mieszkańców do korzystania z tych rozwiązań wzrosła w okresie pandemii koronawirusa, kiedy to nowi użytkownicy przełamywali własne bariery w korzystaniu z e-usług przy jednoczesnym uproszczeniu wielu z nich. Gliwicki samorząd posługuje się kilkoma systemami stosowanymi do zarządzania realizowanymi przez siebie zadaniami. Kolejnym krokiem powinno stać się zapewnienie wymiany informacji między tymi systemami dla pozyskiwania danych zarządczych. Pulpity menedżerskie i rozwiązania służące modelowaniu procesów – znane ze świata gospodarczego – nie są dostępne w realiach miasta. Bardziej zintegrowane podejście do analizy danych zapewnia rozwijany od 15 lat Miejski System Informacji Przestrzennej (MSIP) dedykowany (poza własnymi zastosowaniami samorządu lokalnego) mieszkańcom oraz inwestorom. Jednak rozwój systemów informacji przestrzennej jest tak dynamiczny, że nie można pozwolić sobie na pozostanie na tym poziomie zaawansowania – przede wszystkim konieczne jest ciągłe uzupełnianie zasobów o kolejne tzw. warstwy, czyli zbiory danych odzwierciedlanych na mapach cyfrowych. Od lat konsekwentnie rozwijany jest także system wizyjnego monitoringu bezpieczeństwa w dzielnicach. Do zwiększania bezpieczeństwa i usprawniania ruchu pojazdów w mieście wykorzystywany jest inteligentny system sterowania ruchem (Gliwicki ITS). Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. posiada w pełni opomiarowaną sieć wodociągową

i kanalizacyjną, co pozwala na monitorowanie bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków. Stosowanie zdalnie odczytywanych liczników montowanych u użytkowników końcowych usprawnia proces rozliczeń. Podobne rozwiązania stosuje Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Gliwice sp. z o.o. dla sieci ciepłowniczej. Nadchodzące lata przyniosą większe potrzeby w zakresie opomiarowania związanego z sytuacją ekologiczną i zarządzania infrastrukturą gwarantującą bezpieczeństwo środowiskowe miasta, a także z telemedycyną i teleopieką senioralną. Dostępnych jest już wiele rozwiązań w tym zakresie, które nawet w pilotażowy sposób nie zostały jeszcze wdrożone w mieście. Dobra infrastruktura teleinformatyczna jest jednym z elementów zapewniających nie tylko skuteczne bieżące zarządzanie, ale także zdolność miasta do reagowania na sytuacje kryzysowe. W tym kontekście miejska spółka Śląska Sieć Metropolitalna realizuje obecnie kompleksowe działania z zakresu systemowego podejścia do infrastruktury cyfrowej w jednostkach organizacyjnych miasta oraz zapewnia im bezpieczeństwo przechowywania danych. Podobnie jak w przypadku rozwoju MSIP, tak i w tej kwestii nie jest możliwe pozostanie na niezmiennym poziomie zaangażowania, a konieczna jest dalsza integracja cyfryzacji i zwiększanie ochrony w zakresie cyberbezpieczeństwa. Jednocześnie, mimo zwiększenia zdolności społecznych do korzystania z systemów cyfrowych w wyniku pandemii koronawirusa, wciąż potrzebne są działania na rzecz włączenia cyfrowego mieszkańców, tj. umiejętności powszechnego wykorzystywania możliwości, jakie niesie cyfryzacja.

## Bilans strategiczny

W niniejszej syntezie diagnozy wskazano na najistotniejsze wątki odnoszące się do przyszłości Gliwic w niemalże dwudziestoletniej perspektywie czasowej. To one stanowią główne źródło rozstrzygnięć, przed którymi stanęli gliwiczanie, decydując o swojej strategii. Ten wybór nie umniejsza znaczenia wielu danych, informacji czy opinii odnoszących się do spraw bardziej bieżących. Będą one treścią do dyskusji nad krótko- i średniookresowymi dokumentami wykonawczymi.

W ogólnej ocenie obraz kluczowych sił i słabości miasta, w odniesieniu do szans i zagrożeń przed nim stojących (zob. tab. 1.), wskazuje na konieczność kontynuacji tzw. strategii agresywnej (wybieranej, kiedy znaczącym siłom towarzyszą liczne szanse). Tylko ona pozwoli Gliwicom uruchamiać nowe ścieżki rozwojowe i równać się z najważniejszymi, o wiele od Gliwic większymi ośrodkami miejskimi w kraju, a co za tym idzie utrzymywać pozycję bieguna rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.

W sytuacji gwałtownego wzmocnienia znaczenia negatywnych czynników zewnętrznych, dzięki swojemu potencjałowi, głównie gospodarczemu, Gliwice będą również w stanie realizować tzw. strategię konserwatywną, czyli trwania na dotychczasowych fundamentach rozwoju i przewycięzania zagrożeń płynących z otoczenia.

Wyborom strategicznym dla Gliwic w perspektywie 2040 r. towarzyszą jednak także pewne elementy tzw. strategii konkurencyjnej, polegającej na redukowaniu przyczyn słabości, które utrudniają wykorzystanie zidentyfikowanych szans. Oznacza to nową odsłonę działań ukierunkowanych na demografię, sprawy społeczne i dobre środowisko życia w mieście.

Na kanwie tych ustaleń sformułowane zostały postanowienia strategiczne opisane w kolejnych częściach dokumentu.

Tab. 1. Zestawienie strategicznych czynników SWOT

<b>Siły</b>	<b>Słabości</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Ważny ośrodek miejski w skali regionu i kraju.</li> <li>2. Wysoka, w odniesieniu do obszaru Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii i regionu, atrakcyjność mieszkaniowa.</li> <li>3. Relatywnie zwarta zabudowa i historycznie ukształtowana struktura funkcjonalna.</li> <li>4. Wykształcenie mieszkańców i wysoki poziom edukacji na wszystkich poziomach.</li> <li>5. Wysoka pozycja rozwojowa miasta, w szczególności w aspekcie gospodarczym.</li> <li>6. Dobrze rozwinięty ekosystem innowacji, w relacji do rangi miasta.</li> <li>7. Silny ośrodek leczenia onkologicznego.</li> <li>8. Zasoby przestrzenne umożliwiające rozwój.</li> <li>9. Duża aktywność obywatelska.</li> <li>10. Zróżnicowana oferta miasta w zakresie sportu.</li> <li>11. Ugruntowane rozwiązania systemowe w sektorze komunalnym.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Trwały negatywny trend demograficzny.</li> <li>2. Ograniczone zaangażowanie w budowanie wspólnot.</li> <li>3. Odczucie niewykorzystanego potencjału miejskości.</li> <li>4. Niewspółmierne do rangi miasta dopasowanie i upowszechnienie oferty kulturalnej.</li> <li>5. Ograniczone możliwości rozwoju powszechnego dostępu do ochrony zdrowia.</li> <li>6. Symptomy wykluczenia społecznego w wybranych dzielnicach i grupach społecznych.</li> <li>7. Powolna transformacja w kierunku zrównoważonej mobilności i adaptacji do zmian klimatu.</li> <li>8. Narastające potrzeby infrastrukturalne w zakresie zbilansowania energetycznego i środowiskowego.</li> <li>9. Cyfryzacja sfery publicznej nieadekwatna do współczesnych możliwości.</li> </ol>
<b>Szanse</b>	<b>Zagrożenia</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Popyt na usługi wyższego rzędu zgłaszany przez mieszkańców Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz południowej Polski.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Negatywny wpływ nieoczekiwanych zjawisk oraz decyzji politycznych na szczeblu centralnym na budżety samorządu terytorialnego.</li> </ol>

<ol style="list-style-type: none"> <li>2. Rozwój nowoczesnych modeli biznesu w zakresie przemysłów kreatywnych.</li> <li>3. Edukacja i nauka stanowiące podstawę rozwoju miast.</li> <li>4. Wsparcie publiczne dla szeroko rozumianych procesów rozwoju nowych technologii.</li> <li>5. Moda na miejskość, miejski styl życia i korzystanie z usług zlokalizowanych w pobliżu miejsca zamieszkania.</li> <li>6. Wzrost świadomości w zakresie partycypacji społecznej w procesach rozwojowych miast i ich dzielnic.</li> <li>7. Zmniejszanie wykluczenia cyfrowego społeczności, w tym przyspieszenie masowej cyfryzacji w wyniku pandemii koronawirusa.</li> <li>8. Rozwój korytarzy TEN-T, zapewniający jeszcze lepszą dostępność transportową Gliwic w skali europejskiej.</li> <li>9. Rosnące bezpieczeństwo ekologiczne technologii związanych z energetycznym wykorzystaniem odpadów komunalnych, osadów ściekowych, itp.</li> <li>10. Dostępność technologii związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, przy jednoczesnym wzroście ich skuteczności.</li> <li>11. Priorytet wsparcia dla kwestii środowiskowych w polityce Unii Europejskiej, przekładający się na dostępność środków na te cele.</li> <li>12. Szybko rosnąca świadomość znaczenia odporności miast na sytuacje nieprzewidziane.</li> <li>13. Rosnąca podaż technologii miasta inteligentnego.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>2. Intensywna krajowa i europejska konkurencja w grupie strategicznej miast kojarzonych jako miejsca rozwoju nowych technologii i ośrodki kultury.</li> <li>3. Oddziaływanie kryzysów światowych na przedsiębiorczość lokalną oraz funkcjonowanie firm silnie włączonych w globalne łańcuchy dostaw.</li> <li>4. Rosnące oczekiwania społeczne w zakresie standardu i dostępności usług publicznych.</li> <li>5. Rosnąca skala zjawisk pogodowych generujących konieczność interwencji specjalistycznych służb w mieście.</li> <li>6. Konieczność ponoszenia dużych nakładów na zbilansowanie energetyczne i środowiskowe standardu usług komunalnych.</li> <li>7. Wzrost znaczenia kryteriów środowiskowych w decyzjach lokalizacyjnych ludzi i firm.</li> <li>8. Skłonność inwestorów, szczególnie prywatnych, do tworzenia ofert mieszkaniowych na terenach zielonych, przekładająca się na rozlewanie się zabudowy mieszkaniowej.</li> </ol>
--	---

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

## 4. Kluczowe postanowienia strategiczne

### Wizja Gliwic 2040

#### Jakich Gliwic chcemy w perspektywie 20 lat?

Gliwice 2040 są dynamicznie rozwijającym się, aktywnym i zorientowanym na przyszłość miastem.

W Gliwicach najważniejsi są ludzie. Ich aspiracjom podporządkowane jest myślenie o roli oraz wykorzystaniu zasobów środowiskowych i materialnych.

Gliwice są w czołówce europejskich miast szybko odczytujących przyszłe trendy. Z wyprzedzeniem tworzą i przyjmują rozwiązania pozwalające sprawnie reagować na zmiany w otoczeniu.

Firmy, instytucje i przestrzenie publiczne tworzą ponadprzeciętną jakość oferty Gliwic w zakresie pracy i spędzania czasu wolnego. Miasto jest filarem Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii i jednym z najważniejszych punktów w południowej części Polski.

### Misja samorządu Gliwic

#### Czym kierować się będą władze, aby się to udało?

Władze Gliwic i instytucje samorządu lokalnego stawiają na nieskrępowane współdziałanie z wszystkimi gotowymi do kreowania rozwoju Miasta.

Inicjatywność i zaangażowanie mieszkańców oraz biznesu są traktowane priorytetowo.

Kreowanie trwałych rozwiązań systemowych łączy się z otwartością na eksperymentowanie i testowanie nowych pomysłów.

Promowanie działań pomnażających dobrobyt przekłada się na długookresową zdolność samorządu do realizacji zadań publicznych.

## Pożądany scenariusz rozwoju miasta

### Co stanie się przy naszym udziale?

#### Dobre gospodarowanie pozostaje wizytówką Gliwic.

Do 2040 roku gospodarka Gliwic przeszła kolejny etap transformacji. Dynamiczny rynek pracy ułatwił zakończenie procesów likwidacyjnych w górnictwie i zmiany w tradycyjnych zakładach przemysłowych. Zdywersyfikowane działalności gospodarcze pozwoliły na utrzymanie wysokiego poziomu zatrudnienia i wynagrodzeń w mieście. Było to możliwe dzięki przedsiębiorczości gliwiczian, akademickości, innowacyjności, dobremu zarządzaniu w sferze publicznej, zorientowaniu się na znane wcześniej, a także nowe specjalizacje o długofalowych perspektywach rozwoju oraz otwartości na inkubowanie działalności nieszablonowych. Spędzanie czasu wolnego stało się ważną częścią gospodarki miasta. Przemiany udały się między innymi w wyniku: czerpania korzyści z cyfryzacji i uczenia się, otwartości władz miasta na inicjatywy biznesu, aktywności instytucji otoczenia biznesu, stabilnej i odpowiedzialnej gospodarki przestrzennej oraz przemian przestrzeni publicznych. To one tworzą kontekst życia w mieście, inspirują do zachowania ponadczasowych wartości oraz zachęcają do postaw wyróżniających gliwiczian na tle mieszkańców innych europejskich miast. Wiedza i kreatywność osadzone w kulturze, dziedzictwie i współczesnych realiach technologicznych są marką Gliwic. Decydują o szybkości reagowania na sytuację globalną i bogactwie mieszkańców oraz ich miasta.

W 2040 roku infrastruktura jest w dużym stopniu ucyfrowiona. Także i w Gliwicach znacząco inne jest wyposażenie techniczne zakładów przemysłowych oraz diametralnie zmieniła się logistyka, w tym logistyka miejska. Ciągłe inwestycje biznesu i sfery publicznej nie pozwoliły miastu pozostać w tyle względem najważniejszych miast Europy. W odpowiedzi na to nie tylko zmienił się sposób zarządzania infrastrukturą, ale także modele wykonywania pracy i spędzania czasu wolnego przez mieszkańców. Różnorodność profili zawodowych w mieście współgra z zaawansowaną automatyzacją i robotyzacją. Pozwala mieszkańcom wieść dostatnie życie w rzeczywistości „analogowo-cyfrowej”, a miastu posiadać rezerwy finansowe umożliwiające: zachowanie dziedzictwa materialnego, utrzymywanie wysokiego standardu usług publicznych oraz racjonalne gospodarowanie przestrzenią.

#### Zaangażowani gliwiczanie są najważniejszym zasobem miasta.

Do 2040 roku w Gliwicach naturalna stała się skłonność do eksperymentowania i demonstrowania nowości w sferze społecznej. Miasto stworzyło przestrzeń i narzędzia do realizacji projektów partycypacji obywatelskiej i ekonomii społecznej. Zachęciło to kolejne pokolenia młodych gliwiczian do samorozwoju i zwiększyło grono osób posiadających potencjał animowania dialogu i przeprowadzenia zmianom różnej skali. Dzięki temu powstało wiele usprawnień, ale także inicjatyw, które przyniosły Gliwicom uznanie na arenie międzynarodowej. Wzrosło znaczenie profilaktyki chorób cywilizacyjnych i poprawiła się

dostępność do usług zdrowotnych, w tym dzięki nowoczesnym szpitalom łączącym funkcje kliniczne oraz badawczo-rozwojowe, a także dzięki upowszechnieniu telemedycyny. Ludzie dobrze czują się w Gliwicach i chcą tu mieszkać oraz spędzać wolny czas. Mieszkańcy czują się współtwórcami swojego miasta. Umiejętnie łączą rzeczywistość ze sferą cyfrową. W tych realiach potrafią przez całe życie rozwijać własną wiedzę, kompetencje i umiejętności społeczne, a co za tym idzie pracować i realizować się jako aktywni mieszkańcy.

W 2040 roku mieszkańcy Gliwic są świadomi roli wiedzy, zaradności i życzliwości w życiu społeczno-gospodarczym. Kreatywna atmosfera miasta akademickiego i innowacyjnego wpływa na zachowania i ambicje ludzi. Profiluje także ofertę edukacyjną, kulturalną, rozrywkową i turystyki biznesowej. Determinuje otwartość, przede wszystkim na: studentów, uczestników wydarzeń, partnerów biznesowych, migrantów – i zachęca do trwałego związania się z Gliwicami. Świadome społeczeństwo dba o osoby niesamodzielne – co oznacza zarówno dobre warunki do wychowania dzieci; jak też odpowiedzialność za osoby, które z różnych względów są zagrożone wykluczeniem. Mieszkańcy Gliwic realizują w mieście swoje cele i pasje oraz biorą odpowiedzialność za rozwój własny, swoich rodzin, wspólnot, dzielnic i całego miasta. Sprawy codzienne, które nie są załatwiane w sposób cyfrowy, rozwiązują w bliskości swojego miejsca zamieszkania, w tym w obszarach nowej zabudowy mieszkaniowej.

#### Gliwice są wzorcem do naśladowania w zakresie ekologii na terenach miejskich.

Do 2040 roku Gliwice wytworzyły zdolność do budowania konsensusu społecznego wobec istotnych przedsięwzięć środowiskowych. Konsekwentnie realizowano nie tylko procesy inwestycyjne, ale również inspirowano świadomość użytkowników miasta i współkreowano rozwiązania łączące oczekiwania mieszkańców z zapewnieniem sprawności technicznej oraz efektywności ekonomicznej. Dzięki temu w mieście ustanowiono spójny system zieleni oraz nieustępujące światowym standardom rozwiązania z zakresu: energetyki, cyrkularnej gospodarki odpadowej wykorzystującej odzysk energii, błękitno-zielonej gospodarki z wzorcową retencją wód opadowych, zrównoważonego transportu i zrównoważonego budownictwa. Stanowią one podstawę do kreowania demonstratorów nowych rozwiązań dla ekologii obszarów miejskich oraz gwarantują gliwiczantom bezpieczeństwo w czasach naznaczonych gwałtownymi zjawiskami pogodowymi i zapewniają przyjazne otoczenie dla codziennego życia.

W 2040 roku miasto – choć to samo – jest zupełnie inne. Kolejne dwie dekady postępujących zmian klimatycznych i determinacji świata, by na nie reagować, znacząco zmieniły obraz przestrzeni Gliwic. Zieleń śródmiejska to już nie tylko parki czy skwery, ale też zielone korytarze miasta oraz powszechne przenikanie „szarej” infrastruktury roślinnością. Woda w mieście na nowo stanowi powód do dumy i impuls rozwojowy. W dosłownym znaczeniu tych słów miasto nie traci energii. Jej odzyskiwanie jest domeną miasta i jego wyróżnikiem. Emituje się mniej gazów cieplarnianych, powszechnie korzysta się z odnawialnych źródeł

energii i w kompleksowy sposób zarządza się jakością powietrza. Gliwice oferują swoim mieszkańcom wysoki komfort środowiskowy na zurbanizowanym obszarze Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Gliwiczanie są odpowiedzialni za środowisko.

## Obszary strategicznej interwencji (OSI) kluczowe dla Gliwic

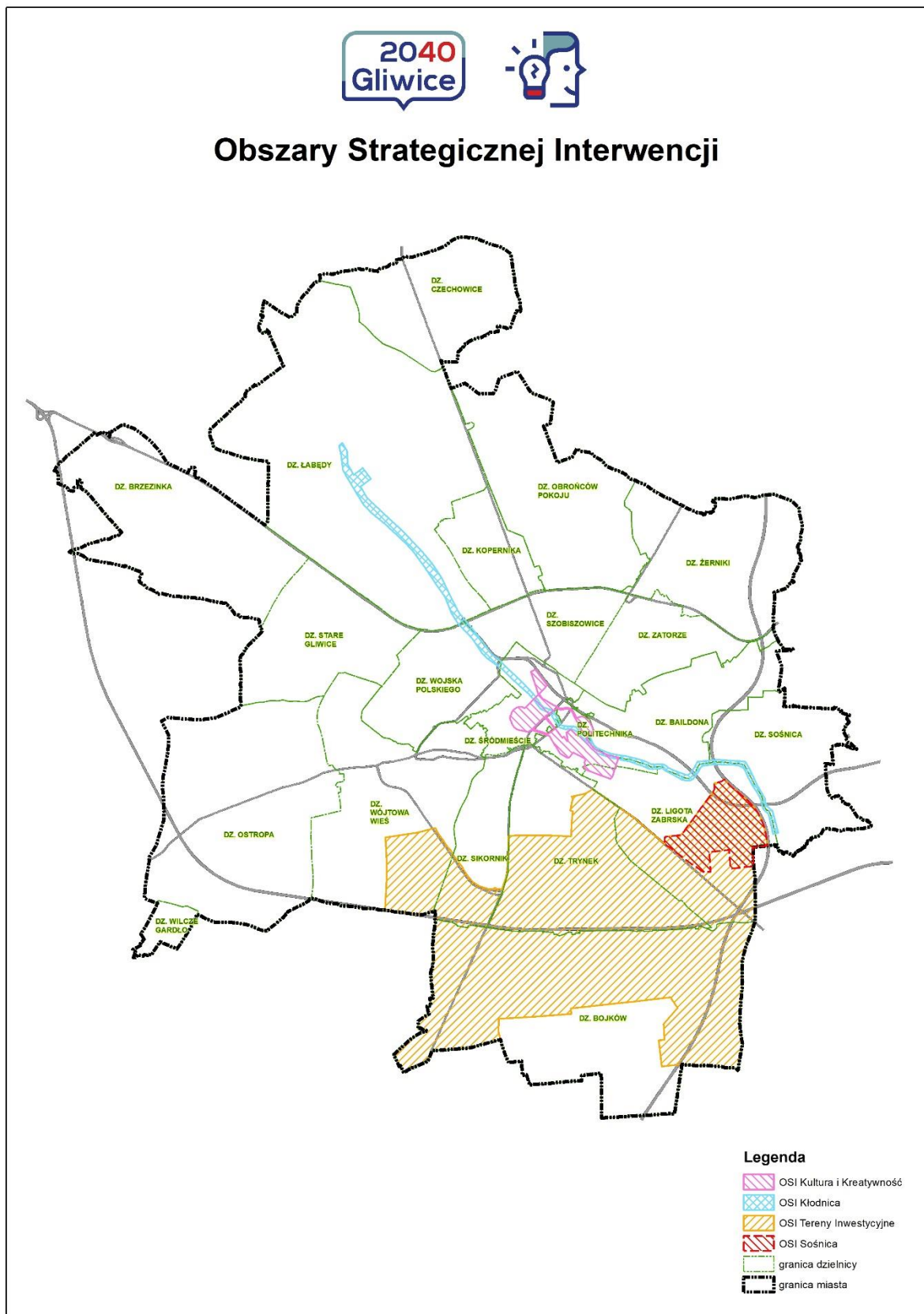
### Tereny, które nadadzą nowe impulsy konkurencyjne Gliwicom.

Przewaga konkurencyjna Gliwic w 2040 r. będzie pochodną konsekwentnej polityki dotyczącej prywatnych i publicznych przedsięwzięć rozwojowych na czterech obszarach strategicznej interwencji (zob. rys. 1.):

- OSI Tereny Inwestycyjne, dotyczący inwestycji m.in. w Gliwickim Obszarze Gospodarczym i strefie okołolotniskowej;
- OSI Sośnica, dotyczący nowego zagospodarowania terenów po i wokół kopalni Sośnica;
- OSI Kultura i Kreatywność, łączący tereny Śródmieścia, dzielnicy akademickiej i otoczenia Areny Gliwice, wraz z parkami: Chopina oraz im. Bolesława Chrobrego;
- OSI Kłodnica, tworzący funkcjonalnie ciągły zielony teren rekreacyjny w całym biegu rzeki na obszarze miasta.



Rys. 1. Obszary Strategicznej Interwencji Gliwice 2040



Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

## 5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

### Jak chcemy kształtować przestrzeń Gliwic?

Od września 2021 r. trwają prace nad opracowaniem nowego Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Gliwice. W tym dokumencie, w zgodności ze strategią Gliwice 2040, uszczegółowione zostaną postanowienia dotyczące rozwoju przestrzennego miasta. Będą one bazowały na ramowych ustaleniach wskazanych poniżej.

### Zabudowa mieszkaniowa, przemysłowa i usługowa

Gliwice wyróżniają się bardzo bogatym zróżnicowaniem przestrzennym z wyraźnie zachowanymi założeniami historycznymi. Element centralny miasta tworzy dobrze wykształcone przestrzennie stare miasto, wokół którego rozwinęło się śródmieście z charakterystyczną wielokondygnacyjną zabudową kwartałową, często o zabytkowym charakterze, o funkcjach głównie mieszkaniowych i usługowych. Pozostałą część struktury miasta tworzą osiedla charakteryzujące się skupioną zabudową mieszkalną. Na obszarze Gliwic wyróżnić można osiedla bloków wielokondygnacyjnych, osiedla domów jednorodzinnych oraz osiedla patronackie położone w sąsiedztwie terenów przemysłowych.

Poza terenami mieszkalnymi występują wielkoobszarowe tereny zajęte pod niską zabudowę centrów handlowych oraz hal magazynowych i składowych oraz wielkopowierzchniowe kompleksy przemysłowe o zwartej zabudowie.

Zgodnie z danymi miejskiej Ewidencji Gruntów i Budynków za rok 2021, dotyczącymi użytków gruntowych, tereny zabudowane stanowiły 30% powierzchni miasta, w tym tereny mieszkaniowe – 12% , tereny przemysłowe – 9%, pozostałe tereny zabudowane – 9% powierzchni miasta. Udział powierzchni zabudowanej w całkowitej powierzchni miasta wynosił 6%, z czego 34% stanowiły budynki mieszkalne, budynki przemysłowe 23%, a budynki usługowe 7%.

Gliwice, z historycznie ukształtowanym układem dzielnic (włącznie z dużymi osiedlami mieszkaniowymi), cechują się relatywnie zwartą strukturą przestrzenną i posiadają cechy miasta zwartego. W modelu strukturalno-przestrzennym miasta zachowanie tej koncepcji jest jednym z wiodących kierunków rozwojowych. Wszelkie działania ukierunkowane będą na budowę miasta z zachowaniem istniejącej struktury, z jej uzupełnianiem, kontynuowaniem rozpoczętej już urbanizacji terenów dobrze skomunikowanych i wyposażonych w infrastrukturę techniczną oraz z wykorzystaniem terenów poprzemysłowych.

Podstawowe założenia modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej w zakresie zabudowy obejmują zachowanie zwartej i ciągłej struktury miejskiej, a przede wszystkim:

- zachowanie terenów zabudowy mieszkalno-usługowej centrum miasta wraz z uzupełnieniem struktury zabudowy,
- utrzymanie istniejących struktur zabudowy poza centrum: jednorodzinnej, wielorodzinnej, usługowej, usługowo-produkcyjnej wraz z uzupełnieniem tych struktur,
- wskazywanie terenów – potencjałów mieszkaniowych, jako rezerw pod mieszkalnictwo jednorodzinne i wielorodzinne, w sposób racjonalny i w zgodzie z zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gliwice), jako kontynuacja już rozpoczętych procesów urbanizacyjnych,
- wyznaczanie rezerw terenowych pod rozwój produkcji i usług, w oparciu o zasady racjonalnej gospodarki terenami pod zabudowę, biorąc pod uwagę rzeczywiste zapotrzebowania miasta i aktywizację gospodarczą.

Miejskie inwestycje mieszkaniowe będą prowadzone z pierwszeństwem wykorzystania rezerw obszarów niezabudowanych w przestrzeni już zurbanizowanej, dobrze skomunikowanej i wyposażonej w infrastrukturę techniczną, nad zajmowaniem nowych przestrzeni.

W modelu zakłada się uwolnienie terenów pod budownictwo mieszkaniowe:

- w południowo-zachodniej części miasta – gdzie pojawienie się nowej zabudowy będzie związane z atrakcyjnością tych terenów w związku z nowopowstałymi i nowo powstającymi odcinkami obwodnicy zachodniej miasta,
- w południowej części miasta (dzielnica Bojków).

Ze względu na fakt, że dotychczas wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego tereny pod zabudowę mieszkaniową nie zostały jeszcze zabudowane, zakłada się tylko nieznaczne, punktowe zwiększenie takich terenów w kolejnych planach miejscowych.

W modelu ujęto granice Gliwickiego Obszaru Gospodarczego (GOG). Planowane tam inwestycje mają w pełni wykorzystać potencjał gospodarczy miasta, a przede wszystkim mają służyć wzmocnieniu istniejących oraz wykreowaniu nowych perspektywicznych specjalizacji technologicznych miasta.

W Gliwicach zlokalizowanych jest wiele obiektów zajmowanych przez podmioty, które zajmują się badaniami i pracami naukowymi ukierunkowanymi na poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań w celu ich wdrożenia i zastosowania w praktyce. Są to, oznaczone na modelu pod pozycją „usługi innowacyjne”, m.in.: Politechnika Śląska, Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej sp. z o.o., Nowe Gliwice Centrum Edukacji i Biznesu, Park Naukowo - Technologiczny Technopark Gliwice, Narodowy Instytut Onkologii

im. Marii Skłodowskiej-Curie – Państwowy Instytut Badawczy Oddział w Gliwicach, Instytut Metali Nieżelaznych, Instytut Metalurgii Żelaza im. Stanisława Staszica, Instytut Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników – Oddział Zamiejscowy Farb i Tworzyw w Gliwicach, Instytut Techniki Górniczej KOMAG, Instytut Spawalnictwa, Instytut Nowych Syntez Chemicznych – Oddział Chemii Nieorganicznej IChN w Gliwicach, Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych w Warszawie – Oddział Materiałów Ogniotrwałych w Gliwicach, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Urządzeń Mechanicznych OBRUM sp. z o.o.

Ważnym założeniem przyjętym w modelu jest także kontynuacja programu rewitalizacji oraz zagospodarowania obszarów zdegradowanych, które utraciły swoją użyteczność i walory, która ma na celu „zwrócenie” miastu tych obszarów i nadanie im nowych funkcji. Takim elementem programu jest wyznaczenie Obszaru Strategicznej Interwencji Sośnica, który dotyczy zagospodarowania terenów po i wokół kopalni Sośnica.

Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunkach 2-4.

## Kultura

Funkcjonujące w mieście obiekty, w których świadczone są usługi związane z upowszechnianiem kultury, stanowią o rozkładzie w przestrzeni miasta głównych funkcji ponadlokalnych Gliwic innych niż związane z działalnością gospodarczą. Miejsca te stanowią zatem również istotne koncentratory ruchu. Do kluczowych obiektów kultury zaliczyć można: Rynek, halę sportowo-widowiskową Arena Gliwice, Centrum Kultury Victoria wraz ze Sceną Bojków, Teatr Miejski w Gliwicach, Kino Studyjne „Amok”, amfiteatr przy kościele św. Jacka, Muzeum w Gliwicach, Miejską Bibliotekę Publiczną w Gliwicach, Dzielnicę Akademicką, obiekty Radiostacji, obiekty rewitalizowane, zabytki i inne obiekty kulturalne.

Wiele z nich koncentruje się w centralnej części miasta, lecz część obiektów np. filie Biblioteki czy zabytki rozproszone są na całym obszarze miasta.

Szczególną formą strategicznej orientacji na rozwój obiektów i przestrzeni związanych z kulturą jest wyznaczenie Obszaru Strategicznej Interwencji Kultura i Kreatywność, łączącego obszar Areny Gliwice przez Dzielnicę Akademicką z centralną częścią miasta, w tym Starówką. W kolejnych latach zakładać należy rozwój tej strefy, w pierwszej kolejności w kierunku zachodnim w zabudowie śródmiejskiej dzielnic Śródmieście i Wójtowa Wieś.

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej założono dalszy rozwój oferowanych usług kultury ważnych dla społeczności lokalnej, według idei miasta zwarteo. Planowane są również przedsięwzięcia o charakterze ponadlokalnym, jak realizacja projektu kluczowego „Modernizacja zabytkowego kompleksu urbanistycznego Radiostacja Gliwice wraz z opracowaniem wystawy stałej muzealnej w tym kompleksie”. Funkcjonujące w mieście obiekty kultury stanowią bazę, która może inspirować kolejne inicjatywy kreatywne oraz biznesowe do wypełnienia przestrzeni między nimi. Miasto jest otwarte na udostępnianie

infrastruktury dla nowych podmiotów w celu wspierania wydarzeń kulturalnych i kulturalnooświatowych czy innych form spędzania czasu wolnego.

Obiekty kultury muszą cechować się wysokim standardem dostępności. Ich rozwój podyktowany jest orientacją na wspieranie:

- rozpoznawalnej „marki” miasta bazującej na kulturze, tożsamości, sztuce, zabytkach, ofercie kulturowej i atrakcyjnych formach spędzania czasu w Gliwicach;
- oferty turystyki weekendowej i eventowej,
- centrów lokalnych, sprzyjających integracji społecznej oraz budowaniu tożsamości dzielnicowych w oparciu o lokalne dziedzictwo.

Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunku 5.

## Błękitno-zielona infrastruktura

Kluczowe dla modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gliwic ze względu na błękitno-zieloną infrastrukturę są:

- lasy: Dąbrowa (rezerwat przyrody), Łabędzki i przyległe tereny leśne, Żernicki, komunalny przy ul. Chorzowskiej (Park Kultury i Wypoczynku) i inne,
- parki: Chopina, Chrobrego, Starokozielski, Szwajcaria, Plac Grunwaldzki,
- skwery, zielen cmentarna, tereny upraw w tym zielen niska i wysoka, użytki rolne, sady, łąki i pastwiska,
- Kanał Gliwicki; rzeki: Kłodnica, Bytomka; potoki: Bojkowski, Wójtowianka, Guido, Ligocki, Łabędzki, Myśliwski, Skotnicki, Rokitnicki, Leśny, Ostropka i Kozłówka oraz pozostałe ciek wodne,
- zbiorniki wodne (m.in. Czechowice, fragment Dzierżno Duże, pozostałe niewielkie glinianki, pogórnice: staw przy ul. Bojkowskiej, Staw Bagry, Staw Cegielnia, w Ostropie, Łabędach i inne) i zbiorniki retencyjne.

Lokalizacje dodatkowych terenów zielonych będą wskazane po zakończeniu prac i analiz związanych z opracowaniem Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gliwice z uwzględnieniem zachowania dziedzictwa przyrodniczego oraz rozwoju infrastruktury zielonej i błękitnej obszarów zurbanizowanych, w celu zachowania łączności przestrzennej wewnątrz tych obszarów i z terenami otwartymi oraz wspomaganie procesów adaptacji do zmian klimatu.

Kontynuowane będą przyjęte wcześniej założenia oraz postanowienia dotyczące inwestycji w zakresie realizacji polityki miejskiej dotyczącej zieleni i wód. W odniesieniu do zieleni obejmują one: planowany dalszy rozwój terenów zieleni publicznej, tworzenie parków kieszonkowych, kontynuowanie nasadzeń, tworzenie alejek, trawników, małej architektury, stref rekreacji itp. Natomiast w zakresie wód obejmują: dbałość o utrzymanie rzek, potoków i zbiorników oraz podnoszenie jakości i czystości wód, utrzymanie poziomu wód gruntowych

i zapobieganie skutkom suszy, tworzenie zbiorników retencyjnych zgodnie z potrzebami, ulepszenie tradycyjnej infrastruktury służącej odprowadzaniu wody, tworzenie potrzebnych instalacji itp.

Z perspektywy strategii Gliwice 2040 kluczowe będzie zintegrowane działanie na Obszarze Strategicznej Interwencji Kłodnica.

Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury w mieście prowadzony będzie z poszanowaniem zasad:

- zrównoważonego gospodarowania elementami błękitno-zielonej infrastruktury, w tym tworzenia nowych inwestycji z poszanowaniem i wykorzystaniem terenów wodnych i zieleni;
- tworzenia nowych zielonych miejsc (parki, skwery), uwzględniających potrzeby różnych grup mieszkańców, wkomponowanych w struktury osiedli/dzielnic;
- zapewnienia dobrej dostępności (pieszej, rowerowej, transportem zbiorowym) do obiektów zieleni publicznej i zbiorników wodnych;
- włączania mieszkańców i biznesu (inwestorów) w procesy rozwoju zieleni w mieście przez projekty aktywizujące lokalną społeczność i wzbudzające potrzebę dbania o otaczającą zieleni;
- podejmowania licznych inicjatyw związanych z ochroną środowiska, ekologią i spowalnianiem zmian klimatycznych, inwestycjami w zieloną i małą retencję oraz zielone zmiany w mieście;
- łagodzenia stopnia odczuwania długotrwałych upałów i susz;
- współdziałania z gminami ościennymi w zakresie rozwiązań inżynierskich i praktyk w gospodarce wodno-ściekowej, dostosowanych do wspólnych uwarunkowań zlewniowych.

Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunku 6.

## Sport i rekreacja

W skład istniejącej bazy sportowej i rekreacyjnej w Gliwicach wchodzi ponad 100 boisk sportowych (do piłki nożnej, siatkówki, koszykówki). Przy ulicy Okrzei zlokalizowany jest Stadion Miejski w Gliwicach im. Piotra Wieczorka. Do bazy obiektów sportowych zalicza się także kryte pływalnie (7 obiektów) i hale sportowe (12 obiektów). Ważnym obiektem nie tylko sportowym, ale także kulturalnym, jest hala widowiskowo-sportowa Arena Gliwice. Obiektami o funkcji rekreacyjnej/turystycznej są: Marina Gliwice, Ośrodek Czechowice, Kąpielisko Leśne, Radiostacja, lotnisko, Palmiarnia, Plac Krakowski, tężnia, oraz parki i skwery zazwyczaj wyposażone w place zabaw, siłownie zewnętrzne i małą architekturę.

Zasadami, które będą stosowane w planowaniu dalszego rozwoju infrastruktury sportu i rekreacji są:

- tworzenie nowych miejsc rekreacji (parki, skwery) uwzględniających potrzeby różnych grup mieszkańców oraz wkomponowanych w struktury osiedli/dzielnicy,
- tworzenie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej z poszanowaniem i wykorzystaniem terenów zieleni,
- zwiększanie dostępności mieszkańców do terenów zieleni będących miejscem odpoczynku i rekreacji,
- zapewnianie dobrej dostępności (pieszej, rowerowej, transportem zbiorowym) do obiektów sportowych i rekreacyjnych.

Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunku 7.

## Edukacja, zdrowie i usługi społeczne

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w zakresie edukacji, zdrowia i usług społecznych został oparty o istniejącą w Gliwicach bazę obiektów edukacyjnych, opieki zdrowia oraz instytucji społecznych, w skład której wchodzi: żłobki publiczne (4 obiekty), przedszkola publiczne (29 obiektów), oddziały przedszkolne przy szkołach (9 oddziałów), szkoły publiczne podstawowe (35 obiektów) i średnie (13 liceów i 8 techników), inne szkoły publiczne (6 branżowych szkół I stopnia, 2 branżowe szkoły II stopnia, 3 szkoły policealne, 1 szkoła specjalna przysposabiająca do pracy), inne publiczne placówki oświaty (6 obiektów), Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia, Politechnika Śląska, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa, Wyższa Szkoła Humanitas, inne publiczne placówki oświaty (6 obiektów) oraz szpitale (4 szpitale + Narodowy Instytut Onkologii im. M. Skłodowskiej-Curie), podmioty lecznicze świadczące Podstawową Opiekę Zdrowotną – POZ (32 placówek), a także instytucje pomocy społecznej (Ośrodek Pomocy Społecznej; Centrum Pieczy Zastępczej i Wspierania Rodziny), Domy Pomocy Społecznej (2 obiekty), placówki policji (Komenda i cztery komisariaty), siedziby służb ratowniczych (Centrum Ratownictwa Gliwice, Stacja Pogotowia Ratunkowego, Straż Miejska, Państwowa Straż Pożarna oraz Ochotnicza Straż Pożarna: Bojków, Brzezinka, Ostropa), a także siedziby urzędów i instytucji.

Planowane są dalsze inwestycje z zakresu infrastruktury edukacyjnej, opieki zdrowia i instytucji społecznych. Szczególnie istotną inwestycją zaznaczoną w modelu jest „Budowa Szpitala Miejskiego”.

Rozwój sieci omawianych w tej części obiektów prowadzony będzie z zachowaniem zasad:

- dostosowania lokalizacji placówek oświaty do liczby mieszkańców, zwłaszcza na nowych terenach mieszkaniowych i powiększających się osiedlach (rozbudowa istniejących);
- tworzenia bezpiecznych ulic w pobliżu budynków oświaty (uspokajanie ruchu, bezpieczne, dobrze oznakowane i oświetlone przejścia dla pieszych);
- zwiększania dostępności mieszkańców do usług społecznych służących wspieraniu osób będących w potrzebie oraz będących miejscem wzajemnej pomocy mieszkańców i rozwoju wolontariatu;

- rozwoju atrakcyjnych i żywych centrów lokalnych, sprzyjających integracji i zaangażowaniu mieszkańców w życie miasta;
- lokalizowania obiektów usług społecznych w budynkach przystosowanych dla osób z niepełnosprawnościami i ograniczeniami ruchu;
- zapewniania dobrej dostępności (pieszej, rowerowej, transportu zbiorowego) do placówek edukacji, opieki zdrowia i usług społecznych.

Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunku 8.

## Układ drogowy

Największe inwestycje drogowe na terenie Gliwic zrealizowane zostały na przestrzeni lat 1997-2020. Są nimi: autostrady A4 i A1, Drogowa Trasa Średnicowa oraz fragmenty obwodnic zachodniej i południowej.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oparto zatem na istniejącym układzie sieci dróg z uwzględnieniem jego rozbudowy w zakresie dróg głównych i zbiorczych, jako tych, które będą miały największy wpływ na zmiany w funkcjonowaniu i przestrzeni miasta.

W modelu sieci drogowej zakłada się rozbudowę istniejącej struktury drogowej o nowe inwestycje mające znaczenie w skali miasta, przede wszystkim jako realizację rozpoczętych już zamierzeń dążących do rozbudowy koncentrycznego – historycznie uwarunkowanego – modelu układu drogowego o układ obwodnicowy, jako uzupełnienie i usprawnienie istniejącej sieci drogowej. Szczególnie istotnym przedsięwzięciem jest realizacja projektu kluczowego pn. „Obwodnica Gliwic”, który zakłada domknięcie ciągu komunikacyjnego wokół południowo-zachodniej części Gliwic.

Głównym założeniem dla rozwoju układu drogowego jest kontynuacja wyprowadzenia ruchu samochodowego, zwłaszcza tranzytowego (skierowanie dotychczasowego przebiegu DK78 na fragment obwodnicy zachodniej od ul. Jeziorańskiego do ul. Daszyńskiego) z centrum miasta, gdzie dodatkowo wprowadzone są ograniczenia możliwości poruszania się pojazdów na rzecz pozostałych użytkowników ruchu, rozproszenie natężenia ruchu drogowego na terenie miasta oraz poprawa skomunikowania dzielnic położonych poza centrum.

Uzupełnienie układu drogowego (dla ruchu samochodowego) stanowi układ dróg rowerowych. Model rozwoju sieci tras rowerowych został oparty o istniejące trasy rowerowe (aktualna długość ok. 124 km) i zakłada stworzenie ciągłej oraz spójnej sieci tras rowerowych w celu skomunikowania dzielnic z centrum miasta i zapewnienia alternatywnego w stosunku do ruchu samochodowego sposobu poruszania się po mieście. Wskazane przebiegi tras są orientacyjne, a założona koncepcja w zależności od uwarunkowań, struktury własności i aspektów technicznych może ulec zmianie.

Rozwój infrastruktury rowerowej będzie realizowany z zachowaniem zasad:

- rozbudowy tras rowerowych, tak aby stworzyły spójną sieć umożliwiającą bezpieczny i płynny przejazd rowerem przez miasto, zarówno w celach rekreacyjnych jak i codziennych dojazdach do pracy/szkoły,



- utrzymania/rozbudowy oferty rowerów publicznych (w ramach systemu Gliwickiego Roweru Miejskiego lub systemu Roweru Metropolitalnego).

Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunkach 9. i 10.

## Infrastruktura wodno-kanalizacyjna i ciepłownicza

Zadania z zakresu wytwarzania, przesyłania i dystrybucji ciepła na potrzeby centralnego ogrzewania i ciepłej wody na terenie miasta realizuje Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej (PEC). Do miejskiej sieci ciepłowniczej przyłączone są 2423 budynki, co stanowi ponad 49 tys. mieszkań, w tym 21 tys. mieszkań zaopatrywanych jest także w ciepłą wodę użytkową. Ciepło wytwarzane jest w dwóch kotłowniach opalanych węglem kamiennym i jednej kotłowni lokalnej gazowej. Inwestycje ciepłownicze ujęte w modelu związane są przede wszystkim z tendencją odchodzenia od węglowych źródeł ciepła, w kierunku bardziej ekologicznych rozwiązań. W modelu została ujęta kluczowa inwestycja PEC pn. „Dekarbonizacja gliwickiego systemu ciepłowniczego poprzez utworzenie Parku Zielonej Energii do produkcji energii z odpadów oraz wykorzystanie energii ścieków komunalnych oraz dywersyfikacji centralnego źródła ciepła”, która obejmuje cztery (szerzej opisane w rozdziale dotyczącym projektów kluczowych) składowe:

- Park Zielonej Energii,
- zabudowa przemysłowa wieloformatowego pola solarne o mocy do 13,5 MWt produkującego ciepło na potrzeby mieszkańców Gliwic,
- budowa instalacji służącej do odzysku ciepła zawartego w ściekach komunalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 4 MWe wraz z zabudową akumulatora na energię elektryczną.

Pozostałe inwestycje to realizowane w trybie ciągłym rozbudowy i modernizacji miejskiej sieci ciepłowniczej oraz przyłącza nowych odbiorców do sieci. Podstawowe dla ciepłownictwa w Gliwicach będą przedsięwzięcia polegające na: pozyskiwaniu i przyłączaniu nowych odbiorców, likwidacji grupowych stacji wymienników ciepła, likwidacji niskiej emisji oraz wprowadzaniu rozwiązań poprawiających hydraulikę i efektywność systemu ciepłowniczego.

Zadania z zakresu zbiorowego zaopatrzenia Gliwic w wodę pitną i odprowadzanie zanieczyszczeń realizuje PWiK. Woda dostarczana odbiorcom pochodzi z dwóch głównych źródeł: własnych ujęć wód głębinowych oraz uzdatnionej wody powierzchniowej i podziemnej zakupionej od Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów w Katowicach. Długość sieci wodociągowej wynosi 758 km, a stopień zwodociągowania wynosi 99,9% mieszkańców. Natomiast długość sieci kanalizacyjnej sanitarnej wynosi 631 km, a stopień skanalizowania miasta wynosi 99,8% mieszkańców. PWiK obsługuje Centralną Oczyszczalnię Ścieków przy ul. Edisona, która korzysta z metody oczyszczania mechaniczno-biologicznego z możliwością chemicznego wspomaganie.

Planowana realizacja przedsięwzięć ujętych w modelu obejmuje budowę i modernizację sieci wodociągowych oraz sieci kanalizacji sanitarnej na potrzeby rozwijającego się mieszkalnictwa i przemysłu. Pozwoli to na poprawę gospodarki wodno-ściekowej, zarówno w odniesieniu do systemu sieciowego jak i procesów uzdatniania wody i oczyszczania ścieków. W związku z wyznaczeniem nowych terenów pod rozwój zabudowy mieszkaniowo-usługowej oraz działalności usługowej i produkcyjnej w najbliższej przyszłości planowana jest rozbudowa przestrzenna sieci w celu zapewnienia obsługi tych obszarów.

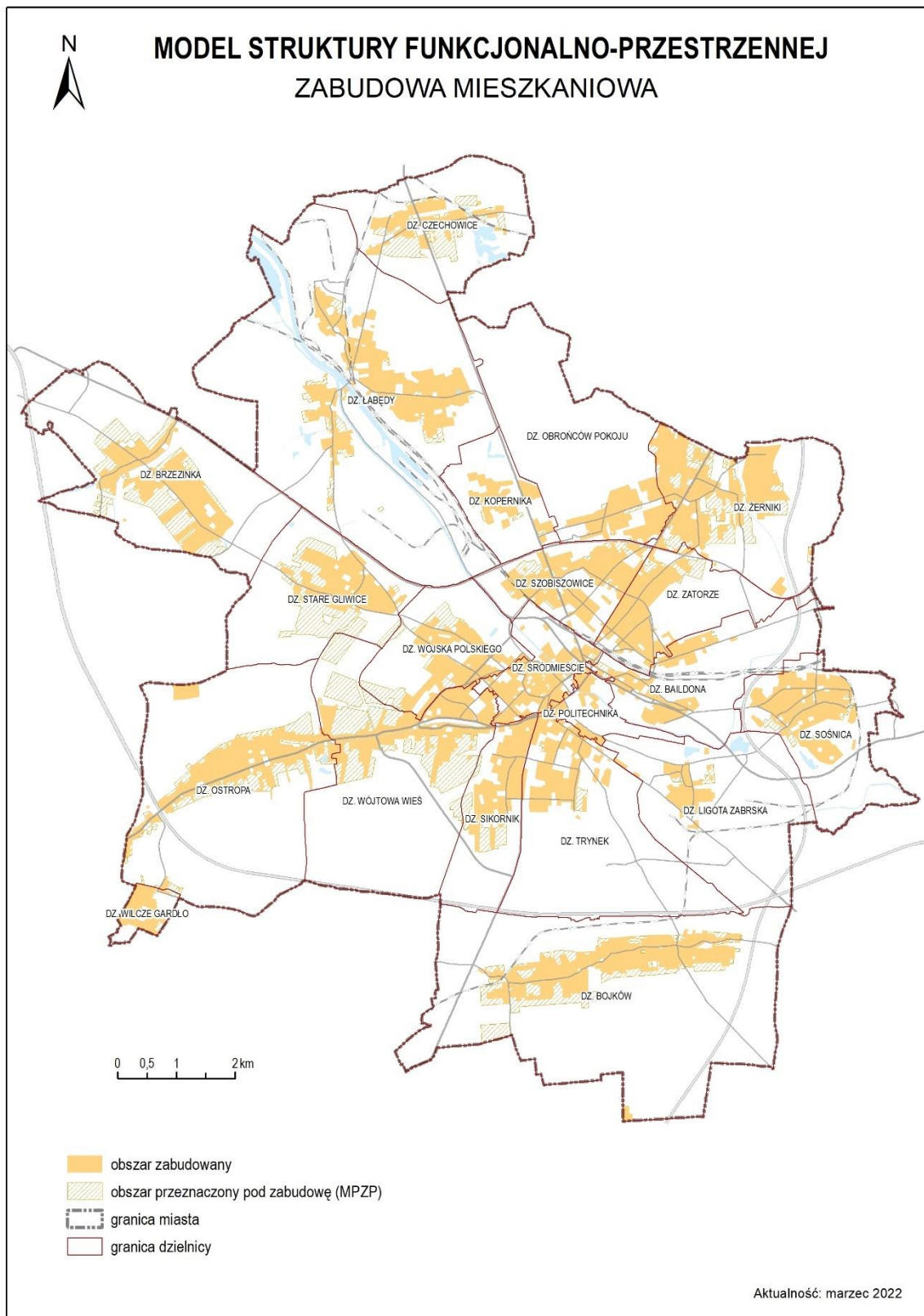
Znaczące planowane inwestycje ujęte w modelu związane są z oczyszczaniem ścieków i dotyczą Centralnej Oczyszczalni Ścieków w Gliwicach. Inwestycje te obejmują budowę stacji wodorowej oraz modernizację Centralnej Oczyszczalni Ścieków.

Planowane inwestycje dotyczące kanalizacji deszczowej dotyczą budowy zbiorników i infrastruktury sieciowej. W modelu uwzględniono:

- odwodnienie dla obszaru w rejonie ul. Warzywnej, Siennej, Rolników, węzła autostrady A4 i autostrady A1, ul. Pszczyńskiej,
- odwodnienie terenów położonych w dzielnicy Bojków przy uwzględnieniu istniejącego systemu odwodnienia wraz z budową zbiornika/zbiorników retencyjnych po zachodniej stronie ul. Rybnickiej.

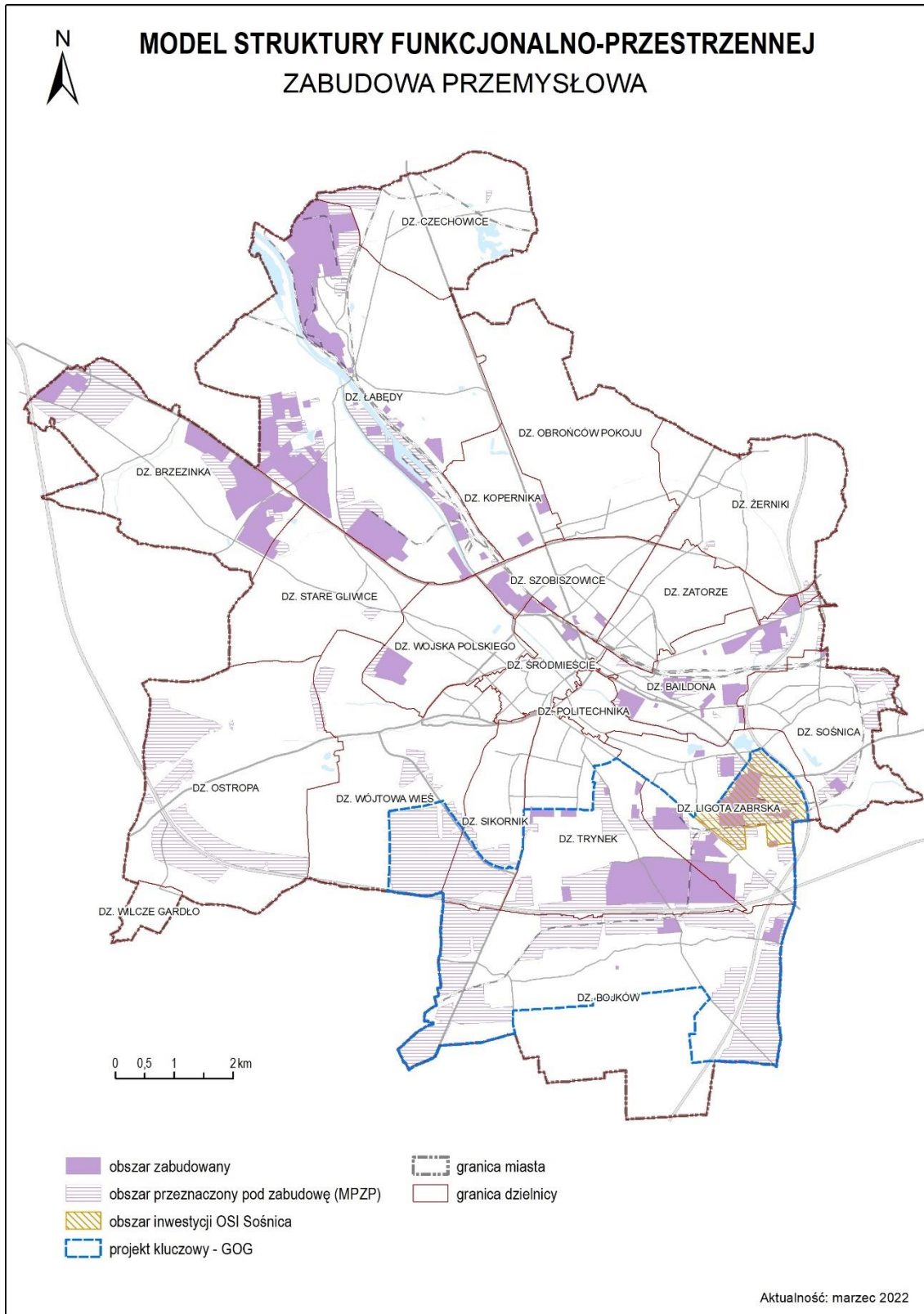
Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunku 11.

Rys. 2. Model: zabudowa mieszkaniowa



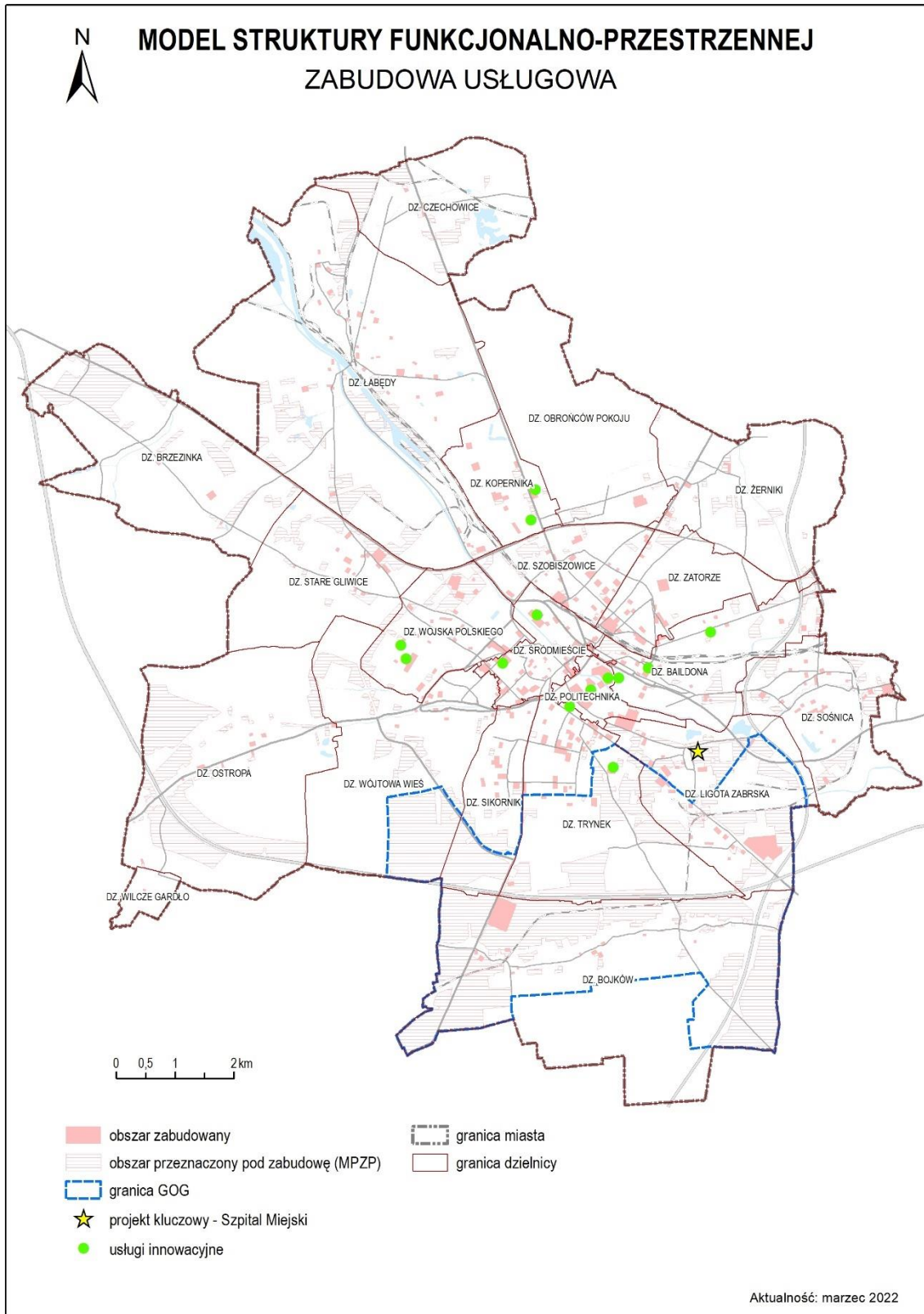
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 3. Model: zabudowa przemysłowa



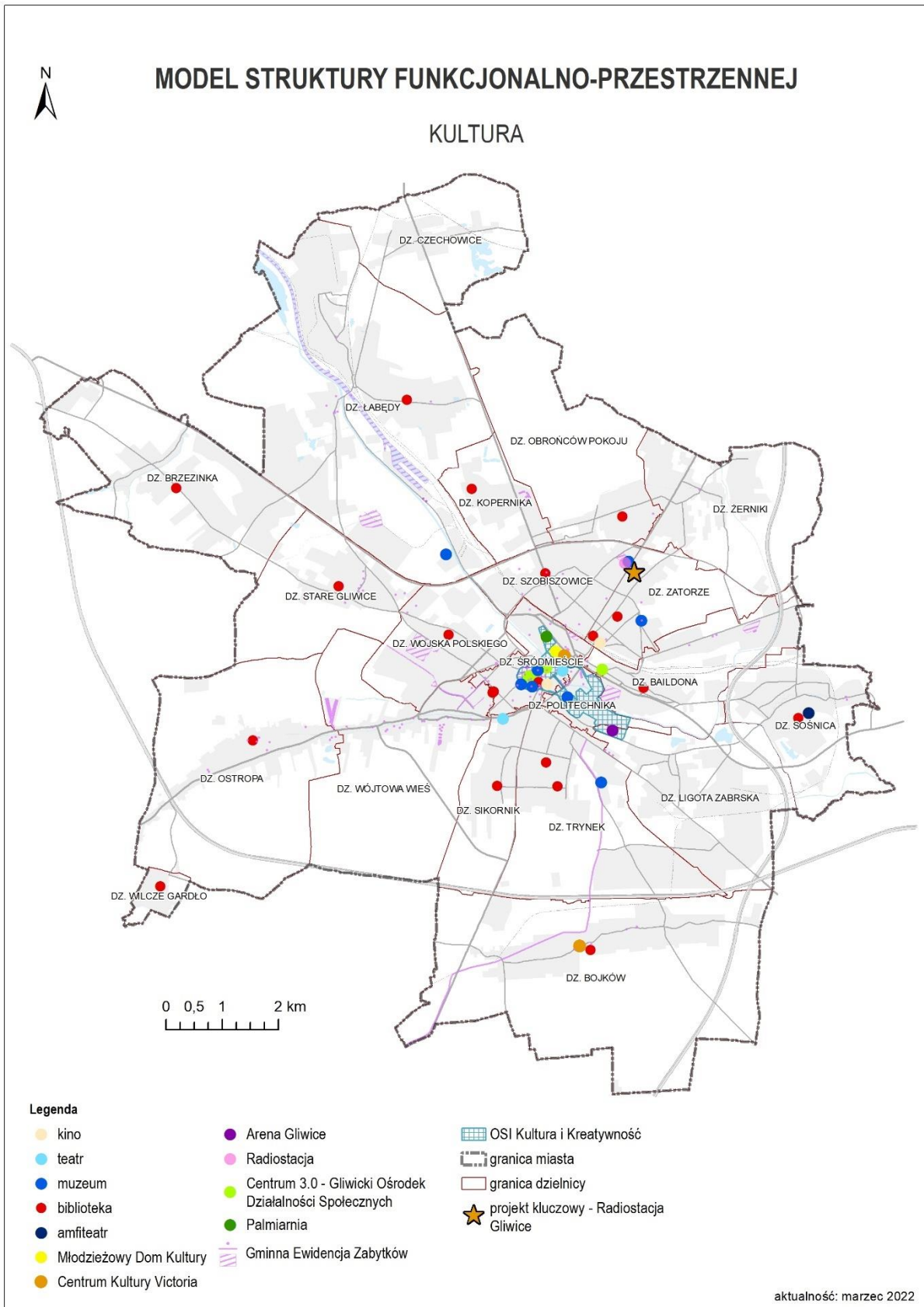
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 4. Model: zabudowa usługowa



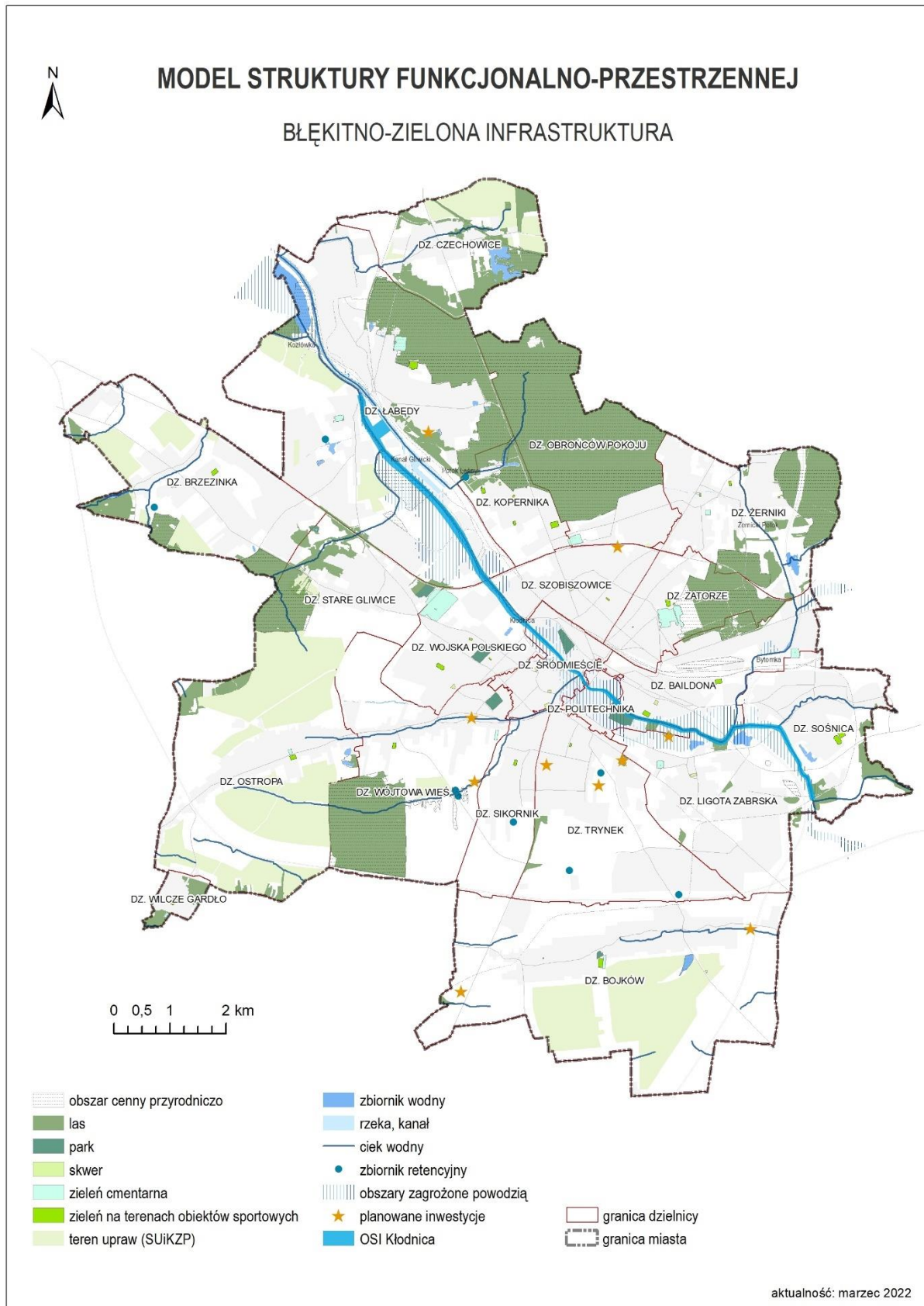
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 5. Model: kultura



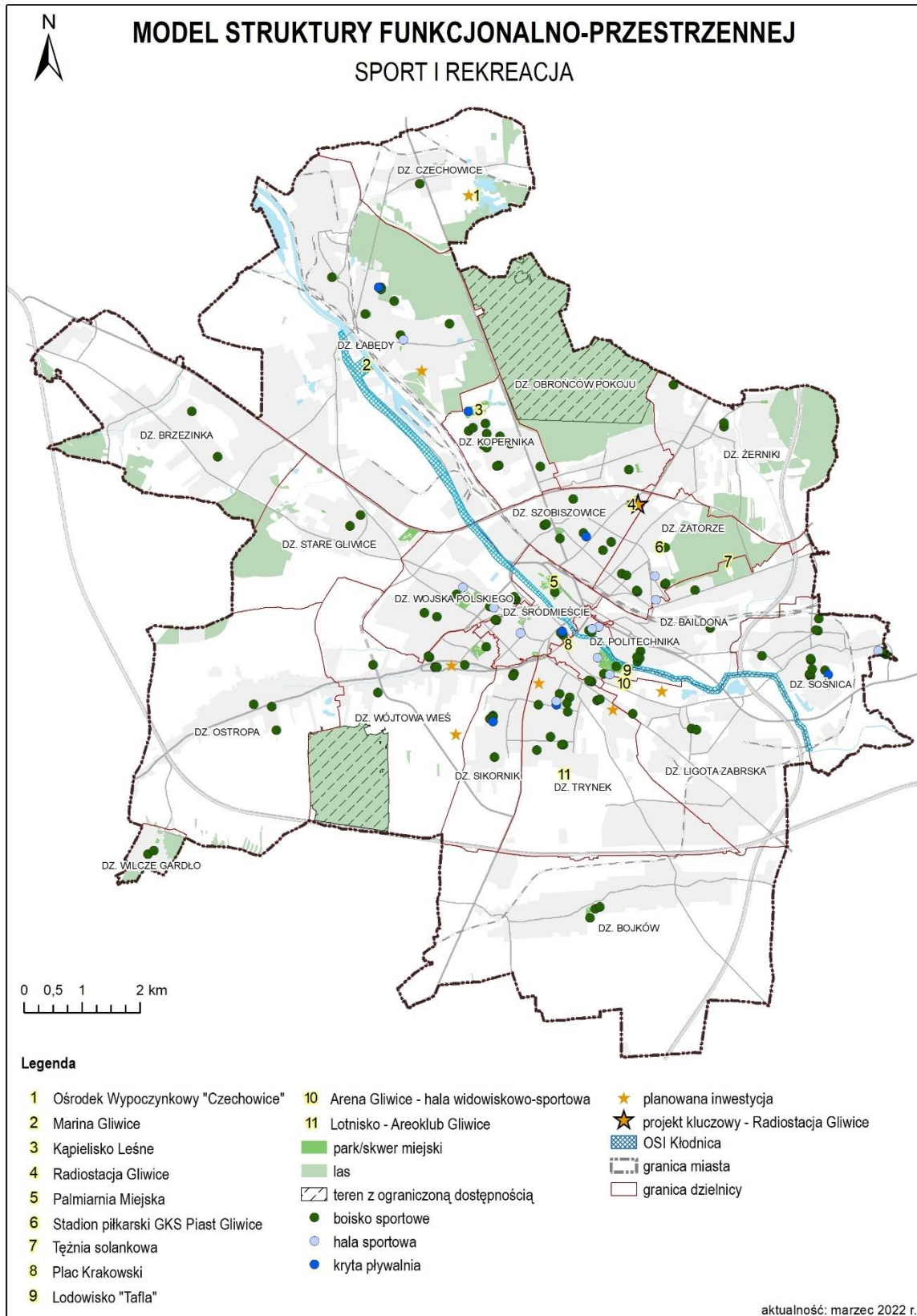
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 6. Model: błękitno-zielona infrastruktura



Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

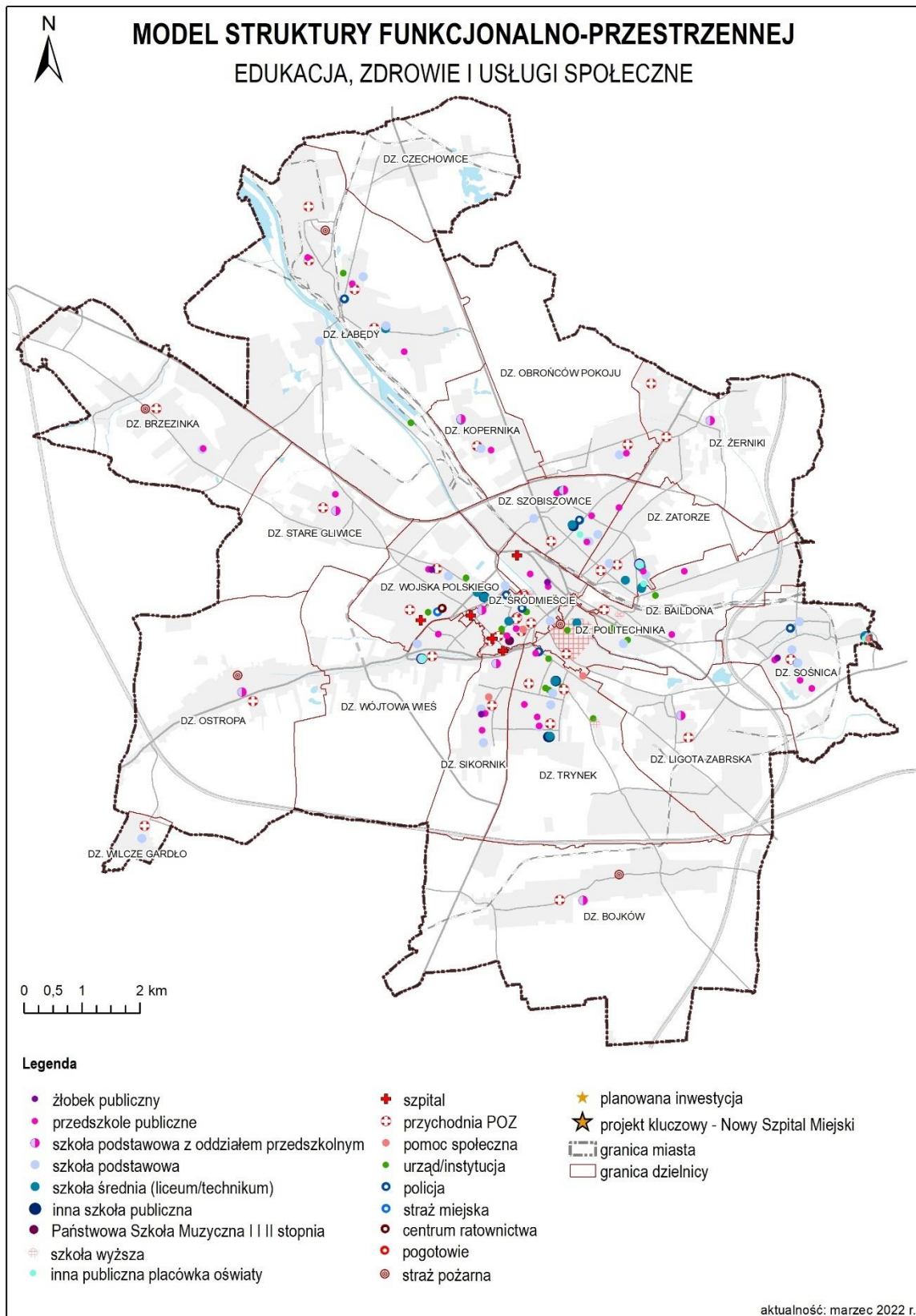
Rys. 7. Model: sport i rekreacja



Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

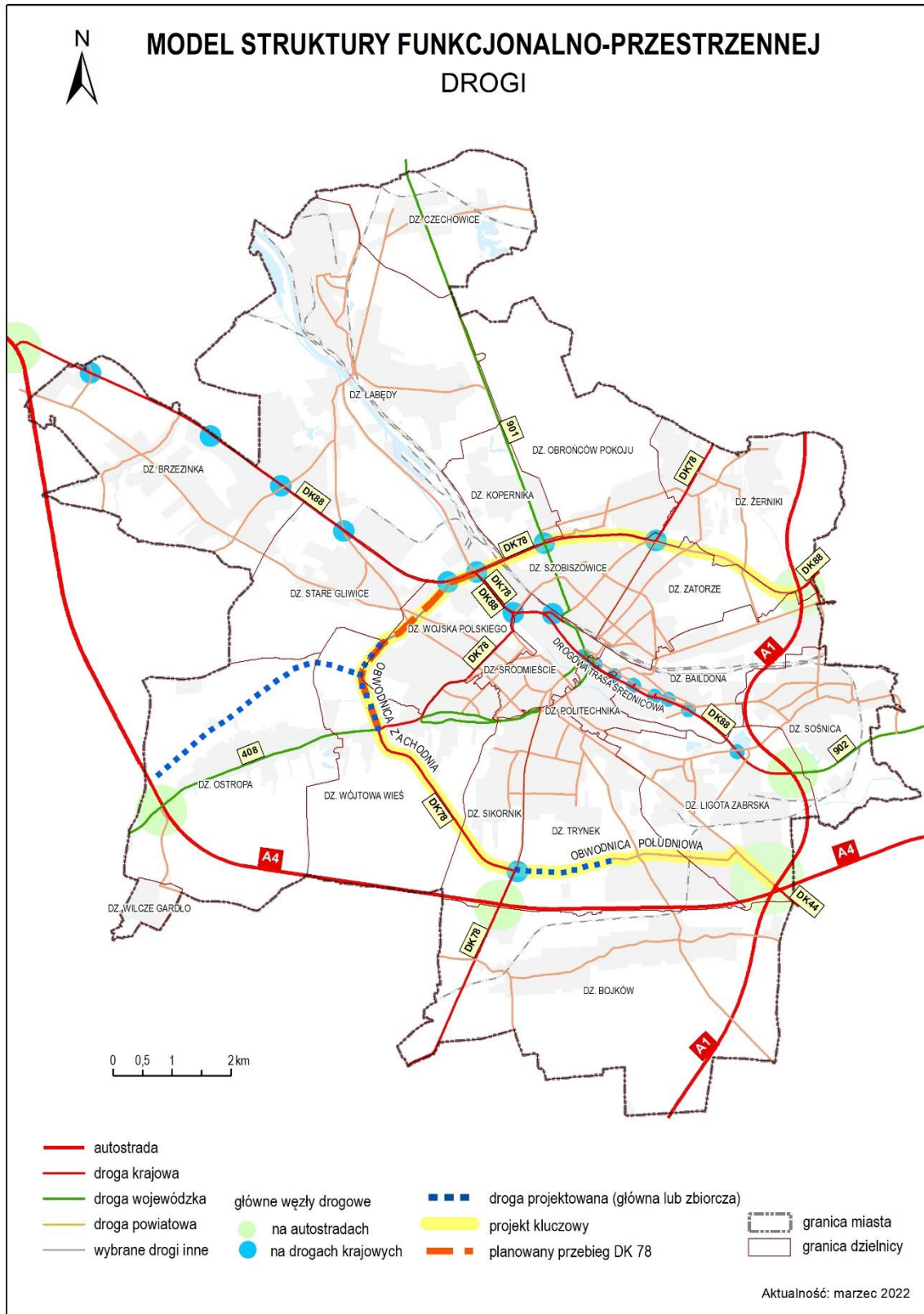


Rys. 8. Model: edukacja, zdrowie i usługi społeczne



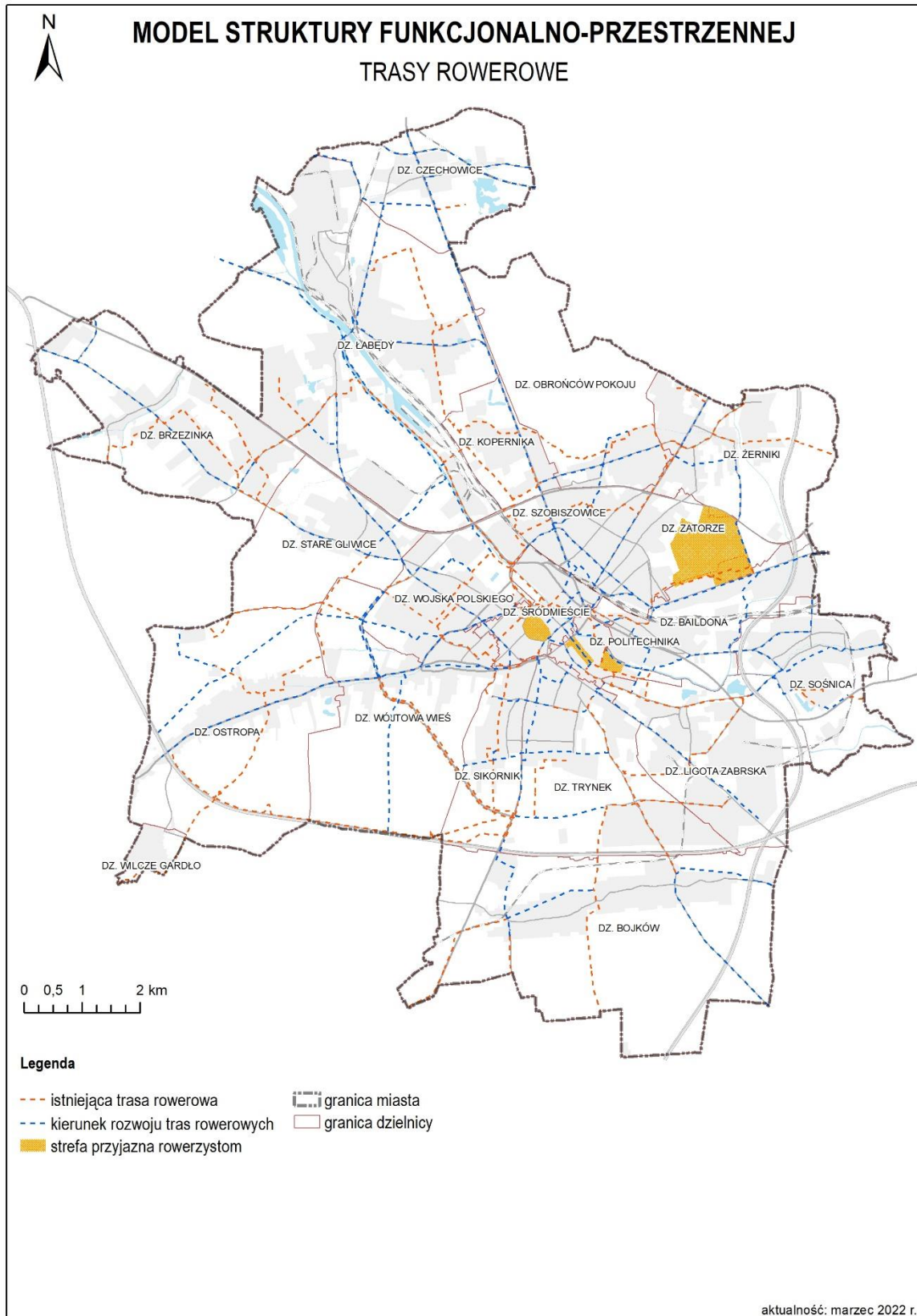
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 9. Model: drogi



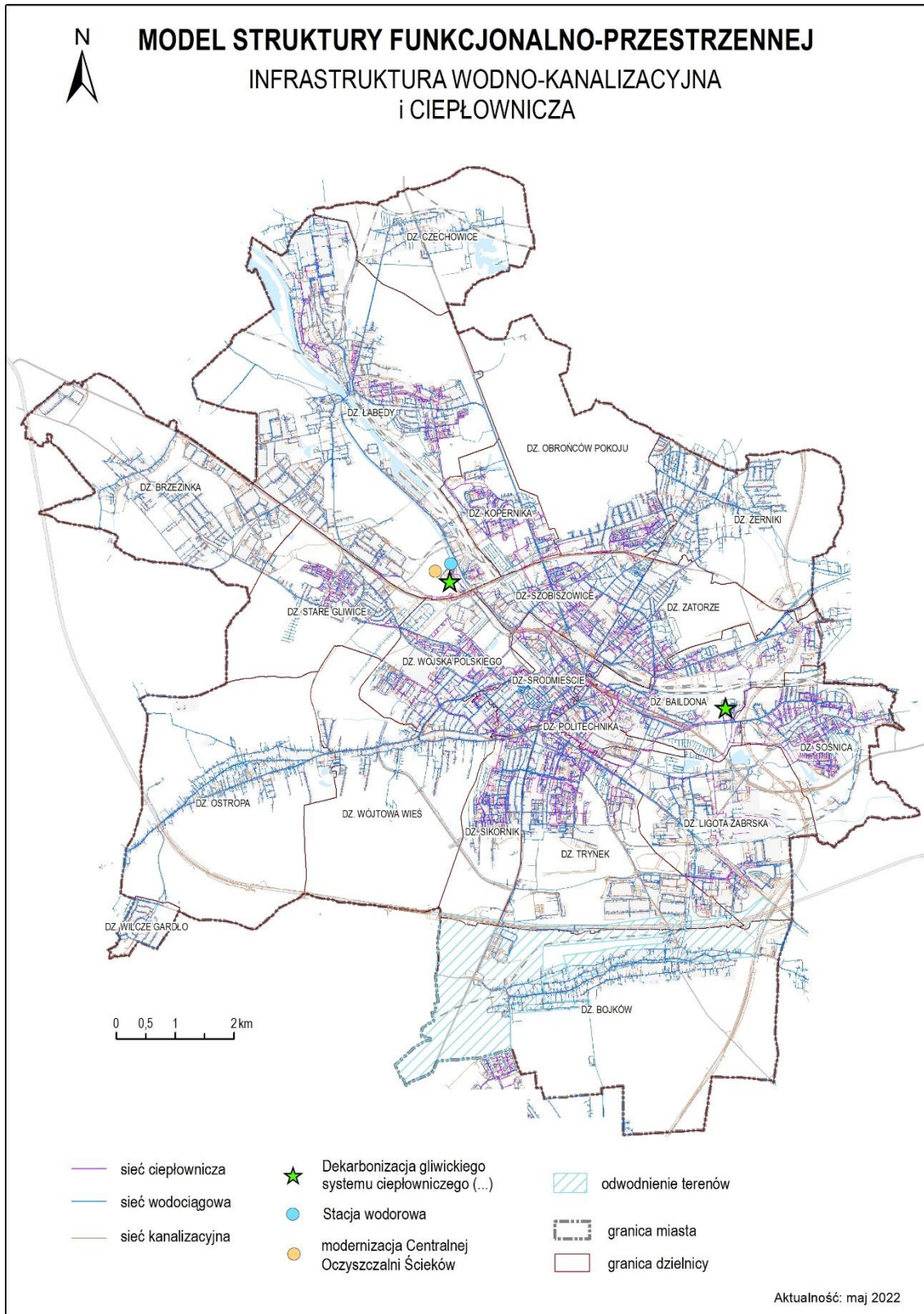
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 10. Model: trasy rowerowe



Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 11. Model: infrastruktura wodno-kanalizacyjna i ciepłownicza



Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

## 6. Priorytety, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań

Najważniejsze postanowienia strategiczne dla Gliwic zapisane są hierarchicznie, jako wynikające z wizji miasta cele strategiczne i przyporządkowane im cele operacyjne zgrupowane w czterech obszarach priorytetowych. Cele strategiczne odzwierciedlają najistotniejsze idee dotyczące rozwoju miasta w perspektywie 2040 r. Podzielone są na cele horyzontalne, przenikające wszystkie obszary tematyczne rozwoju Gliwic, oraz cele dziedzinowe. Z kolei cele operacyjne uszczegóławiają postanowienia zawarte w celach strategicznych, obrazując, co samorząd lokalny i jego partnerzy zamierzają osiągnąć do roku 2030. Wejście w czwartą dekadę XXI wieku stanowiło będzie bowiem impuls do aktualizacji listy celów operacyjnych, mając na uwadze zaawansowanie wdrażania strategii i zmiany, jakich będziemy świadkami do tego momentu.

Horyzontalne cele strategiczne do 2040 r.:

- są skorelowane z założeniami modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta,
- dotyczą rozwiązań systemowych, przekrojowo organizujących zachowania w przestrzeni, oddziałujących na trzy priorytety tematyczne strategii (racjonalne gospodarowanie, aktywność mieszkańców, komfort środowiskowy).

Dziedzinowe cele strategiczne do 2040 r.:

- stanowią rozwinięcie trzech priorytetów tematycznych strategii zdefiniowanych na etapie wizji,
- dotyczą dziedzinowych rozwiązań o charakterze narzędziowym oraz wdrażania instrumentów polityki lokalnej ukierunkowanych na konkretne zagadnienia tematyczne.

Cele operacyjne do 2030 r.:

- uszczegóławiają cele strategiczne,
- są związane z deklaracją samorządu lokalnego do realizacji określonych kierunków działania oraz z kierowanym do różnych środowisk zaproszeniem do współtworzenia procesów rozwojowych w Gliwicach,
- są podstawą do tworzenia średnio- i krótkookresowych programów dziedzinowych i planów działań oraz aktualizacji strategii i planów spółek prawa handlowego z udziałem miasta.

Przypisane do celów operacyjnych kierunki działań samorządu lokalnego:

- obrazują, w jaki sposób Miasto Gliwice (władze samorządowe, wydziały Urzędu Miejskiego, miejskie jednostki organizacyjne i spółki prawa handlowego z udziałem miasta, samorządowe instytucje kultury) zamierza działać na rzecz osiągnięcia danego celu operacyjnego,
- wskazują na procesy już realizowane, a mające strategiczne znaczenie dla rozwoju miasta, oraz planowane do uruchomienia, by w perspektywie roku 2030 zrealizować cele operacyjne.

## Priorytety strategii Gliwice 2040

### Na czym będziemy się skupiali?

#### Priorytet wyjątkowości miejsca

Dwa strategiczne cele horyzontalne podporządkowują wszystkie aktywności w Gliwicach ideom miasta zwarte go i błękitno-zielonego. Gliwice mają być przyjaznym miejscem do życia ze względu na komfort codziennego funkcjonowania, więzi społeczne oraz umiejętne wykorzystanie przyrody i zarządzanie wodą do minimalizowania coraz bardziej dokuczliwych uciążliwości przebywania w przestrzeni zurbanizowanej.

#### Priorytet racjonalnego gospodarowania

Pierwsze dwa dziedzinowe cele strategiczne odnoszą się do gospodarowania – zarówno w sferze biznesu, jak i wykorzystania zasobów miasta na potrzeby tworzenia oferty Gliwic dla mieszkańców i odwiedzających. Stawiają na różnorodność gospodarczą i innowacyjność, które od lat stanowią wyróżnik miasta, oraz zdolność do działania w zmieniających się warunkach. Nadają także wysoką rangę relatywnie nowym aktywnościom – związanym ze spędzaniem czasu wolnego. Podkreślają znaczenie marki i rozpoznawalności Gliwic.

#### Priorytet aktywności mieszkańców

Kolejne cele strategiczne odwołują się do gliwiczank; ich postaw, wykształcenia i zdolności do radzenia sobie z przeciwnościami. Tworzą podwaliny edukacyjne dla rozwoju osobistego i zawodowego, a także do trwałego funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego. Odwołują się do odpowiedzialności wspólnoty samorządowej za podlegających różnego rodzaju wykluczeniom, jednocześnie dbając o zaradność jak największej grupy mieszkańców miasta i umiejętność funkcjonowania w sytuacjach kryzysowych. Na równi stawiają profilaktykę w zakresie zdrowia z wysokim poziomem leczenia w mieście.

#### Priorytet komfortu środowiskowego

Trzecia grupa dziedzinowych celów strategicznych dotyczy szeroko rozumianych kwestii środowiskowych. Odnosi się do zapewnienia standardów życia i funkcjonowania w Gliwicach – związanych między innymi z jakością powietrza i wody, czy też z bezpieczeństwem w sytuacjach zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych. Odwołuje się również do rozwiązań systemowych o charakterze proekologicznym, które dotyczą gospodarki odpadami oraz energetyki.

## Cele strategiczne

### Co chcemy osiągnąć w perspektywie 2040 r.?

<b>Wyjątkowość miejsca</b> Cel horizontalny CH.1. Miasto zwarte Cel horizontalny CH.2. Miasto błękitno-zielone		
<b>Racjonalne gospodarowanie</b> C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego	<b>Aktywność mieszkańców</b> C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych	<b>Komfort środowiskowy</b> C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie

## Cele operacyjne

### Co i jak chcemy osiągnąć do 2030 r., by przybliżyć się do realizacji celów strategicznych?

Informacje dotyczące celów operacyjnych zostały zapisane w postaci zamieszczonych poniżej kart celów.

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	CH.1. Miasto zwarte
<b>Cel operacyjny</b>	<b>COH.1.1. Zrównoważony rozwój przestrzenny</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Zapewnianie wysokiej jakości przestrzeni w oparciu o historyczne dziedzictwo urbanistyczne miasta, dzięki kontrolowaniu struktury terenów, intensywności zabudowy i udziału powierzchni biologicznie czynnej.</p> <p>Promowanie miejskich standardów dostępności do miejsc zamieszkania, pracy i usług w zakresie: infrastruktury technicznej i wyposażenia w media, szerokopasmowego internetu, infrastruktury społecznej, infrastruktury błękitno-zielonej, handlu i usług, miejsc integracji społecznej i przestrzeni publicznych.</p> <p>Włączanie mieszkańców w odkrywanie, wykorzystanie i utrwalanie unikalnego dziedzictwa lokalnego, materialnego i niematerialnego, poprzez programy społeczno-kulturalne i integracyjne.</p> <p>Rozwijanie procedur partycypacji społecznej w planowaniu i rozwoju lokalnej infrastruktury usługowej, technicznej, społecznej i błękitno-zielonej w połączeniu z podnoszeniem wartości krajobrazowych.</p> <p>Wzmacnianie istniejących i kształtowanie nowych węzłów funkcjonalnych o znaczeniu dzielnicowym.</p> <p>Zacieśnianie więzi społecznych mieszkańców dzielnic, w tym stwarzanie warunków dla ich aktywności na rzecz swojej dzielnicy.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich i dzielnicowych, budowanie atmosfery odpowiedzialności za dzielnicę, w tym za zachowanie i upowszechnianie jej dziedzictwa materialnego i niematerialnego.</p> <p>Firmy świadczące usługi dla mieszkańców: lokalizowanie działalności w centrach poszczególnych dzielnic, kreowanie poczucia „firm z sąsiedztwa”, wspieranie – przynajmniej w wymiarze upowszechniania informacji – aktywności organizowanych przez mieszkańców dzielnic.</p> <p>Deweloperzy: odpowiedzialne kształtowanie inwestycji</p>



	z uwzględnieniem dostępności do usług miejskich oraz tworzenia komercyjnych przestrzeni umożliwiających działalność gospodarczą w zakresie usług dla mieszkańców.
--	---

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	CH.1. Miasto zwarte
<b>Cel operacyjny</b>	<b>COH.1.2. Zrównoważona mobilność</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Optymalizowanie systemu transportu drogowego, w tym w powiązaniu z gminami ościennymi.</p> <p>Rozwijanie zróżnicowanych form mobilności, w tym wyodrębnianie podsystemów transportu pieszego, rowerowego i innych urządzeń transportu osobistego oraz dronowego.</p> <p>Modernizowanie taboru oraz infrastruktury technicznej publicznego transportu zbiorowego i optymalizowanie sieci połączeń.</p> <p>Tworzenie rozwiązań infrastrukturalnych i organizacyjnych, zachęcających do ograniczania skali poruszania się samochodami po mieście.</p> <p>Współtworzenie rozwiązań z zakresu transportu drogowego, kolejowego, wodnego i lotniczego o znaczeniu ponadlokalnym.</p> <p>Uzupełnianie mobilności fizycznej dostępnością cyfrową, uwzględniające tempo przemian technologicznych i społecznych.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Mieszkańcy: otwartość na korzystanie z publicznego transportu zbiorowego i urządzeń transportu osobistego, większa skłonność do przemieszczeń pieszych w miejscu zamieszkania.</p> <p>Firmy oferujące współdzielone przejazdy oraz współdzielenie urządzeń transportu osobistego: rozwijanie zakresu usług dostępnych w mieście, w szczególności poprzez obejmowanie ich zasięgiem całego terytorium Gliwic.</p> <p>Firmy transportowe i kurierskie: realizacja pilotażowych i stałych usług bazujących na nowoczesnych formach dotarcia do odbiorcy na terenach silnie zurbanizowanych (floty małych pojazdów elektrycznych, dostawy dronowe, dostępne i estetyczne punkty odbioru przesyłek).</p> <p>Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie</p>

	Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z nowoczesnym podejściem do mobilności w mieście.
--	---

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	CH.2. Miasto błękitno-zielone
<b>Cel operacyjny</b>	<b>COH.2.1. Optymalnie kształtowane i użytkowane zasoby przyrodnicze</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Poszanowanie dziedzictwa przyrodniczego miasta i wspieranie partycypacji społeczności lokalnych i biznesu w działaniach na rzecz przyrody.</p> <p>Identyfikowanie, utrzymanie i tworzenie nowych składowych błękitno-zielonej infrastruktury miasta (w tym OSI Kłodnica).</p> <p>Realizowanie działań horyzontalnych i projektów tematycznych z zakresu rozwiązań opartych o przyrodę.</p> <p>Zarządzanie zasobami przyrodniczymi oparte o koncepcję usług ekosystemowych.</p> <p>Tworzenie nieuciążliwej infrastruktury rekreacji towarzyszącej strefom błękitnym i zielonym w mieście.</p> <p>Promowanie ponownego zagospodarowania terenów przemysłowych.</p> <p>Integrowanie przedsięwzięć na rzecz przyrody z działaniami podejmowanymi przez gminy ościenne.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Mieszkańcy, ich organizacje i grupy nieformalne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, właściciele, zarządcy i najemcy dużych obiektów działalności gospodarczej: dbałość o zieleń i uwzględnianie potrzeb związanych z zazielenieniem w decyzjach inwestycyjnych.</p> <p>Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne, organizacje pozarządowe: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z przyrodą w mieście.</p>

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	CH.2. Miasto błękitno-zielone
<b>Cel operacyjny</b>	<b>COH.2.2. Gospodarka równoważąca odwadnianie miasta z zagospodarowaniem, odtwarzaniem i poprawą jakości zasobów wodnych</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Zwiększanie pojemności retencyjnej i zdolności podczyszczania w istniejących oraz nowych systemach odprowadzania wód deszczowych.</p> <p>Włączanie mieszkańców i przedsiębiorców w programy dotyczące zagospodarowywania wód deszczowych i wody szarej na nieruchomościach.</p> <p>Upowszechnianie rozwiązań ograniczających przyrost powierzchni uszczelnionych oraz przedsięwzięć prowadzących do rozszczelniania powierzchni miasta.</p> <p>Zastępowanie kanalizacji ogólnospławnej sieciami rozdzielczymi.</p> <p>Inicjowanie i wdrażanie działań z zakresu eliminacji zanieczyszczeń Kłodnicy, we współpracy z Wodami Polskimi i samorządami z obszaru jej zlewni.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Mieszkańcy, ich organizacje i grupy nieformalne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, właściciele, zarządcy i najemcy dużych obiektów działalności gospodarczej: współtworzenie rozwiązań zapewniających małą retencję i ograniczanie skłonności do uszczelniania terenu.</p> <p>Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne, organizacje pozarządowe: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z wodą w mieście.</p>

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Racjonalne gospodarowanie
Cel strategiczny	C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO1.1.1. Silne partnerstwa biznesu, nauki i edukacji</b>

Kierunki działań samorządu	<p>Współdział w tworzeniu powiązań miasta, Politechniki Śląskiej i innych szkół wyższych, instytutów naukowych oraz liderów biznesowych na rzecz rozwoju technologii i gospodarki.</p> <p>Wzmacnianie specjalizacji gospodarczych i współtworzenie ekosystemu firm wykorzystujących nowe technologie, w tym priorytetowo w dziedzinach medycyny, informatyki i automatyki oraz lotnictwa.</p> <p>Prowadzenie polityki przyciągania inwestorów i innych partnerów gospodarczych, ze szczególnym uwzględnieniem prowadzenia w mieście działalności badawczo-rozwojowej.</p> <p>Wspieranie inicjatyw inspirujących mieszkańców do kształcenia przez całe życie we współpracy z lokalnymi pracodawcami.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Środowiska naukowe i biznesowe: kontynuacja współpracy sieciowej, klastrowej i w gremiach samorządu gospodarczego, inicjowanie wspólnych przedsięwzięć.</p> <p>Właściciele terenów inwestycyjnych i operatorzy inwestujący na nich: zorientowanie działań na przyciąganie inwestorów tworzących wysoką wartość dodaną dla gospodarki lokalnej.</p> <p>Środowiska start-upowe i fundusze wysokiego ryzyka: prowadzenie kampanii świadomościowych i programów akceleracyjnych na terenie Gliwic.</p> <p>Ośrodki edukacyjne, organizacje pozarządowe: rozwijanie oferty wpisującej się w ideę kształcenia przez całe życie.</p>

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Racjonalne gospodarowanie
Cel strategiczny	C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO1.1.2. Innowacje technologiczne będące wyróżnikiem Gliwic na tle Polski</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Identyfikowanie i rozwój perspektywicznych kierunków technologicznych.</p> <p>Inkubowanie i akceleracja nowo powstających firm technologicznych.</p> <p>Promowanie lokalnych firm technologicznych.</p>

	<p>Uczestniczenie w partnerstwach na rzecz rozwoju infrastruktury badawczo-rozwojowej i klinicznej Narodowego Instytutu Onkologii, oddziału w Gliwicach.</p> <p>Odpowiadanie na propozycje pilotaży technologii w przestrzeniach publicznych miasta i infrastrukturze miejskiej.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Środowiska naukowe i biznesowe: kontynuacja współpracy sieciowej, klastrowej i w gremiach samorządu gospodarczego, inicjowanie wspólnych przedsięwzięć.</p> <p>Środowiska start-upowe i fundusze wysokiego ryzyka: prowadzenie kampanii świadomościowych i programów akceleracyjnych na terenie Gliwic.</p> <p>Firmy technologiczne i ośrodki naukowe: zapraszanie samorządu lokalnego oraz podmiotów funkcjonujących w Gliwicach do prowadzenia pilotaży nowych technologii i współuczestniczenia we wspólnych projektach badawczo-rozwojowych.</p>

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Racjonalne gospodarowanie
Cel strategiczny	C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO1.1.3. Stabilne warunki rozwoju działalności biznesowej</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Strefowanie działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem Gliwickiego Obszaru Gospodarczego (OSI Tereny Inwestycyjne) oraz terenów zakładów przemysłowych podlegających restrukturyzacji lub likwidacji (w tym OSI Sośnica).</p> <p>Tworzenie centrów kreatywności – infrastruktury pozwalającej osobom wykonującym wolne zawody na integrację oraz korzystanie z pomieszczeń i urządzeń niezbędnych w rozwoju ich działalności gospodarczej.</p> <p>Wykorzystanie oferty Górnośląskiego Akceleratora Przedsiębiorczości Rynkowej oraz Technoparku Gliwice na rzecz wzmocnienia gotowości przedsiębiorstw na obszarze funkcjonalnym miasta do funkcjonowania w dynamicznie zmieniających się warunkach.</p>
Zaproszenie do	Mieszkańcy: otwartość na ofertę lokalnego biznesu, budowanie

współpracy	<p>pozytywnego wizerunku firm gliwickich.</p> <p>Ośrodki edukacyjne i instytucje otoczenia biznesu: rozwijanie oferty usług dla małych i średnich przedsiębiorstw, w tym usług współfinansowanych ze środków zewnętrznych.</p> <p>Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna: promowanie i udzielanie wsparcia strefowego oraz usług mu towarzyszących.</p> <p>Deweloperzy i właściciele nieruchomości: uwzględnianie we własnych modelach biznesowych tworzenia komercyjnych przestrzeni dla współpracy i kreatywności.</p>
------------	--

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Racjonalne gospodarowanie
Cel strategiczny	C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO1.2.1. Oferta zamieszkania uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Prowadzenie polityki mieszkaniowej powiązanej ze strukturą funkcjonalno-przestrzenną.</p> <p>Kreowanie przedsięwzięć i obiektów atrakcyjnych z perspektywy osób młodych i wychowujących dzieci.</p> <p>Wykorzystywanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa Gliwic dla podkreślenia tożsamości i budowania wzajemnych relacji w poszanowaniu różnorodności.</p> <p>Rozwój systemów pozwalających na prowadzenie szczegółowych analiz demograficznych, ekonomicznych i technicznych z zakresu polityki mieszkaniowej.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Deweloperzy: tworzenie zróżnicowanej oferty mieszkaniowej wyposażonej w podstawowe udogodnienia dla mieszkańców w różnym wieku i o różnym statusie materialnym.</p> <p>Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich, dzielnicowych i ogólnomiejskich, upowszechnianie informacji o inicjatywach wartych uwagi mieszkańców, kreowanie dobrego wizerunku zamieszkania w Gliwicach.</p>

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO1.2.2. Oferta spędzania czasu wolnego uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Udostępnianie i zwiększanie atrakcyjności rekreacyjnej terenów nad rzeką Kłodnicą (OSI Kłodnica), ze szczególnym uwzględnieniem roli bulwarów i Mariny.</p> <p>Zwiększanie atrakcyjności obszaru śródmiejskiego jako miejsca spędzania wolnego czasu (OSI Kultura i Kreatywność).</p> <p>Tworzenie warunków do rozwoju usług spędzania czasu wolnego.</p> <p>Kreowanie uzupełniającej się oferty kulturalnej miasta dzięki różnorodności wydarzeń organizowanych przez funkcjonujące na terenie miasta instytucje kultury.</p> <p>Wspieranie inicjatyw kulturalnych.</p> <p>Podnoszenie standardów i atrakcyjności: Areny Gliwice, Teatru Miejskiego, Centrum Kultury Victoria, Muzeum, Radiostacji oraz Miejskiej Biblioteki Publicznej, a także innych miejskich obiektów kultury.</p> <p>Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi sportu kwalifikowanego oraz szkoleniu sportowemu dzieci i młodzieży.</p> <p>Tworzenie ikon architektury – obiektów i przestrzeni publicznych.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Firmy świadczące usługi związane ze spędzaniem czasu wolnego: lokalizowanie aktywności w Gliwicach, rozwijanie oferty charakterystycznej dla miasta ze względu na jego tożsamość i specyfikę, tworzenie relacji sieciowych z innymi przedsiębiorcami ukierunkowanych na wymianę informacji i tworzenie wspólnych ofert pakietowych: turystycznych, kulturowych, rekreacyjnych.</p> <p>Impresariaty i agencje artystyczne: otwartość na wykorzystanie potencjału ludnościowego Gliwic i Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz gliwickich obiektów kultury do organizowania wydarzeń o charakterze ponadlokalnym.</p> <p>Przedsiębiorcy i inwestorzy w branży sportowej: rozwijanie oferty niepublicznych ośrodków sportowych oraz sekcji szkolenia sportowego i sportu amatorskiego.</p>

	<p>Zespoły i grupy artystyczne: rozwijanie oferty komercyjnych i niekomercyjnych wydarzeń kulturalnych.</p> <p>Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne; organizacje pozarządowe: realizowanie oddolnych inicjatyw dzielnicowych i ogólnomiejskich, upowszechnianie informacji o wydarzeniach wartych uwagi mieszkańców.</p> <p>Biznes: wsparcie organizacyjne lub finansowe rozwoju oferty wydarzeń kulturalnych i sportowych.</p>
--	--

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO1.2.3. Rozpoznawalność Gliwic</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Wykorzystywanie dziedzictwa historycznego, postaci i podmiotów związanych z Gliwicami oraz ambasadorów miasta do promowania współczesnego potencjału miasta.</p> <p>Przyciąganie imprez rozpoznawalnych na arenie co najmniej krajowej, które będą trwale kojarzone z Gliwicami.</p> <p>Wspieranie tworzenia i rozwijania gliwickich produktów sztuki użytkowej, bazujących na dziedzictwie i kulturze.</p> <p>Dywersyfikowanie informacji o mieście i bieżących wydarzeniach w odniesieniu do różnych zewnętrznych i wewnętrznych grup docelowych.</p> <p>Unowocześnianie komunikacji i promocji miasta, z wykorzystaniem kompleksowej identyfikacji wizualnej oraz narzędzi partycypacji społecznej, podążające za rozwojem narzędzi cyfrowych i nowych technologii.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Media: budowanie partnerskich relacji i wspólnych przedsięwzięć z władzami lokalnymi, firmami zlokalizowanymi w Gliwicach oraz organizacjami tworzonymi przez mieszkańców dla upowszechniania informacji o procesach rozwojowych w mieście i wydarzeniach, które mają w nim miejsce.</p> <p>Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne: upowszechnianie informacji o procesach rozwojowych w mieście i wydarzeniach, które mają w nim miejsce, współtworzenie</p>



	<p>pozytywnego wizerunku Gliwic.</p> <p>Biznes: włączanie komunikatów o mieście i gliwickiego kontekstu we własny przekaz wizerunkowy.</p>
--	--

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO2.1.1. Edukacja o ponadprzeciętnej jakości; wspierająca innowacyjność, współpracę i włączenie społeczne</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Utrzymywanie zróżnicowanej, ponadlokalnej oferty edukacyjnej miasta na najwyższym krajowym poziomie, z wykorzystaniem uznanych międzynarodowych standardów kształcenia.</p> <p>Wspieranie inicjatyw edukacyjnych upowszechniających idee: podmiotowości, obywatelskości, odpowiedzialności, integracji, otwartości, współpracy i wartości humanistycznych.</p> <p>Tworzenie i rozwijanie programów nauczania realizowanych w partnerstwie z biznesem, wraz z rozwojem odpowiadającej im infrastruktury dydaktycznej.</p> <p>Upowszechnianie opieki przedszkolnej, wyrównującej dostęp do edukacji u dzieci oraz umożliwiającej rozwój zawodowy rodziców.</p> <p>Promowanie udziału nauczycieli oraz uczniów w przedsięwzięciach pozwalających na zdobywanie dodatkowych kompetencji, w tym w ramach projektów międzynarodowych.</p> <p>Utrzymywanie wysokiego standardu technicznego publicznych obiektów edukacyjnych.</p> <p>Współpraca ze szkołami wyższymi w realizacji działań promocyjnych i podnoszących jakość kształcenia.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Gestorzy szkół niepublicznych: rozwijanie oferty edukacji formalnej i pozaformalnej, utworzenie szkoły międzynarodowej.</p> <p>Uczelnie: podejmowanie współpracy ze szkołami w realizacji działań promocyjnych, wspólne przedsięwzięcia na rzecz podnoszenia jakości kształcenia w mieście.</p> <p>Biznes i organizacje pozarządowe: angażowanie się w prezentowanie powiązań między nauczanymi treściami a lokalnymi realiami życia społecznego i gospodarczego;</p>

	<p>współtworzenie programów nauczania i rozwijanie systemu praktyk zawodowych, w szczególności w szkołach branżowych i technikach.</p> <p>Lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia mieszkańców: organizowanie przedszkoli niepublicznych, klubów dziecięcych oraz prowadzenie różnych form edukacji pozaformalnej i nieformalnej.</p>
--	---

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO2.1.2. Świadomość obywatelska i zdolność do reagowania na sytuacje kryzysowe</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Wspieranie i współtworzenie programów promujących: wartości etyczne, równość, godność, solidarność, budowanie wspólnoty, wolontariat oraz odpowiedzialność za drugiego człowieka i dobro wspólne.</p> <p>Wykorzystywanie różnych form partycypacji społecznej, w tym rozwiązań cyfrowych, w planowaniu i realizacji zadań samorządu lokalnego.</p> <p>Udostępnianie organizacjom pozarządowym obiektów Centrum 3.0, instytucji kultury oraz sieci bibliotek i szkół, na realizację celów statutowych zgodnych ze strategią rozwoju miasta.</p> <p>Utrzymywanie gotowości do sprawnego reagowania na społeczne skutki kryzysów humanitarnych, epidemiologicznych i klimatycznych.</p> <p>Prowadzenie powszechnej edukacji szkolnej i pozaszkolnej, stymulującej do prawidłowych zachowań w przypadku zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne, organizacje pozarządowe: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich i dzielnicowych, zachęcanie do partycypacji społecznej, budowanie atmosfery odpowiedzialności za drugiego człowieka, prowadzenie wolontariatu i działalności charytatywnej.</p> <p>Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych</p>

	i społecznościowych związanych z reagowaniem na sytuacje kryzysowe.
--	---

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO2.1.3. Powszechne korzystanie z cyfrowych danych o mieście</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Poszerzanie skali cyfrowego opomiarowania miasta oraz przetwarzanie danych na użyteczną informację przestrzenną i zarządczą.</p> <p>Upowszechnianie korzystania z Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej w procedurach i rozwiązaniach technicznych sprzyjających partycypacji społecznej.</p> <p>Prowadzenie działań edukacyjnych i instruktażowych dla różnych grup odbiorców w mieście.</p> <p>Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, w tym przez angażujące projektowanie miejskich usług cyfrowych oraz systemów i aplikacji służących korzystaniu z usług publicznych.</p> <p>Wykorzystanie dużych zbiorów danych w zarządzaniu usługami publicznymi i programowaniu rozwoju miasta.</p> <p>Rozwijanie systemowego podejścia do utrzymania wysokiego poziomu cyberbezpieczeństwa w zakresie danych komunalnych i komunalnej infrastruktury teleinformatycznej.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z wykorzystaniem cyfrowych danych o mieście.</p> <p>Firmy oferujące produkty i usługi korzystające z cyfrowych danych o miastach: budowanie partnerskich relacji z samorządem lokalnym na rzecz wzajemnego wykorzystania danych z poszanowaniem ochrony danych osobowych, tajemnicy statystycznej i cyberbezpieczeństwa.</p>

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO2.2.1. Nowe programy aktywizacji społecznej</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Wspieranie edukacji pozaformalnej, w tym przedsięwzięć integrujących mieszkańców o zróżnicowanych: wieku, doświadczeniu, statusie materialnym, światopoglądach.</p> <p>Współorganizowanie aktywności upowszechniających kompetencje cywilizacyjne, skierowanych do osób w różnym wieku.</p> <p>Animowanie przedsięwzięć sprzyjających włączeniu społecznemu imigrantów.</p> <p>Wzmacnianie roli sektora pozarządowego w realizacji zadań własnych gminy oraz innych ważnych społecznie przedsięwzięć.</p> <p>Utrzymywanie dostępnych miejsc stanowiących podstawową infrastrukturę spotkań, warsztatów, wydarzeń edukacyjnych itp. dla różnych grup społecznych.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne, organizacje pozarządowe: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich, dzielnicowych i ogólnomiejskich promujących różne formy aktywności i wzmacniania zaradności; organizowanie pozaformalnej i nieformalnej edukacji w tym zakresie.</p> <p>Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z włączeniem społecznym.</p> <p>Biznes: wsparcie organizacyjne lub finansowe aktywności obywatelskiej związanej z włączeniem społecznym.</p>

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych

<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO2.2.2. Odpowiedzialna polityka społeczna wdrażana z udziałem sektora obywatelskiego</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Usprawnianie miejskiego systemu wspierania osób i rodzin w przewyższaniu trudnych sytuacji życiowych.</p> <p>Zapewnianie infrastruktury i usług umożliwiających uczestniczenie w rynku pracy osobom, których aktywność zawodowa jest ograniczana przez pełnienie funkcji opiekuńczych.</p> <p>Realizowanie programów odpowiadających na problemy związane z wykluczeniem społecznym i przemocą domową.</p> <p>Powierzenie realizacji wybranych aktywności z zakresu polityki społecznej organizacjom pozarządowym.</p> <p>Promowanie wolontariatu.</p> <p>Upowszechnianie działalności zakładów aktywizacji zawodowej i przedsiębiorstw społecznych.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne, organizacje pozarządowe: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich, dzielnicowych i ogólnomiejskich promujących różne formy aktywności i wzmacniania zaradności; organizowanie wolontariatu i działalności charytatywnej.</p> <p>Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z włączeniem społecznym.</p> <p>Biznes: wsparcie organizacyjne lub finansowe aktywności obywatelskiej związanej z włączeniem społecznym.</p>

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO2.2.3. Zdrowie mieszkańców oparte o profilaktykę i reagowanie na dysfunkcje oraz choroby</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Promowanie zdrowych nawyków, w szczególności w systemie edukacji.</p> <p>Współtworzenie ponadlokalnej oferty opieki zdrowotnej w mieście.</p>

	Realizowanie lub powierzanie realizacji powszechnie dostępnych programów profilaktycznych i prewencyjnych w zakresie chorób i zaburzeń powstających na tle cywilizacyjnym, w tym w odniesieniu do zdrowia psychicznego.
Zaproszenie do współpracy	<p>Lekarze, przedsiębiorcy i inwestorzy: rozwijanie oferty niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz gabinetów specjalistycznych (psychologicznych, dietetycznych, fizjoterapeutycznych itp.).</p> <p>Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne, organizacje pozarządowe: realizowanie inicjatyw dzielnicowych i ogólnomiejskich promujących zdrowy styl życia i prewencję w zakresie zdrowia.</p>

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Komfort środowiskowy
Cel strategiczny	C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO3.1.1. Dobra jakość powietrza, dobry klimat akustyczny i minimalizacja uciążliwości wynikających ze zjawiska miejskiej wyspy ciepła</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Uczestniczenie w regionalnych przedsięwzięciach na rzecz poprawy jakości powietrza.</p> <p>Prowadzenie programów związanych z termomodernizacją i wymianą źródeł ciepła w infrastrukturze mieszkaniowej i publicznej.</p> <p>Włączanie mieszkańców i przedsiębiorców w programy i inicjatywy dotyczące minimalizowania efektu miejskiej wyspy ciepła i zastosowania odnawialnych źródeł energii.</p> <p>Wprowadzanie rozwiązań w zakresie ochrony przed hałasem.</p> <p>Promowanie standardów budownictwa zrównoważonego w nowej zabudowie oraz przy modernizacji starej zabudowy.</p> <p>Modernizowanie infrastruktury transportowej ukierunkowane na rozwiązanie problemów jakości powietrza i klimatu akustycznego.</p> <p>Wprowadzanie w strukturze miasta rozwiązań ograniczających: obciążenie środowiska ciepłem odpadowym, uciążliwości odorowe oraz zanieczyszczenie światłem.</p> <p>Współdziałanie w inicjatywach na rzecz legislacji i skutecznego</p>

	egzekwowania przepisów środowiskowych.
Zaproszenie do współpracy	<p>Mieszkańcy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe: dążenie do zapewnienia efektywności energetycznej nieruchomości oraz likwidacji źródeł niskiej emisji.</p> <p>Właściciele, zarządcy i najemcy obiektów działalności gospodarczej: dążenie do zapewnienia efektywności energetycznej nieruchomości oraz likwidacji źródeł niskiej emisji, tworzenie rozwiązań ograniczających emisję hałasu i minimalizujących efekt miejskiej wyspy ciepła.</p> <p>Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z minimalizowaniem antropogenicznych obciążeń środowiska.</p>

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Komfort środowiskowy
Cel strategiczny	C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO3.1.2. Bezpieczeństwo miasta i odporność na skutki zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Rozwijanie systemu monitorowania zagrożeń i publicznego ostrzegania, w koordynacji z systemami prowadzonymi przez instytucje zewnętrzne.</p> <p>Wdrażanie różnej skali rozwiązań gwarantujących ochronę przeciwpowodziową miasta.</p> <p>Wzmacnianie logistyczne służb odpowiedzialnych za zapobieganie i przeciwdziałanie skutkom poważnych awarii.</p> <p>Dywersyfikowanie zaopatrzenia Gliwic w wodę w oparciu o własne ujęcia głębinowe z uzupełnieniem z sieci regionalnej.</p> <p>Analizowanie ryzyka dla wykorzystywanych ujęć wód podziemnych z uwzględnieniem kontekstu regionalnego prowadzone w regularnych odstępach czasu.</p> <p>Ograniczanie i eliminowanie działalności znacząco oddziałujących na środowisko wodno-gruntowe na terenach zasilania gliwickich ujęć wód podziemnych.</p>
Zaproszenie do	Właściciele, zarządcy i najemcy nieruchomości: dążenie do

współpracy	<p>zapewnienia małej retencji, prawidłowego zagospodarowania wód opadowych oraz ochrony wód przed zanieczyszczeniem i skażeniem.</p> <p>Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne, organizacje pozarządowe: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z bezpieczeństwem infrastruktury krytycznej oraz adaptacją do zmian klimatu.</p>
------------	--

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Komfort środowiskowy
Cel strategiczny	C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO3.2.1. Gospodarka odpadami cyrkularna, dobrze funkcjonująca w ramach systemu regionalnego</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Organizowanie lokalnego rynku surowców z lokalnego strumienia odpadów oraz lokalnego przemysłu dalszego przetwarzania tych surowców.</p> <p>Maksymalizowanie termicznego przekształcania z odzyskiem energii odpadów palnych, które nie nadają się do innych form odzysku.</p> <p>Koordinowanie działań w zakresie gospodarki cyrkularnej z gminami ościennymi.</p> <p>Zapewnianie standardów technicznych i organizacyjnych kompostowania, umożliwiające zaliczenie bioodpadów do strumienia odpadów poddawanych recyklingowi.</p> <p>Prowadzenie działań świadomościowych, edukacyjnych oraz mikroprojektów dla gospodarstw domowych i prowadzących działalność gospodarczą.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Mieszkańcy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe; właściciele i zarządcy nieruchomości komercyjnych: zaangażowanie w segregację odpadów umożliwiającą maksymalizowanie udziału frakcji nadających się do recyklingu w całkowitym strumieniu odpadów.</p> <p>Firmy, przede wszystkim przemysłowe: poszerzanie skali procesów technologicznych bazujących na zasadach gospodarki cyrkularnej.</p>



	Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z gospodarką cyrkularną.
--	---

<b>Karta celu operacyjnego</b>	
Priorytet	Komfort środowiskowy
Cel strategiczny	C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie
<b>Cel operacyjny</b>	<b>CO3.2.2. System zaopatrzenia w energię integrujący różne źródła energii i rodzaje sieci dystrybucyjnych</b>
Kierunki działań samorządu	<p>Integrowanie sieci dystrybucji energii i indywidualnych instalacji, z dużym udziałem magazynów energii elektrycznej oraz magazynów ciepła; postępujące wraz z ze zwiększaniem się dostępności niezbędnych technologii.</p> <p>Optymalizowanie systemu ciepłowniczego, uwzględniające pełne pokrycie potrzeb miasta i jego mieszkańców z sieci dystrybucyjnych z maksymalnym wykorzystaniem kogeneracji, ciepła odpadowego oraz odnawialnych źródeł energii.</p> <p>Upowszechnianie w przestrzeni publicznej elementów architektonicznych i użytkowych zasilanych światłem słonecznym.</p> <p>Zarządzanie sieciami zaopatrzenia mieszkańców i instytucji w nośniki energii oraz w wodę zintegrowane w e-przestrzeni.</p>
Zaproszenie do współpracy	<p>Mieszkańcy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe; właściciele i zarządcy nieruchomości komercyjnych: otwartość na korzystanie z ciepła systemowego, w pierwszej kolejności likwidacja źródeł niskiej emisji dzięki przyłączeniu do sieci ciepła systemowego.</p> <p>Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z energetyką komunalną.</p>

## 7. Projekty kluczowe

Istotnymi przedsięwzięciami, warunkującymi długookresowo rozwój Gliwic, będą następujące projekty, za zarządzanie którymi odpowiada samorząd lokalny. Obecnie są one na etapie planowania i uzgadniania montażu finansowego. Lokalizację projektów kluczowych wskazano na rysunku 12.

### Szpital Miejski

Projekt jest odpowiedzią na rosnące potrzeby związane z zapewnianiem wysokiej jakości opieki zdrowotnej w mieście. Inwestycję planuje się zrealizować przy ul. Kujawskiej 80, co umożliwi szybki i komfortowy dojazd z różnych części Gliwic, a także z Drogowej Trasy Średnicowej oraz skrzyżowania autostrad A1 i A4.

Nowy szpital pomieści 12 oddziałów: chorób wewnętrznych z pododdziałem nefrologicznym, chirurgii ogólnej z pododdziałem chirurgii naczyń, chirurgii urazowo-ortopedycznej, kardiologii, pediatrii, chirurgii dziecięcej, okulistyki, urologii, anestezjologii i intensywnej terapii, anestezjologii i intensywnej terapii dla dzieci, neurologiczny i udarowy, rehabilitacji. Przewidziano miejsce na ponad 350 łóżek. W szpitalu znajdują się również nowoczesny szpitalny oddział ratunkowy i działy diagnostyczno-zabiegowe (stacja dializ, zakład diagnostyki obrazowej, pracownia endoskopii, pracownia hemodynamiki i elektrofizjologii, laboratorium analityczne i mikrobiologiczne, bank krwi, zakład rehabilitacji, pracownia kardiometrii).

Projekt obejmuje także pomieszczenia dla zespołu poradni przyszpitalnych z 31 gabinetami – podstawowej opieki zdrowotnej, opieki nocnej i świątecznej, chirurgicznej ogólnej, dziecięcej i urazowo-ortopedycznej, dermatologicznej, urologicznej, diabetologicznej, nefrologicznej, endokrynologicznej, gastroenterologicznej, kardiologicznej, reumatologicznej, neurologicznej, rehabilitacyjnej, zdrowia psychicznego, okulistycznej, psychologicznej, pediatrycznej, medycyny pracy, żywienia oraz chirurgii naczyniowej.

Na terenie szpitala przewidziano strefę rekreacyjną (park, plac zabaw, teren sportowy) i lądowisko dla śmigłowców medycznych.

### Radiostacja Gliwice

Przedmiotem projektu jest modernizacja zabytkowego kompleksu urbanistycznego Radiostacja Gliwice, będącego oddziałem Muzeum w Gliwicach, wraz z opracowaniem stałej wystawy muzealnej. Jego realizacja stanowi kolejny element tworzenia oferty spędzania czasu wolnego w Gliwicach. Planowana inwestycja ma na celu wykreowanie jednego z ważniejszych w kraju oraz w Europie Środkowo-Wschodniej ośrodków muzealno-edukacyjnych, tematycznie związanych z II wojną światową, inicjującego projekty edukacyjne, wystawiennicze i naukowe, współpracującego ściśle z najważniejszymi krajowymi i zagranicznymi instytucjami naukowymi i muzealnymi.

Zakłada się przebudowę i rozbudowę budynków wchodzących w skład zabytkowego kompleksu Radiostacji Gliwice, aranżację wnętrz pozawystawienniczych, zagospodarowanie terenu, adaptację jednego z budynków na apartotel, a przede wszystkim aranżację wystawy stałej. Realizacja projektu ma służyć unowocześnieniu zabytkowej infrastruktury poprzez wprowadzenie do niej nowych funkcji użytkowych charakteryzujących współczesne ośrodki muzealno-turystyczne działające w Europie.

Zabytkowy kompleks Radiostacji Gliwice jest miejscem ważnym dla historii Polski i historii powszechnej, wpisanym na listę Pomników Historii. Kompleks jest także zabytkiem ważnym z punktu widzenia historii techniki – historii radiofonii. Jest jedynym obiektem tego typu z zachowaną wieżą nadawczą oraz w dużej mierze kompletnym i oryginalnym wyposażeniem. Radiostacja wpisana jest na listę Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego, który jest częścią Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego (ERIH).

### Dekarbonizacja gliwickiego systemu ciepłowniczego poprzez utworzenie Parku Zielonej Energii do produkcji energii z odpadów oraz wykorzystanie energii ścieków komunalnych oraz dywersyfikacji centralnego źródła ciepła

Realizacja tego projektu ukierunkowana jest na bezpieczną i nieuciążliwą produkcję energii z odpadów oraz wykorzystanie energii ścieków komunalnych. Projekt składa się z czterech przedsięwzięć: Park Zielonej Energii; Zabudowa przemysłowa wieloformatowego pola solarnego o mocy do 13,5 MWt produkującego ciepło na potrzeby mieszkańców Gliwic; Budowa instalacji służącej do odzysku ciepła zawartego w ściekach komunalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą; Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 4 MWe wraz z zabudową akumulatora na energię elektryczną.

Park Zielonej Energii (PZE) to ekologiczna, zgodna z najwyższymi standardami europejskimi inwestycja, polegająca na rozbudowie istniejącej już ciepłowni należącej do Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej – Gliwice (PEC) o blok parowy z wielopaliwowym kotłem rusztowym o wydajności 25t/h pary o parametrach 420°C i 40 bar, spalający mieszaninę paliw, stanowiący domknięcie gospodarki obiegu zamkniętego miasta Gliwice. Dzięki PZE będzie możliwe pełne odzyskanie termicznej energii z odpadów komunalnych przez produkcję energii elektrycznej i ciepła z frakcji energetycznej, bez przedostawania się zanieczyszczeń powstałych w tym procesie do powietrza. PZE w Gliwicach będzie uzupełnieniem ekologicznego systemu gospodarki odpadami. Do wykorzystania w wielopaliwowym kotle parowym będą przeznaczone tylko te odpady resztkowe, których nie da się już odzyskać poprzez segregację i recykling.

Poza głównymi urządzeniami wytwórczymi i ochrony środowiska, projektowany blok będzie wyposażony w dodatkowe instalacje: instalację II-stopniowego odzysku ciepła z kondensacji spalin, dzięki której możliwy będzie dodatkowy odbiór ciepła ze spalin, przez co moc wytwórcza bloku wzrośnie w zależności od warunku nawet o 6 MWt; krótkoterminowy magazyn ciepła o pojemności 12 tys. m<sup>3</sup>; instalację pompy ciepła, umożliwiającej dalsze

schładzanie spalin wylotowych i odzyskiwanie z nich ciepła, zwiększając moc wytwórczą bloku o 5MWt; współpracującą z nowym blokiem wysokosprawnej kogeneracji wieloformatową farmę solarną o mocy do 13,5 MWt produkującą ciepło ze słońca. W celu dalszego zmniejszenia zużycia węgla w PEC planowane jest ponadto przedsięwzięcie polegające na budowie farmy fotowoltaicznej o mocy do 4 MW wraz z zabudową akumulatora na energię elektryczną.

Dalszemu zwiększeniu mocy PEC w zakresie produkowanego ciepła służyć będzie instalacja wykorzystująca energię ścieków komunalnych. Budowa instalacji służącej do odzysku ciepła zawartego w ściekach komunalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, w tym przesyłową, planowana jest na terenie oczyszczalni ścieków w Gliwicach. Przedsięwzięcie polega na zainstalowaniu pomp ciepła, które zasilane będą ciepłem powstającym podczas oczyszczania ścieków komunalnych. Całe odzyskane ciepło skierowane zostanie do miejskiej sieci ciepłowniczej. Instalacja pozwoli na wyprodukowanie od 12 MWt do 14 MWt zielonego ciepła.

Planowane inwestycje przyczynią się do zmniejszenia zużycia paliw kopalnych, zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, w tym dwutlenku węgla, ograniczenia zużycia wody i podniesienia efektywności miejskiego systemu ciepłowniczego oraz uniezależnienia produkcji ciepła od wytwarzania energii elektrycznej.

## Gliwicki Obszar Gospodarczy

Gliwicki Obszar Gospodarczy (GOG) to ponad 700 ha terenu obejmującego południową część miasta położoną w sąsiedztwie węzłów autostradowych: Gliwice Sośnica (A1, A4, DK44), Gliwice Bojków (A1, DK78) oraz Gliwice Centrum (A4, DK88), i w bezpośrednim sąsiedztwie gliwickiego lotniska oraz obszarów mieszkaniowych. Biorąc pod uwagę stałe dążenia miasta do poprawy jakości życia w mieście – m.in. poprzez działania sprzyjające tworzeniu nowych miejsc pracy szczególnie w branżach związanych z nowymi technologiami, logistyką i lotnictwem – obszar ten jest dla tych działań kluczowy.

W związku z dużym zainteresowaniem inwestorów terenami zlokalizowanymi w tym obszarze, samorząd lokalny opracował program ich wyposażenia w infrastrukturę niezbędną do rozwoju zarówno przedsiębiorczości jak i mieszkalnictwa. W tym zakresie konieczne będzie odpowiednie skomunikowanie GOG zarówno poprzez przebudowę skrzyżowań i budowę nowych połączeń drogowych, jak i przebudowę dróg istniejących – w tym drogi krajowej DK78. Ponadto niezbędne będzie zrealizowanie inwestycji mających na celu stworzenie systemu gospodarki wodno-ściekowej poprzez budowę sieci wodno-kanalizacyjnej oraz przepompowni, a także budowę kanalizacji deszczowej i budowę zbiorników retencyjnych wraz z ich zagospodarowaniem przyrodniczym.

Na terenie GOG inwestycje są i będą realizowane przez Miasto Gliwice i jego spółki oraz przez inwestorów prywatnych.

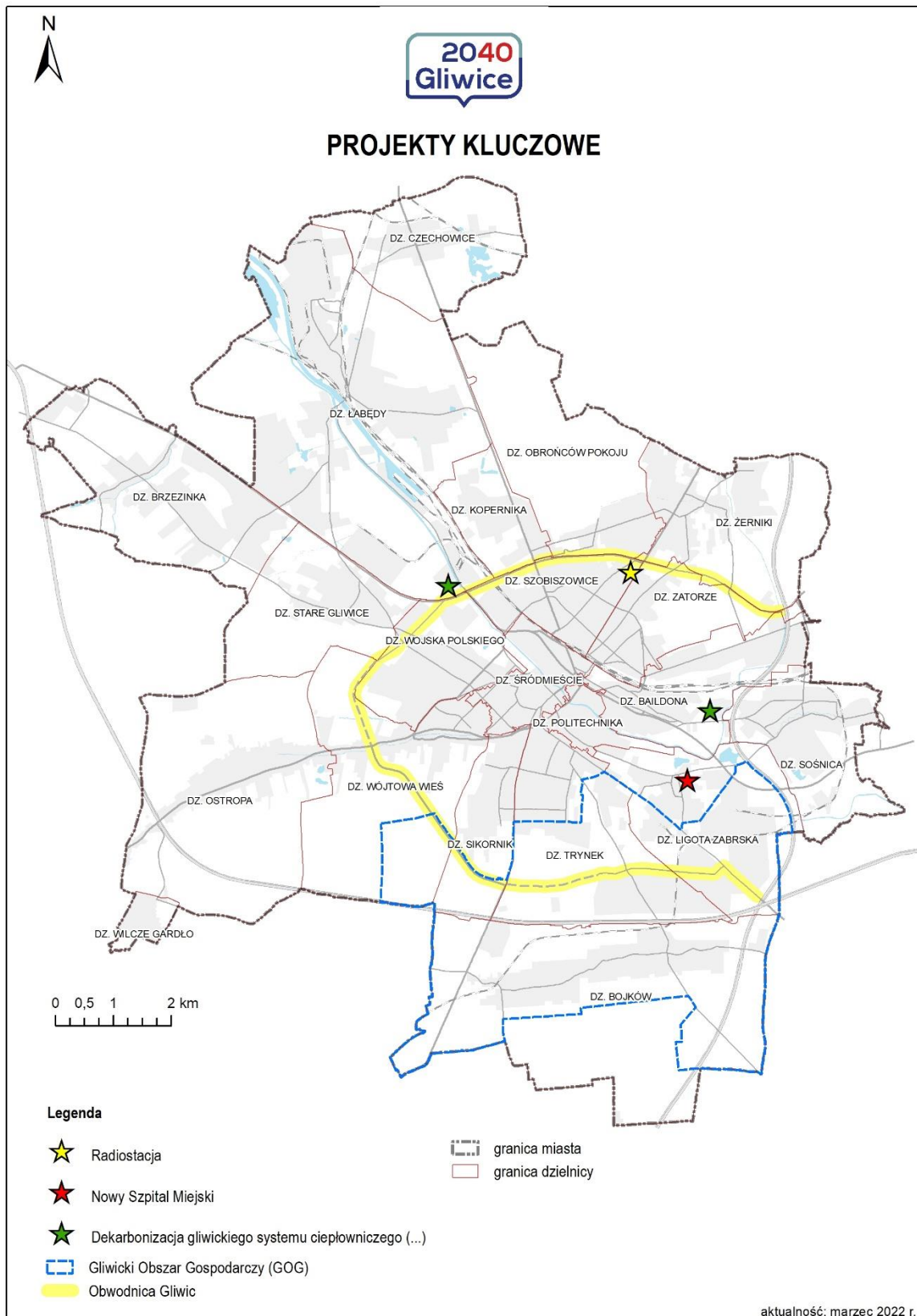
## Obwodnica Gliwic

Projekt stanowi domknięcie ciągu komunikacyjnego wokół południowo-zachodniej części Gliwic. Istniejące obecnie odcinki obwodnicy południowej (od ul. Bojkowskiej do ul. Pszczyńskiej) i obwodnicy zachodniej (od Alei Jana Nowaka-Jeziorańskiego do ul. Sowińskiego oraz od ul. Daszyńskiego do Rybnickiej) zostaną połączone brakującymi fragmentami połączeń – co zapewni możliwość przejazdu w relacji Aleja Jana Nowaka-Jeziorańskiego (północny odcinek układu obwodnic) – ul. Pszczyńska – węzeł Sośnica.

W pierwszej kolejności wykonane zostanie połączenie od ul. Sowińskiego do ul. Daszyńskiego (domknięcie obwodnicy zachodniej), następnie między ul. Rybnicką a ul. Bojkowską (obwodnica południowa). Realizacja projektu obejmuje także rozbudowę skrzyżowania z ul. Rybnicką i modernizację skrzyżowań z ul. Andersa i Kozielską. W odleglejszej perspektywie czasowej wiązała się również będzie z gruntowną rozbudową wybudowanej w latach trzydziestych ubiegłego wieku Alei Jana Nowaka-Jeziorańskiego.

W miarę możliwości technicznych, układ obwodnicowy będzie skomponowany z ciągami komunikacyjnymi dla pieszych i rowerzystów oraz zatokami dla autobusów i zielenią. Zarządzanie ruchem prowadzone będzie z wykorzystaniem Gliwickiego ITS-u. Oświetlenie uliczne zostanie wykonane zgodnie z masterplanem oświetleniowym. Planowana jest także przebudowa lub zabezpieczenie kolidujących sieci uzbrojenia.

Rys. 12. Lokalizacja projektów kluczowych



Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

## 8. Spójność z systemem planowania strategicznego

### Powiązania z obszarami strategicznej interwencji w układzie regionalnym i lokalnym

Realizacja działań ukierunkowanych na osiągnięcie celów strategii Gliwice 2040 oddziałuje na pozytywne zmiany na obszarach strategicznej interwencji, wyznaczonych w strategii Śląskie 2030 oraz OSI o zasięgu lokalnym (wyznaczonych w strategii Gliwice 2040). Wpływ wskazano w poniższej macierzy powiązań.

Tab. 2. Macierz powiązań celów strategii z OSI

	OSI regionalne				OSI lokalne			
	Cenne przyrodniczo	Ośrodki wzrostu	Jakość powietrza	Transformacja górnicza	Tereny inwestycyjne	Sośnica	Kultura i kreatywność	Kłodnica
<b>CH.1. Miasto zwarte</b>								
COH.1.1. Zrównoważony rozwój przestrzenny	+	+	+	+	+	+	+	+
COH.1.2. Zrównoważona mobilność		+	+		+	+	+	+
<b>CH.2. Miasto błękitno-zielone</b>								
COH.2.1. Optymalnie kształtowane i użytkowane zasoby przyrodnicze	+		+	+	+	+	+	+
COH.2.2. Gospodarka równoważąca odwadnianie miasta z zagospodarowaniem, odtwarzaniem i poprawą jakości zasobów wodnych	+		+		+	+		+
<b>C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej</b>								
CO1.1.1. Silne partnerstwa biznesu, nauki i edukacji		+		+	+	+	+	
CO1.1.2. Innowacje technologiczne będące wyróżnikiem Gliwic na tle Polski		+			+		+	

	OSI regionalne				OSI lokalne			
	Cenne przyrodniczo	Ośrodki wzrostu	Jakość powietrza	Transformacja górnicza	Tereny inwestycyjne	Sośnica	Kultura i kreatywność	Kłodnica
CO1.1.3. Stabilne warunki rozwoju działalności biznesowej		+		+	+	+	+	
<b>C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego</b>								
CO1.2.1. Oferta zamieszkania uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców	+	+	+			+	+	+
CO1.2.2. Oferta spędzania czasu wolnego uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców	+			+		+	+	+
CO1.2.3. Rozpoznawalność Gliwic	+	+			+	+	+	+
<b>C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju</b>								
CO2.1.1. Edukacja o ponadprzeciętnej jakości; wspierająca innowacyjność, współpracę i włączenie społeczne		+		+	+	+	+	
CO2.1.2. Świadomość obywatelska i zdolność do reagowania na sytuacje kryzysowe	+		+				+	
CO2.1.3. Powszechne korzystanie z cyfrowych danych o mieście	+	+	+	+	+		+	
<b>C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych</b>								
CO2.2.1. Nowe programy aktywizacji społecznej		+		+		+	+	
CO2.2.2. Odpowiedzialna polityka społeczna wdrażana z udziałem sektora obywatelskiego		+		+		+	+	



	OSI regionalne				OSI lokalne			
	Cenne przyrodniczo	Ośrodki wzrostu	Jakość powietrza	Transformacja górnicza	Tereny inwestycyjne	Sośnica	Kultura i kreatywność	Kłodnica
CO2.2.3. Zdrowie mieszkańców oparte o profilaktykę i reagowanie na dysfunkcje oraz choroby	+		+					+
<b>C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego</b>								
CO3.1.1. Dobra jakość powietrza, dobry klimat akustyczny i minimalizacja uciążliwości wynikających ze zjawiska miejskiej wyspy ciepła	+		+	+	+	+		+
CO3.1.2. Bezpieczeństwo miasta i odporność na skutki zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych	+		+	+	+	+		+
<b>C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie</b>								
CO3.2.1. Gospodarka odpadami cyrkularna, dobrze funkcjonująca w ramach systemu regionalnego		+			+	+		
CO3.2.2. System zaopatrzenia w energię integrujący różne źródła energii i rodzaje sieci dystrybucyjnych		+	+					

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

## Zgodność z dokumentami strategicznymi w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju

Cele strategii Gliwice 2040 pozostają w zgodności z zapisami kluczowych dokumentów w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju. Powiązania, na strategicznym poziomie postanowień, zidentyfikowano w macierzy przedstawionej na ryc. 15.

Tab. 3. Zgodność w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju

	CH.1.	CH.2.	C1.1.	C1.2.	C2.1.	C2.2.	C3.1.	C3.2.
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)								
Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną			+					
Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	+	+		+	+	+	+	+
Cel szczegółowy III - Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu					+			
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030								
1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo								
1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze								
1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska	+	+	+	+	+	+	+	+
1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych			+	+	+	+		
1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	+	+		+	+	+	+	+
2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	+		+	+	+			
2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym			+	+				

	CH.1.	CH.2.	C1.1.	C1.2.	C2.1.	C2.2.	C3.1.	C3.2.
2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach			+					
3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem					+			
3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym		+	+				+	+
3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych	+				+	+		
3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej	+	+	+	+	+	+	+	+
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego Śląskie 2030								
A.1. Konkurencyjna gospodarka			+	+				
A.2. Innowacyjna gospodarka			+					
A.3. Silna lokalna przedsiębiorczość			+	+				
B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych	+				+	+		
B.2. Aktywny mieszkaniec	+				+	+		
B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki					+			
C.1. Wysoka jakość środowiska	+	+		+			+	+
C.2. Efektywna infrastruktura		+						+
C.3. Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu	+	+			+	+	+	+
D.1. Zrównoważony rozwój terytorialny	+	+	+				+	+
D.2. Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu			+	+				

	CH.1.	CH.2.	C1.1.	C1.2.	C2.1.	C2.2.	C3.1.	C3.2.
D.3. Nowoczesna administracja publiczna					+		+	

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

## 9. System realizacji strategii oraz dokumentów wykonawczych

### Instytucjonalne aspekty wdrażania strategii

Strategia Gliwice 2040 to opracowanie będące jednym z fundamentów systemu zarządzania strategicznego w mieście. Na system ten składają się trzy zasadnicze, wzajemnie dopełniające się bloki, obejmujące:

- formułowanie strategii,
- wdrażanie strategii poprzez Gliwicki Program Wdrażania Strategii,
- monitoring rezultatów wdrażania strategii.

Samorząd lokalny bierze główną odpowiedzialność za formułowanie i monitorowanie strategii oraz za realizację projektów zgodnych ze zdefiniowanymi kierunkami działań samorządu. Wśród grup podmiotów, których postawa i aktywność wpłynie na skuteczność wdrażania strategii należy wskazać:

- jednostki publiczne,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorstwa,
- jednostki naukowe i uczelnie wyższe,
- mieszkańców.

Ich rola jest wiodąca w definiowaniu i realizowaniu projektów przyczyniających się do osiągnięcia celów rozwojowych miasta.

Strategia będzie wdrażana poprzez dokument wykonawczy tj. Gliwicki Program Wdrażania Strategii, który będzie stanowił załącznik do zarządzenia Prezydenta Miasta. W nim będą szczegółowo opisane zasady wprowadzania, monitorowania i modyfikacji projektów.

Gliwicki Program Wdrażania Strategii będzie stanowił element integrujący strategię Gliwice 2040 z pakietem dokumentów wykonawczych, w skład którego wchodzić będą między innymi bieżące lub przyszłe edycje następujących dokumentów: Gliwicki program rewitalizacji; Program współpracy z organizacjami pozarządowymi; Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem miasta; Strategia rozwiązywania problemów społecznych; Miejski program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii; Miejski program wspierania rodziny; Program polityki senioralnej; Miejski program działań na rzecz osób niepełnosprawnych; Program zdrowia psychicznego; Miejski program rozwoju pieczy zastępczej; Miejski program przeciwdziałania

przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie; Program ochrony środowiska; Plan gospodarki niskoemisyjnej; Program ochrony środowiska przed hałasem; Plan adaptacji do zmian klimatu; Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe; Kierunki rozwoju sportu; Program Bezpieczne Gliwice. Przy czym zakłada się, że zakres i struktura dokumentów wykonawczych będą ulegały zmianom w horyzoncie czasowym wdrażania strategii.

## Monitorowanie rezultatów i zarządzanie ryzykiem

W zakresie monitorowania rezultatów wdrażania strategii organom samorządu Gliwic, Miejskim Jednostkom Organizacyjnym oraz Koordynatorom przypisać można precyzyjnie opisane role; dzięki czemu zapewnione zostanie kompleksowe monitorowanie strategii oraz zarządzanie ryzykiem jej realizacji. Są one wymienione poniżej

Rada Miasta:

- uchwalanie strategii oraz jej aktualizacji;
- nadzorowanie realizacji strategii.

Prezydent Miasta:

- opracowywanie i przedstawianie Radzie Miasta projektu strategii oraz projektów uchwał dotyczących jej aktualizacji;
- nadzór nad realizacją strategii w oparciu o raporty z monitoringu realizacji celów i bieżące wnioski Biura Rozwoju Miasta, odpowiedzialnego za monitorowanie wdrażania strategii rozwoju miasta;
- podejmowanie czynności zmierzających do zapewnienia środków finansowych na planowane do realizacji przez miasto Gliwice projekty;
- nawiązywanie współpracy z partnerami w realizacji projektów wymagających zaangażowania innych podmiotów, m.in.: organów samorządowych, innych gmin lub powiatów, samorządu województwa, instytucji naukowych i państwowych, instytucji administracji publicznej, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców;
- podejmowanie inicjatywy dotyczącej aktualizacji strategii w oparciu o wyniki monitoringu realizacji celów oraz inne analizy przedstawiane przez Biuro Rozwoju Miasta.

Biuro Rozwoju Miasta (BRM):

- monitorowanie strategii;
- opracowanie, realizacja i monitorowanie Gliwickiego Programu Wdrażania Strategii, w tym przyjmowanie i weryfikacja propozycji projektów;
- coroczne przedkładanie Prezydentowi Miasta wniosków z monitoringu realizacji projektów ujętych w Gliwickim Programie Wdrażania Strategii;
- coroczne przedkładanie Prezydentowi Miasta Raportu z monitoringu realizacji celów strategii;

- co cztery lata przedkładanie Prezydentowi Miasta wniosków z przeprowadzonej oceny ryzyka na poziomie celów strategicznych;
- zbieranie i opiniowanie wniosków dotyczących modyfikacji strategii oraz przedkładanie ich Prezydentowi Miasta;
- promowanie treści strategii.

Koordynatorzy projektów – osoby odpowiedzialne za realizację projektów:

- coroczne aktualizowanie informacji o projektach wraz z oceną ryzyka realizacji projektów;
- działania organizacyjne na rzecz wdrażania konkretnych projektów, w tym pozyskiwanie partnerów wdrażania oraz pozyskiwanie funduszy zewnętrznych;
- dostarczanie informacji do monitoringu celów wraz z analizą przyczynowo-skutkową;
- opiniowanie wniosków dotyczących modyfikacji strategii;
- zgłaszanie propozycji projektów do Gliwickiego Programu Wdrażania Strategii;
- opiniowanie wniosków dotyczących modyfikacji strategii.

Wydziały Urzędu Miejskiego / Miejskie Jednostki Organizacyjne:

- opiniowanie zweryfikowanych przez Biuro Rozwoju Miasta wniosków w zakresie zgłoszenia przez podmioty zewnętrzne projektów do Gliwickiego Programu Wdrażania Strategii (według merytorycznych kompetencji wydziałów);
- bezpośrednia realizacja projektów merytorycznie odpowiadających kompetencjom wydziałów;
- dostarczanie informacji do monitoringu wraz z analizą przyczynowo-skutkową;
- pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania planowanych do realizacji projektów.

System monitorowania skuteczności realizacji strategii prowadzony będzie wraz z analizą ryzyka na trzech wzajemnie powiązanych poziomach: monitorowania realizacji celów strategicznych, monitorowania realizacji celów operacyjnych oraz monitorowania wdrażania projektów. Monitorowanie odbywać się będzie w cyklu rocznym, powiązany z przygotowaniem kolejnych edycji Raportu o stanie miasta, a w odniesieniu do analizy ryzyka realizacji celów strategicznych co cztery lata. System monitorowania zostanie ustanowiony odrębnym zarządzeniem Prezydenta Miasta i będzie aktualizowany, z dbałością o zachowanie ciągłości wyników, wraz z rozwojem systemów statystycznych i systemów informacji przestrzennej, pozwalających na obiektywne gromadzenie i przetwarzanie danych źródłowych. Przy czym szczegółowa metodyka monitorowania uwzględniła będzie następujące założenia:

Monitoring celów strategicznych będzie prowadzony:

- W układzie porównawczym, bazując na miernikach, dla których prowadzony jest obiektywny system pomiaru w skali ogólnopolskiej, w perspektywie co najmniej średniookresowej. Do grupy porównawczej wybrane zostaną najważniejsze miasta

podregionów województwa śląskiego oraz Radom i Gdynia jako najbliższe Gliwicom pod względem wielkości miasta na prawach powiatu, niebędące stolicami województw.

- W odniesieniu do danych o Gliwicach, bazując na miernikach pochodzących z różnych obiektywnych źródeł pomiaru w tym z systemów wewnętrznych.
- Z uwzględnieniem analizy ryzyka.

Zakres mierników realizacji celów strategicznych i oczekiwanych rezultatów planowanych działań wskazany został w załączniku 1.

Monitoring celów operacyjnych odnosił się będzie do sytuacji w danym zakresie tematycznym w Gliwicach i uwzględnił merytoryczne i organizacyjne uwarunkowania realizacji celów oraz mierniki ilościowe i analizę ryzyka.

Monitoring wdrażania projektów prowadzony będzie na podstawie informacji zawartych w kartach projektów. W oparciu o analizę ryzyka, koordynatorzy określać będą możliwe zagrożenia związane z realizacją projektów i proponować środki zaradcze. W zależności od wyników przeprowadzonej oceny ryzyka, podejmowana będzie decyzja o modyfikacji, odroczeniu w czasie bądź zaprzestaniu dalszej realizacji projektów.

W celu usprawnienia procesu monitorowania strategii wykorzystywane będzie narzędzie informatyczne (o tej samej nazwie co dokument wykonawczy) tj. Gliwicki Program Wdrażania Strategii, które jest dostępne dla wszystkich podmiotów uczestniczących w procesie wdrażania strategii.

Kolejny proces aktualizacji strategii przewidziany jest na lata 2028-2029, chyba że wcześniej wystąpią inne przesłanki, wynikające m.in. z dynamicznych zmian w mieście lub jego otoczeniu.

## Ramy finansowe i źródła finansowania

Miasto Gliwice zaprasza podmioty zewnętrzne do aktywnego udziału w realizacji postanowień strategii. W przyszłości samorząd lokalny przez swoje działania planuje generować impulsy, które mają stymulować inicjatywy rynkowe oraz oddolne inicjatywy społeczne, kulturalne i edukacyjne. W związku z tym, strategia realizowana będzie przy wykorzystaniu między innymi środków:

- własnych Miasta Gliwice przewidzianych co roku w budżecie miasta;
- własnych podmiotów realizujących działania lub projekty wpisane w Gliwicki Program Wdrażania Strategii;
- pochodzących z budżetu państwa;
- pochodzących z budżetu Unii Europejskiej;
- pochodzących z innych źródeł zagranicznych;
- pochodzących z międzynarodowych instytucji finansowych;
- innych uczestników procesu wdrażania strategii.

## 10. Załączniki



## Zał. 1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Cel strategiczny	Oczekiwany rezultat	Miernik	Oczekiwana zmiana
CH.1. Miasto zwarte	Wyjątkowość miejsca: Gliwice przyjaznym miejscem do życia ze względu na komfort codziennego funkcjonowania i więzi społeczne.	Liczba wypadków drogowych. <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Spadek
		Udział powierzchni terenów zainwestowanych do powierzchni terenów przeznaczonych w obowiązujących planach miejscowych pod zabudowę (MPZP) (%).	Wzrost w ramach terenów przeznaczonych w MPZP pod zabudowę
		Udział powierzchni terenów otwartych (nie przeznaczonych w MPZP pod zabudowę) do powierzchni terenów przeznaczonych w MPZP do zainwestowania (%).	Utrzymanie obecnego poziomu
		Odsetek ludności zamieszkującej w poszczególnych izochronach dojścia pieszego (10, 20, 30 min.) do usług społecznych (publiczne szkoły podstawowe, przedszkola i przychodnie zdrowia realizujące kontrakty NFZ).	Wzrost w strefach najkrótszego dojścia
		Odsetek ludności zamieszkującej w poszczególnych izochronach dojścia pieszego (10, 20, 30 min.) do przystanków publicznego transportu zbiorowego.	Wzrost w strefach najkrótszego dojścia
CH.2. Miasto błękitno-zielone	Wyjątkowość miejsca: minimalizowanie uciążliwości przebywania w przestrzeni zurbanizowanej dzięki przyrodzie i zarządzaniu wodą.	Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (%). <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Wzrost
		Odsetek ludności zamieszkującej w poszczególnych izochronach dojścia pieszego (10, 20, 30 min.) do zieleni urządzonej (parków i skwerów).	Wzrost w strefach najkrótszego dojścia
C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i	Racjonalne gospodarowanie: innowacyjność	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (tys. zł). <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Wzrost

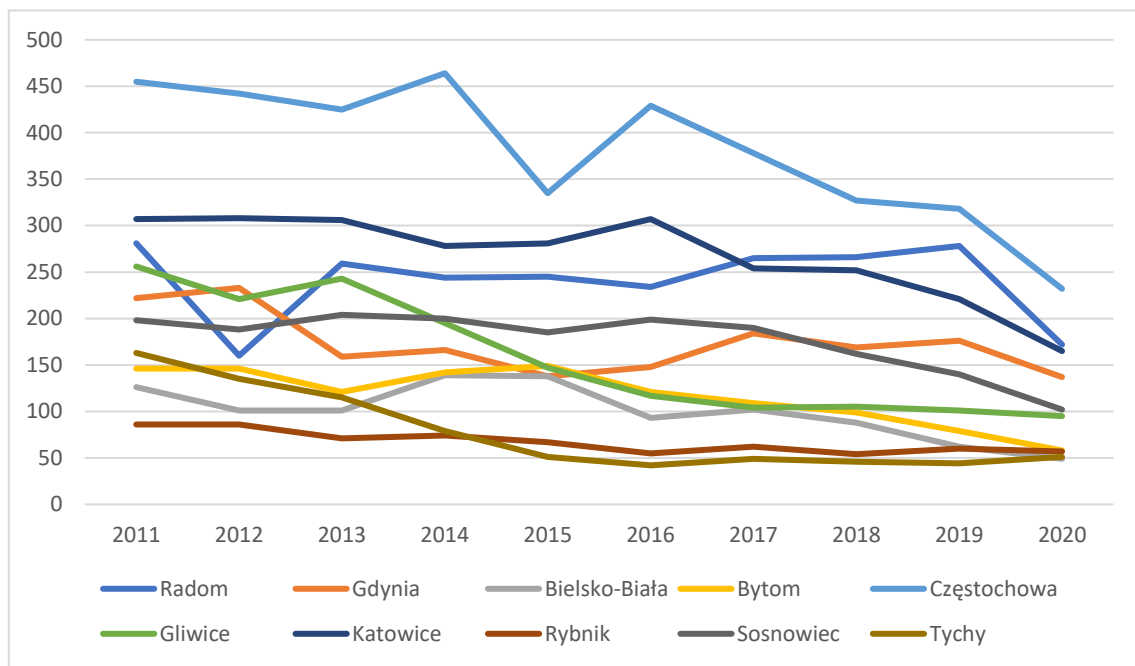
różnorodnej działalności gospodarczej	i dobre warunki rozwoju biznesu.	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców.	Wzrost
		Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną na 1000 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych.	Wzrost
C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego	Racjonalne gospodarowanie: atrakcyjna i rozpoznawalna oferta Gliwic dla mieszkańców i odwiedzających.	Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os.). <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Zmniejszenie dynamiki wzrostu
		Liczba mieszkańców.	Zmniejszenie dynamiki spadku
		Pozycja w rankingu jakości życia publikowanym przez ZMP.	Wzrost
		Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców.	Wzrost
C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju	Aktywność mieszkańców: odpowiedzialne społeczeństwo gotowe do radzenia sobie z przeciwnościami.	Współczynnik zdawalności egzaminu maturalnego (%). <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Wzrost
		Liczba osób biorących udział w głosowaniu nad wyborem projektów do realizacji w ramach Budżetu Obywatelskiego.	Wzrost
		Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców.	Wzrost
		Liczba odwiedzin portalu Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej.	Wzrost
C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych	Aktywność mieszkańców: minimalizowanie źródeł oraz skutków wykluczenia społecznego na różnym tle.	Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności. <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Spadek
		Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców.	Spadek
		Liczba osób, które skorzystały z programów profilaktyki zdrowotnej, na 1000 mieszkańców.	Wzrost

C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego	Komfort środowiskowy: wysoki środowiskowy standard życia i funkcjonowania w Gliwicach.	Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca (zł). <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Wzrost
		Liczba dni z przekroczonym średniodobowym stężeniem pyłu PM10 / PM2,5.	Spadek
		Udział lokali mieszkalnych ogrzewanych piecami węglowymi w ogólnej liczbie lokali mieszkalnych (%).	Spadek
		Liczba interwencji służb zarządzania kryzysowego, spowodowanych zjawiskami pogodowymi.	Zmniejszenie dynamiki wzrostu
C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie	Komfort środowiskowy: stabilność i bezpieczeństwo systemowych rozwiązań o charakterze proekologicznym.	Wydatki majątkowe ogółem budżetów miast w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (mln zł). <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Wzrost
		Odsetek stałych odpadów komunalnych poddanych recyklingowi.	Wzrost
		Moc samorządowych instalacji generujących energię ze źródeł odnawialnych.	Wzrost
		Udział lokali mieszkalnych przyłączonych do sieci ciepłowniczej PEC Gliwice w ogólnej liczbie lokali mieszkalnych (%).	Wzrost

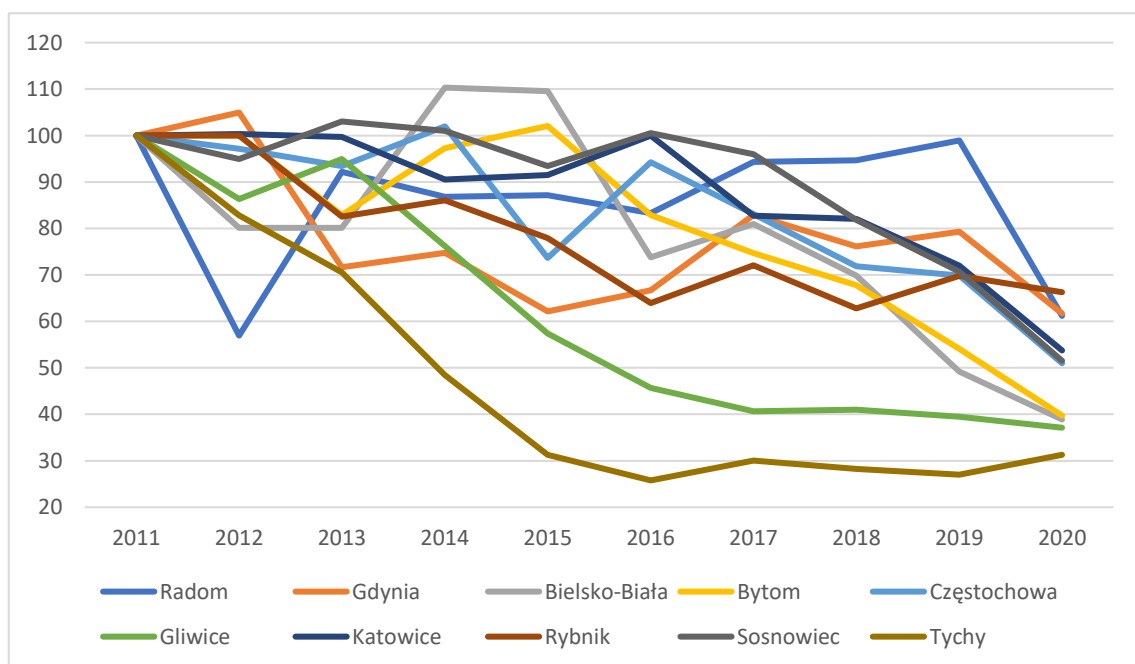
## Załącznik 2. Informacje historyczne w zakresie mierników realizacji celów strategicznych w układzie porównawczym

Cel horizontalny	CH.1. Miasto zwarte		
Miernik	Liczba wypadków drogowych		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	95	Oczekiwana zmiana	Spadek

Rys. Z1.1. Liczba wypadków drogowych (2011=100)

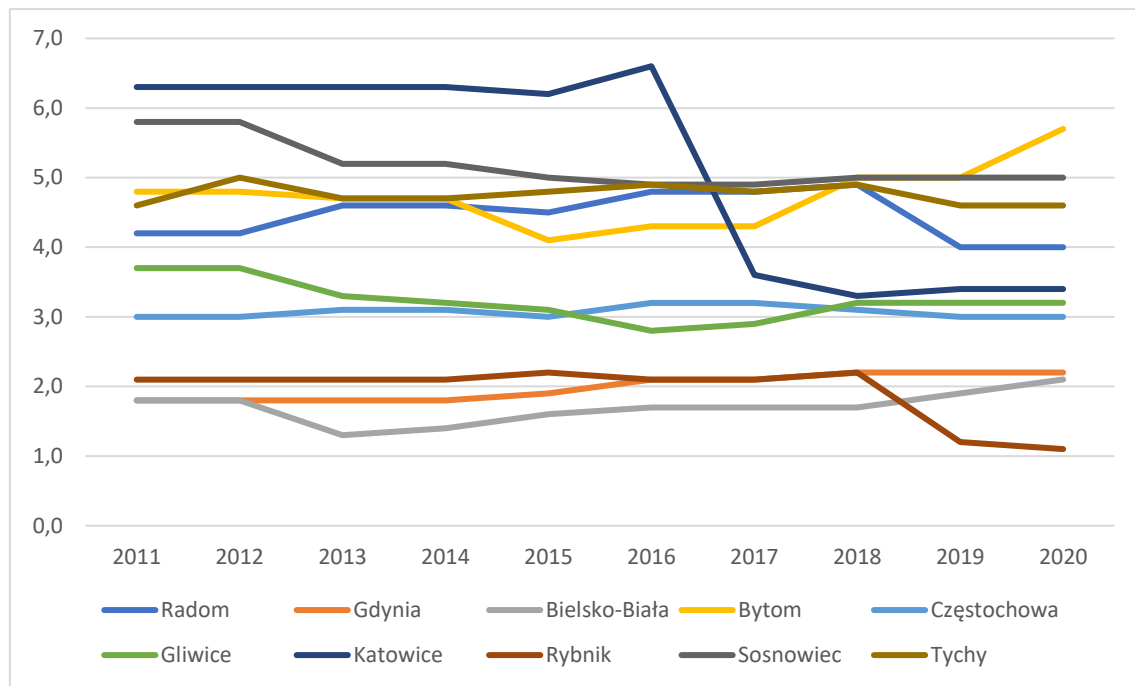


Rys. Z1.2. Zmiana liczby wypadków drogowych (2011=100)

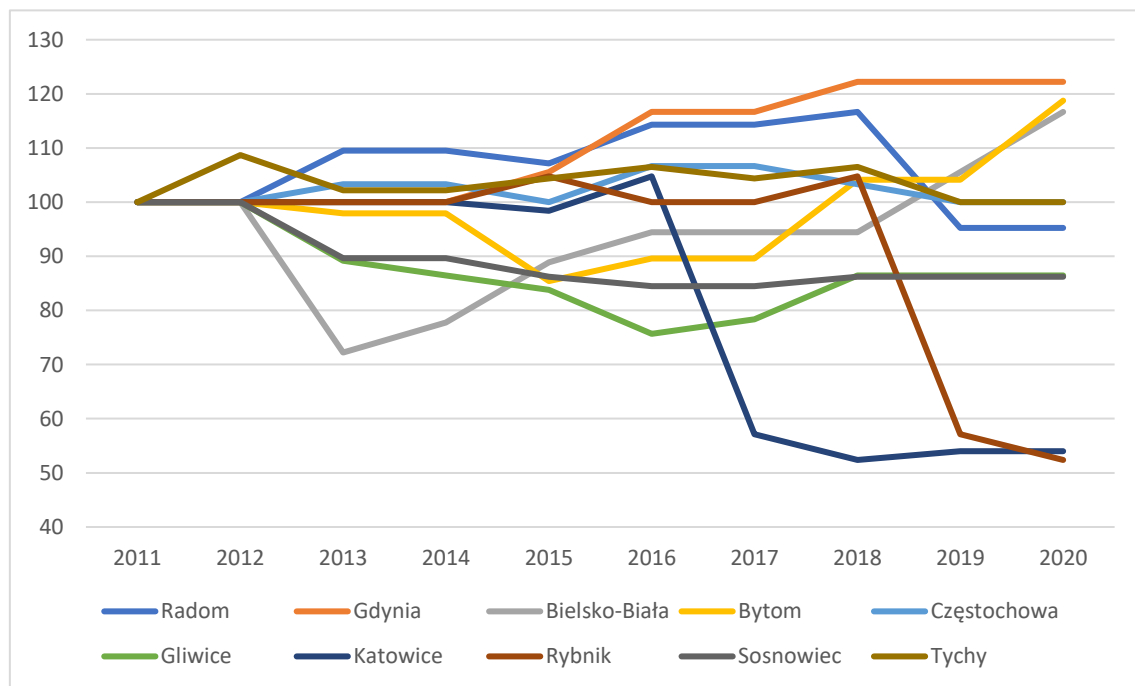


Cel horizontalny	CH.2. Miasto błękitno-zielone		
Miernik	Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (%)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	3,2	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z1.3. Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (%)

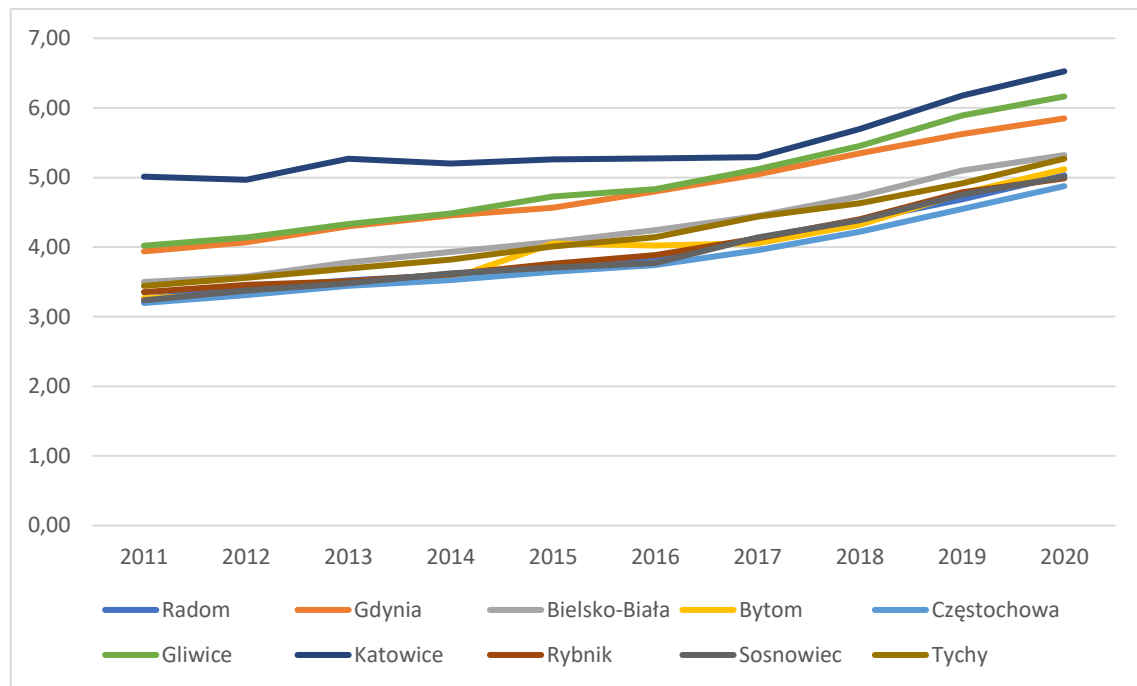


Rys. Z1.4. Zmiana współczynnika udziału parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (2011=100)

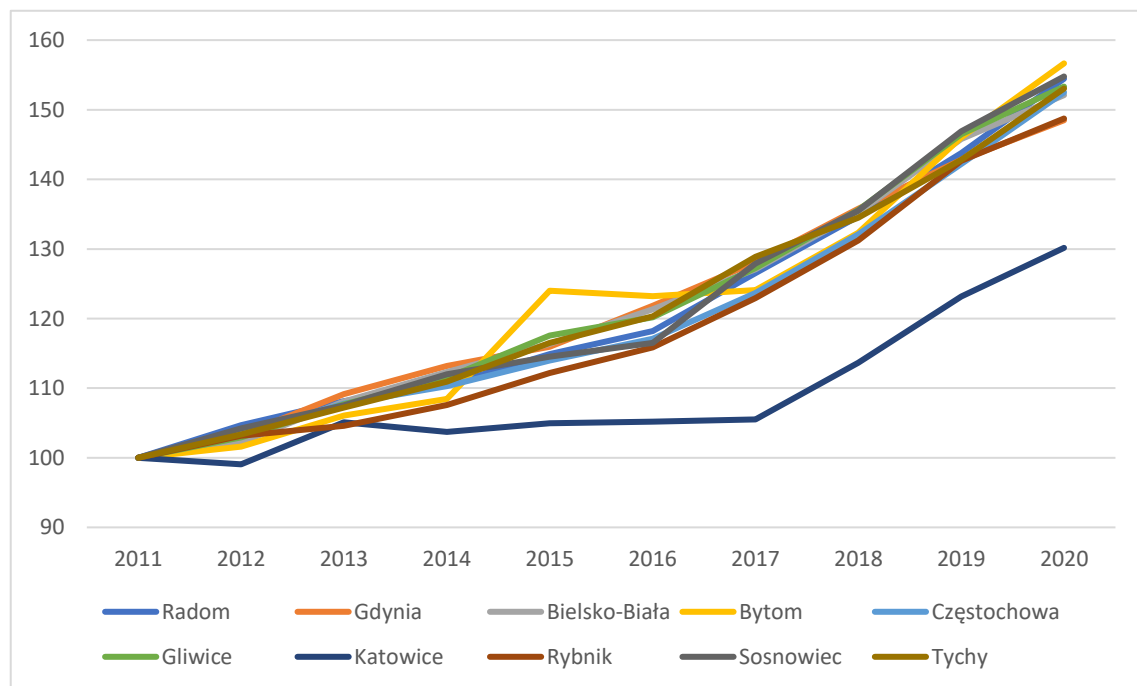


Cel strategiczny	C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej		
Miernik	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (tys. zł)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	6,2	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z1.5. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (tys. zł)

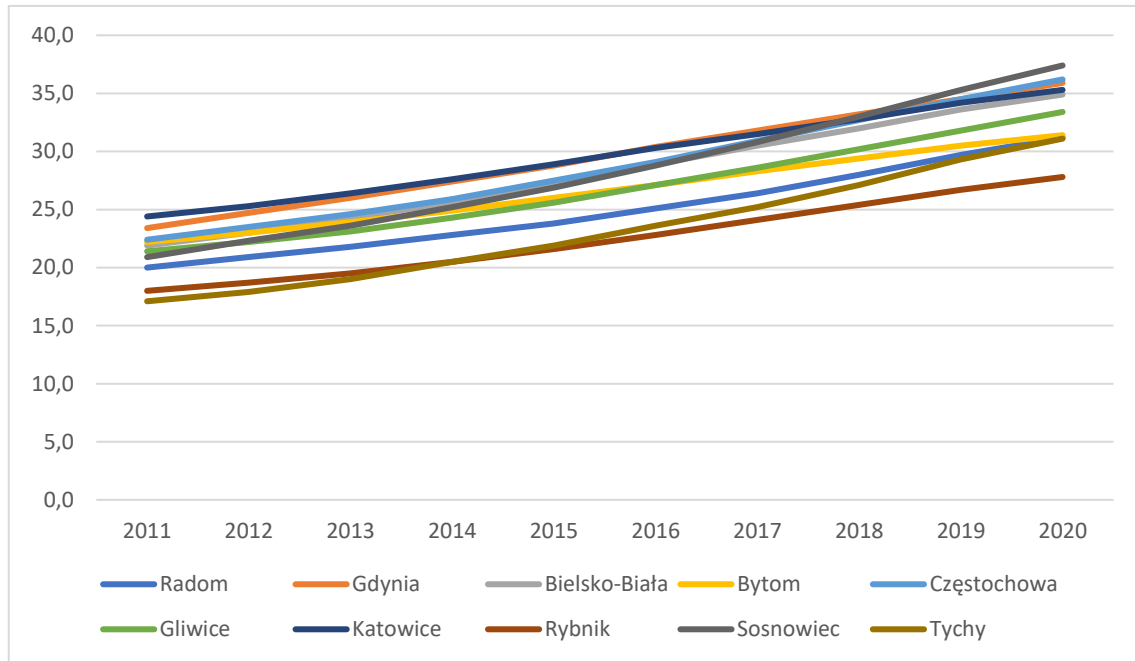


Rys. Z1.6. Zmiana przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (2011=100)

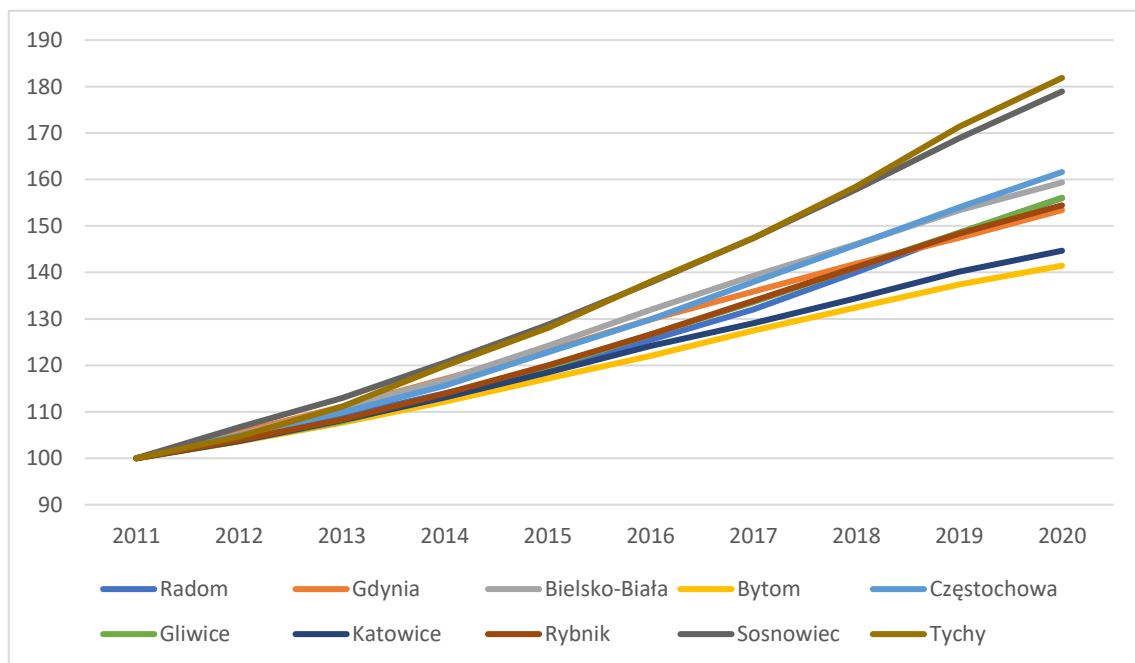


Cel strategiczny	C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego		
Miernik	Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os.)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	33,4	Oczekiwana zmiana	Zmniejszenie dynamiki wzrostu

Rys. Z1.7. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os.)

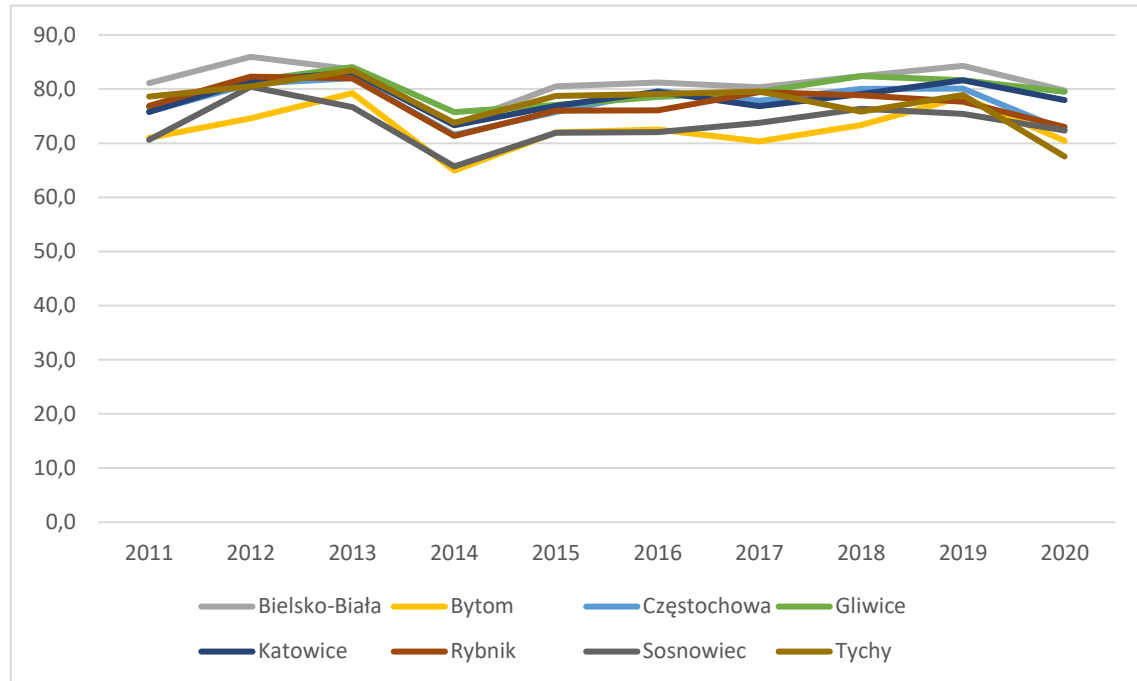


Rys. Z1.8. Zmiana współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi (2011=100)

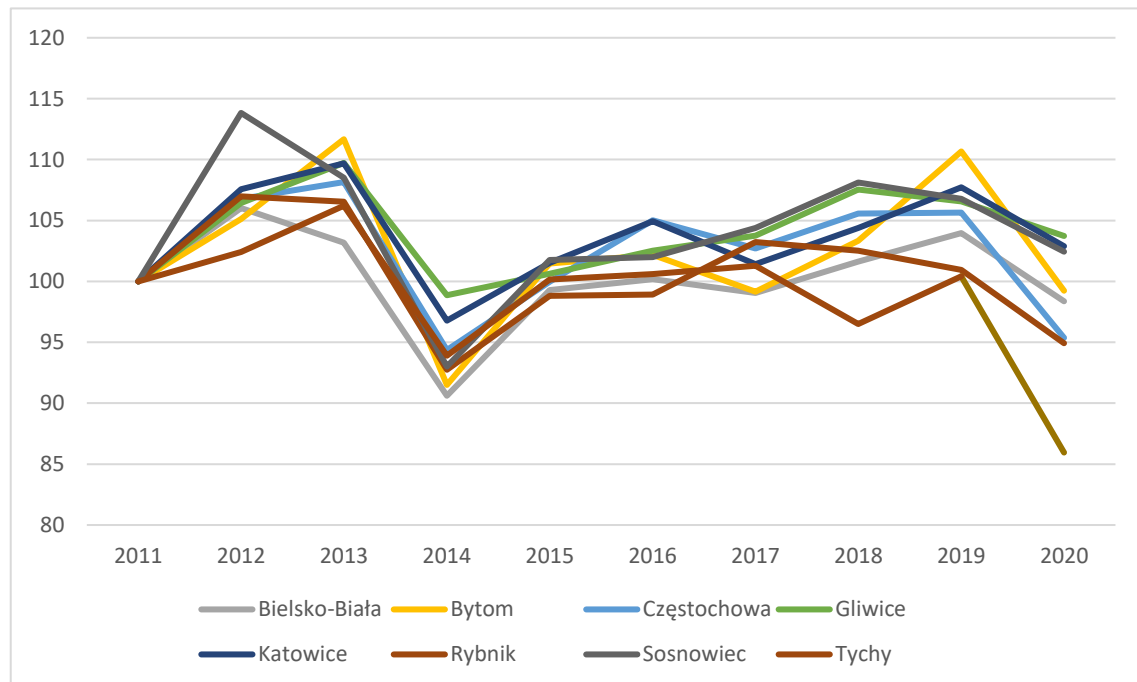


Cel strategiczny	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju		
Miernik	Współczynnik zdawalności egzaminu maturalnego (%)		
Źródło danych	Okręgowe komisje egzaminacyjne		
Poziom (2020 r.)	79,5	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z1.9. Współczynnik zdawalności egzaminu maturalnego (%)



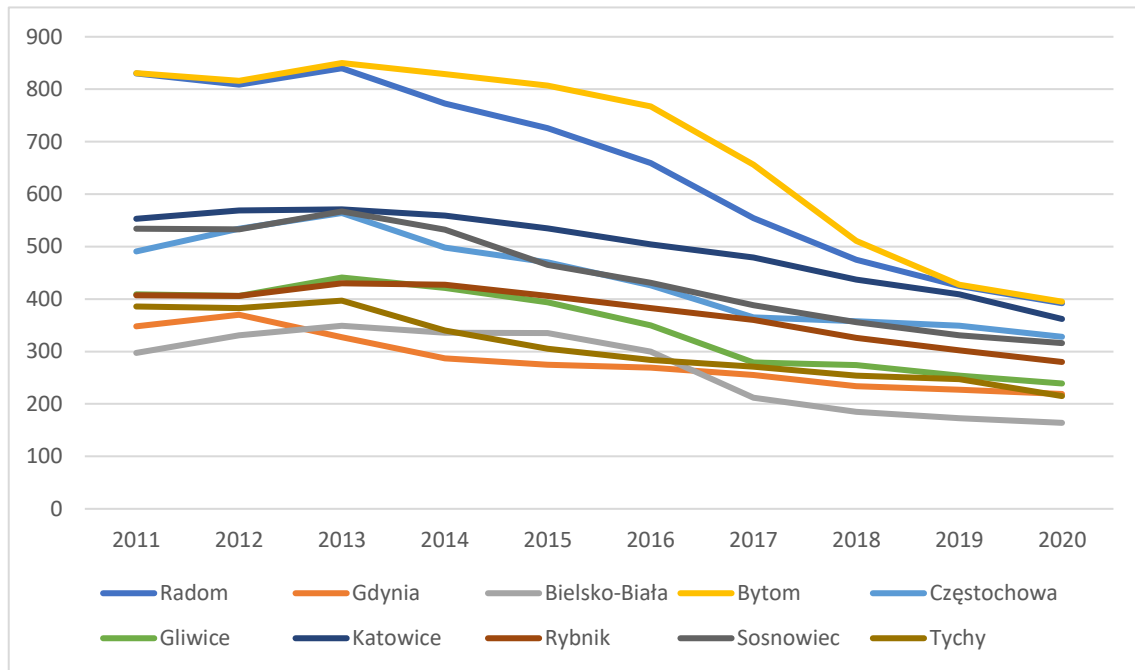
Rys. Z1.10. Zmiana współczynnika zdawalności egzaminu maturalnego (2011=100)



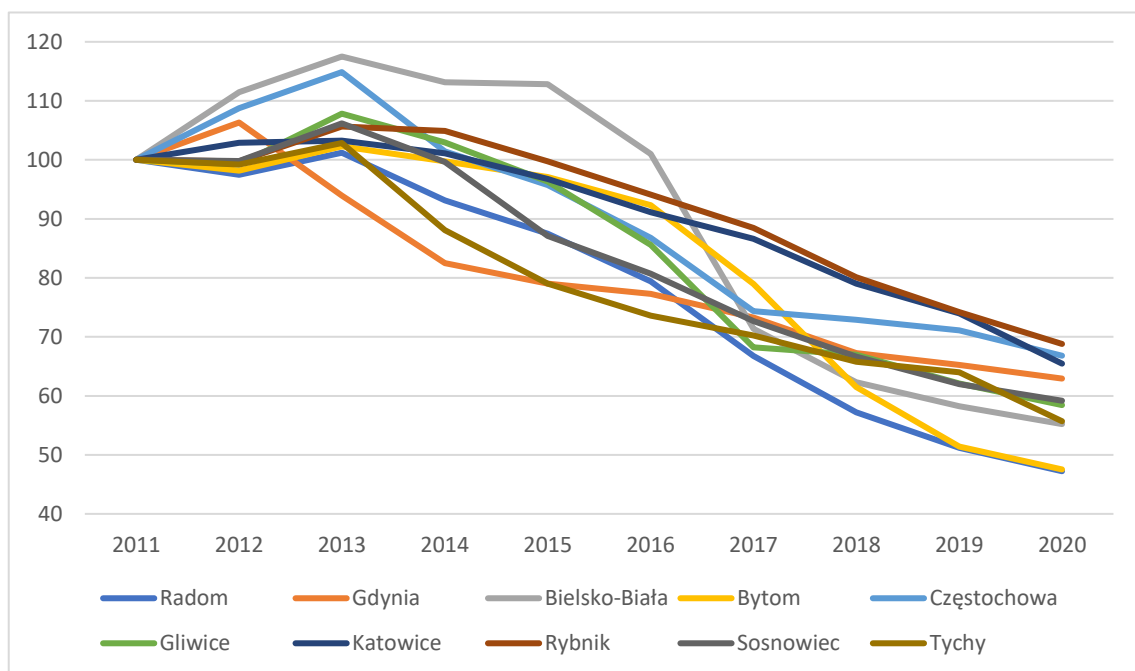


Cel strategiczny	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych		
Miernik	Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	239	Oczekiwana zmiana	Spadek

Rys. Z1.11. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

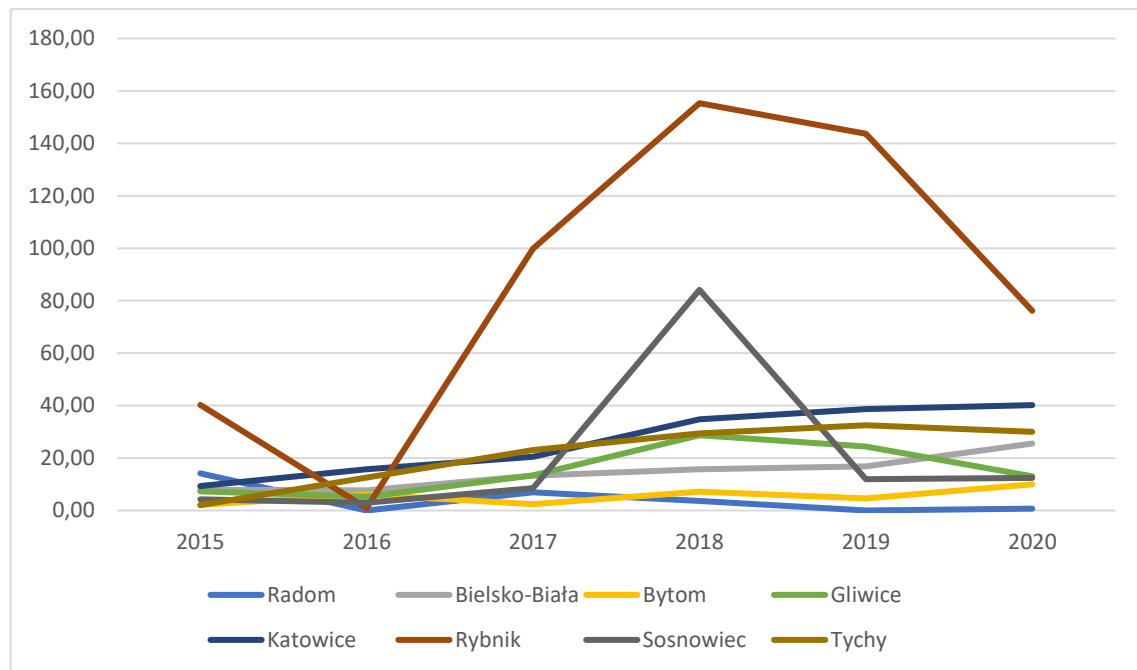


Rys. Z1.12. Zmiana współczynnika liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności (2011=100)

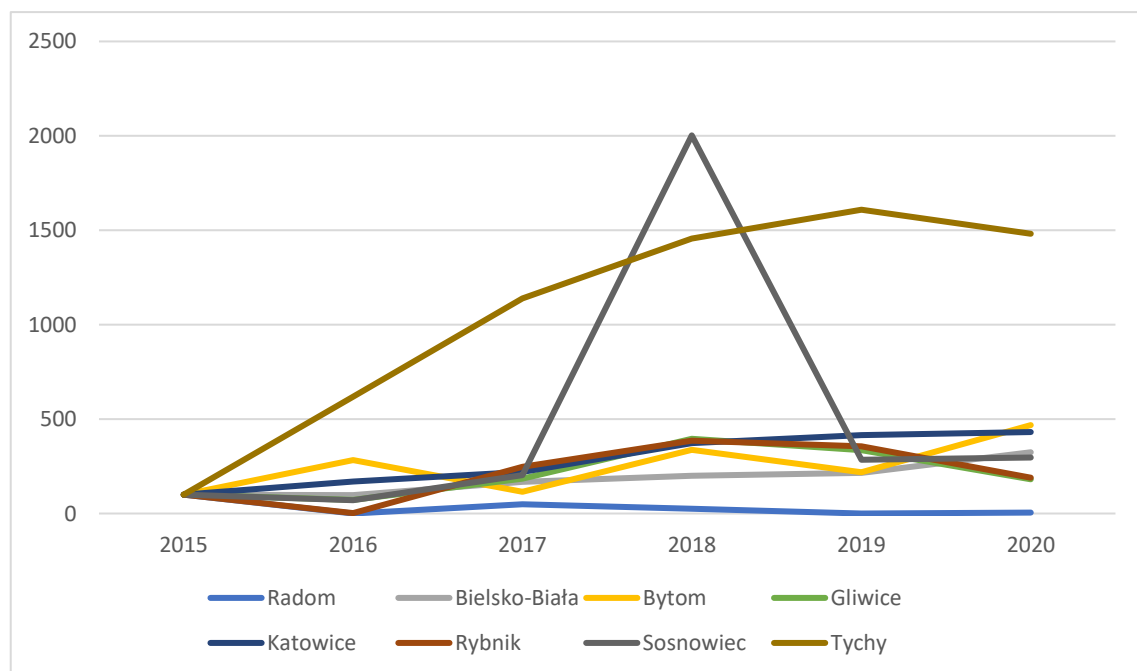


Cel strategiczny	C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego		
Miernik	Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca (zł)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	13,1	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z1.13. Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca (zł)

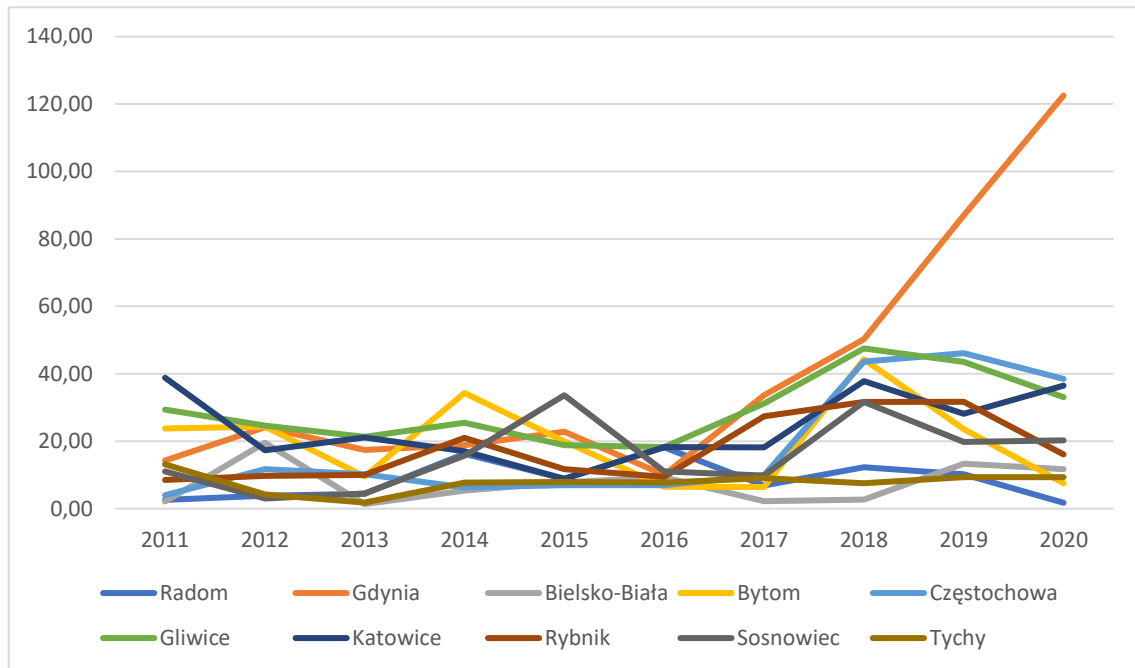


Rys. Z1.14. Zmiana współczynnika wydatków na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca (2015=100)

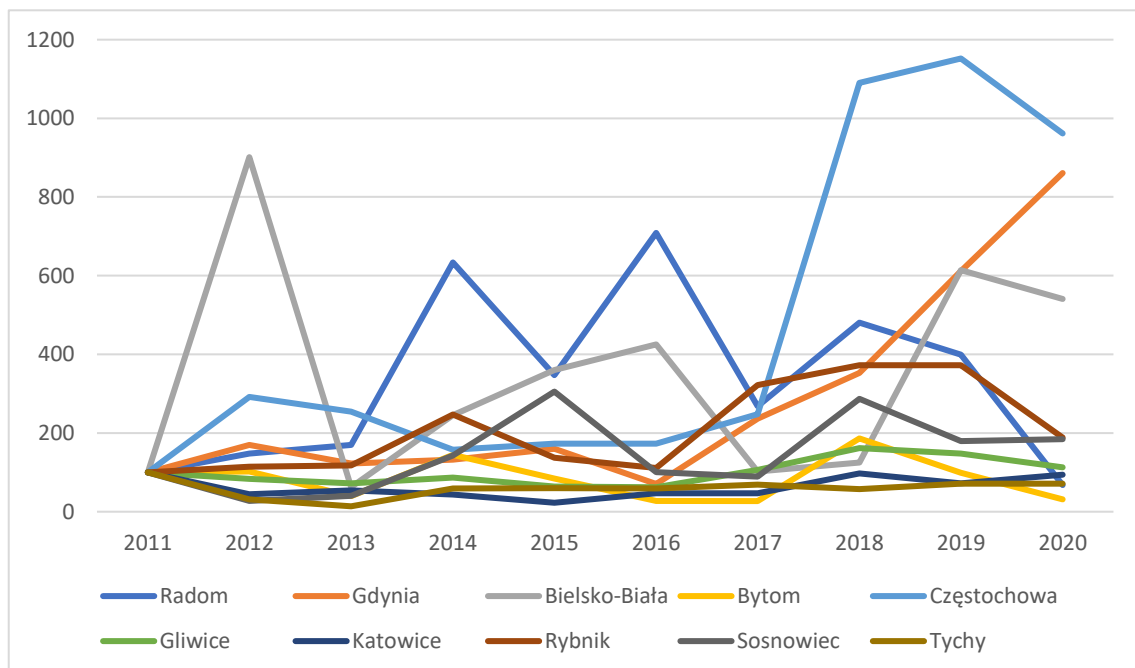


Cel strategiczny	C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie		
Miernik	Wydatki majątkowe ogółem budżetów miast w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (mln zł)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	33,1	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z1.15. Wydatki majątkowe ogółem budżetów miast w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (mln zł)



Rys. Z1.16. Zmiana poziomu wydatków majątkowych ogółem budżetów miast w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (2011=100)



### Załącznik 3. Lista uczestników prac redakcyjnych nad strategią

- Marcin Baron – ekspert wiodący Gliwice 2040
- Katarzyna Kobierska – naczelnik Biura Rozwoju Miasta
- Anna Sakrajda-Ziober – starszy inspektor w Biurze Rozwoju Miasta
- Violetta Koza – główny specjalista w Biurze Rozwoju Miasta
- Joanna Jasińska – inspektor w Biurze Rozwoju Miasta
- Ilona Włoch – podinspektor w Biurze Rozwoju Miasta
- Marcin Czyż – starszy specjalista w Biurze Prezydenta Miasta
- Marta Kryś – dyrektor Centrum 3.0 – Gliwickiego Ośrodka Działań Społecznych
- Iwona Pylypenko-Wilk – naczelnik Wydziału Planowania Przestrzennego
- Małgorzata Knebloch – kierownik Referatu Pracowni Urbanistycznej w Wydziale Planowania Przestrzennego
- Tomasz Ściegliński – kierownik Referatu Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej w Wydziale Planowania Przestrzennego
- Aleksandra Domeradka - główny specjalista w Wydziale Planowania Przestrzennego
- Karolina Pietruszka - inspektor w Wydziale Planowania Przestrzennego
- Aleksandra Stokowska - referent w Wydziale Planowania Przestrzennego